

Programmabegroting

2019 – 2022

Gemeente Heeze-Leende

Inhoud

1. Algemeen	3
<i>Aanbieding programmabegroting 2019</i>	4
<i>Leeswijzer</i>	5
<i>Financieel perspectief 2019-2022</i>	6
2. Programmaplan	9
<i>Programma 1: Dienstverlening en bestuur</i>	10
<i>Programma 2: Wonen, bedrijven en recreëren</i>	16
<i>Programma 3: Samen leven en participeren</i>	24
3. Paragrafen	34
<i>Paragraaf lokale heffingen</i>	35
<i>Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing</i>	40
<i>Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen</i>	49
<i>Paragraaf financiering</i>	53
<i>Paragraaf bedrijfsvoering</i>	55
<i>Paragraaf verbonden partijen</i>	58
<i>Paragraaf grondbeleid</i>	66
<i>Paragraaf interbestuurlijk programma (IBP)</i>	72
4. Financiële begroting	76
<i>Recapitulatie baten en lasten</i>	77
<i>Uitgangspunten</i>	77
<i>Overzicht incidentele baten en lasten</i>	78
<i>Overzicht structurele mutaties reserves</i>	80
<i>Overzicht reserves en voorzieningen</i>	81
<i>Geprognosticeerde balans</i>	82
Bijlagen	83
<i>Investeringsplanning 2019-2022</i>	84
<i>Specificatie baten en lasten per taakveld 2019-2022</i>	85
<i>Portefeuilleverdeling college</i>	86

1. Algemeen

Aanbieding programmabegroting 2019

Hierbij bieden wij u de programmabegroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022 aan. De plannen voor deze collegeperiode zijn uitgezet in het coalitieakkoord 'Samen kernachtig sterk'. In dit akkoord is de ambitie uitgesproken om te komen tot één sociaal domein teneinde door een integrale aanpak effectiever te kunnen opereren. Deze ambitie is uitgewerkt en vertaald in de nieuwe programma-indeling die in deze begroting is verwerkt.

Wijziging programma-indeling

In zowel het sociaal als het ruimtelijk domein staat een integrale aanpak voorop. In ons beleid leggen wij verbanden tussen beleidsvelden en vraagstukken worden in samenhang benaderd. Bij deze integrale aanpak van de taken past een programma-indeling die deze aanpak maximaal ondersteunt. Maximale ontschotting en substitutiemogelijkheden binnen de programma's dragen bij aan de mogelijkheden om de ambities te realiseren. Bij de uitwerking van de voornoemde ambitie om te komen tot één sociaal domein zijn wij daarom nog een stapje verder gegaan en hebben wij ook het ruimtelijk domein en de overige onderdelen betrokken. Dit resulteert in een programma-indeling met de volgende programma's:

1. Dienstverlening en bestuur
2. Wonen, bedrijven en recreëren
3. Samen leven en participeren

Binnen de programma's worden door de raad de inhoudelijke kaders meegegeven. De hoofddoelstellingen en de antwoorden op de vragen 'wat willen we bereiken?' en 'wat gaan we daarvoor doen?' vormen samen met de begrote baten en lasten per programma het kader. De per programma te realiseren doelen zijn zo concreet mogelijk beschreven. Binnen de drie nieuwe programma's zijn hierdoor de inhoudelijke kaders helder en duidelijk. Per programma zijn, verdeeld naar thema's, de volgens de verslaggevingsrichtlijnen verplichte beleidsindicatoren en de in voorgaande jaren opgenomen indicatoren opgenomen. Met behulp van deze indicatoren kan worden gemeten in hoeverre de gestelde doelen (wat willen we bereiken?) gerealiseerd worden. In de verdere doorontwikkeling van de begroting en overige P&C-documenten zal de koppeling van indicatoren aan doelen worden meegenomen.

Indeling naar thema's

Om de beheersing van en de sturing op de programma's optimaal te ondersteunen, wordt binnen de programma's nog een onderscheid gemaakt naar thema's. Daarbij is voor een belangrijk deel aangesloten met de reeds bestaande thema's.

Bij het opstellen van de begroting 2019 zijn de uitgangspunten gehanteerd die u eerder bij de behandeling van de Kadernota 2019 vastgesteld heeft.

De begroting laat in 2019 een positief saldo van € 40.000 zien en het positieve begrotingssaldo loopt jaarlijks op. Een toelichting op het verloop van dit saldo treft u onder 'Financieel perspectief 2019-2022' aan.

De begroting is duurzaam in evenwicht en geeft de gemeenteraad ruimte om in de toekomst nieuwe beleidskeuzes te ontwikkelen. De reservepositie van Heeze-Leende is goed. Het weerstandsvermogen is uitstekend. Ruimte om eventuele incidentele risico's op te kunnen vangen is aanwezig.

Helaas zijn we er niet in geslaagd om de lokale lasten voor inwoners te beperken tot een inflatiecorrectie. De stijging van de kosten van de afvalinzameling en -verwerking leidt tot een toename van de afvalstoffenheffing omdat wij vasthouden aan tarieven die 100% kostendekkend zijn.

In goede samenwerking met uw raad, de ambtelijke organisatie en via regionale samenwerking hebben wij de overtuiging dat Heeze-Leende erin blijft slagen om de beoogde doelen en resultaten te bereiken.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN HEEZE-LEENDE,

de secretaris,

de burgemeester,

mw. drs. P.M.M.H. Hurkmans

P.J.J. Verhoeven

Leeswijzer

De programmabegroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022 zijn gewijzigd door het opnieuw indelen van de programma's. In het programmaplan is aangegeven wat de gemeente Heeze-Leende wil bereiken door het benoemen van de missie, de hoofddoelstellingen en de beantwoording van de vragen 'wat willen we bereiken?' en 'wat gaat we daarvoor doen?'. Per programma zijn de (verplichte) beleidsindicatoren, prestatie-indicatoren en verbonden partijen opgenomen. De programma's zijn evenals in voorgaande jaren verdeeld over thema's. Uiteraard wordt er aangegeven wat de kosten en opbrengsten van de thema's binnen de programma's.

De per programma te realiseren doelen zijn in deze programmabegroting zo concreet mogelijk beschreven. Binnen de drie nieuwe programma's zijn hierdoor de inhoudelijke kaders helder en duidelijk.

De programmabegroting bestaat uit vier hoofdstukken:

1. Algemeen

In het hoofdstuk 'algemeen' is naast de aanbieding van de programmabegroting een toelichting op de financiële hoofdlijnen van de programmabegroting opgenomen. Afwijkingen ten opzichte van de eerder door de raad vastgestelde Kadernota 2019 worden toegelicht.

2. Programmaplan

In het programmaplan zijn de programma's beschreven. Het omvat de inhoudelijke keuzes om de ambities te realiseren.

Onder programma *Dienstverlening en bestuur* is tevens de verplichte informatie met betrekking tot de algemene dekkingsmiddelen, de overhead, de vennootschapsbelasting en de post onvoorzien opgenomen.

3. Paragrafen

Hier wordt ingegaan op de verplichte paragrafen met betrekking tot lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen en grondbeleid.

In de nieuwe paragraaf *Interbestuurlijk Programma (IBP)* wordt inzicht gegeven in de door het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen gezamenlijk aan te pakken grote maatschappelijke opgaven en de wijze waarop de gemeente Heeze-Leende daar een bijdrage aan levert. We brengen de relatie van de maatschappelijke opgaven met onze gemeentelijke ambities in beeld.

4. Financiële begroting

In het hoofdstuk *Financiële begroting* wordt een recapitulatie van de begroting weergegeven. De informatie over de gehanteerde uitgangspunten, de incidentele baten en lasten, reserves en voorzieningen alsmede de geprognosticeerde balans vormen het sluitstuk van deze begroting.

Ook bevat de programmabegroting drie bijlagen:

- Investeringsplanning
- Specificatie baten en lasten per taakveld
- Portefeuilleverdeling college

Financieel perspectief 2019-2022

Op 25 juni heeft de raad de Kadernota 2019 vastgesteld. Het financieel perspectief start derhalve met het begrotingssaldo zoals dat in de Kadernota 2019 was opgenomen.

Vervolgens zijn de financiële effecten van de aangenomen amendementen en de effecten van de meicirculaire gemeentefonds 2018 (zoals vermeld in het addendum bij de Kadernota 2019) verwerkt.

Nadat de Kadernota 2019 is vastgesteld, is er een aantal begrotingswijzigingen in de raad vastgesteld. Deze wijzigingen zijn eveneens verwerkt.

De nadere uitwerking van in de Kadernota 2019 benoemde ontwikkelingen en de verwerking van de in de Bestuursrapportage 2018 gesignaleerde afwijkingen met een structureel effect leiden eveneens tot bijstellingen van het begrotingssaldo.

In het volgende overzicht is de ontwikkeling van het begrotingssaldo weergegeven.

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2019		Begroting 2020		Begroting 2021		Begroting 2022	
Saldo Kadernota 2019	- 118	V	- 553	V	- 718	V	- 712	V
Addendum n.a.v. meicirculaire 2018	70	N	203	N	335	N	598	N
Saldo na verwerking meicirculaire 2018	- 48	V	- 350	V	- 383	V	- 114	V
<i>Financiële effecten amendementen Kadernota 2019:</i>								
Samenvoegen en verhoging beschikbare middelen blijvers- en startersleningen (beheerskosten)	2	N	2	N	2	N	2	N
Uitgebreid participatietraject nieuwe gymzaal Ds. Kremerstraat	10	N						
Saldo na besluitvorming Kadernota 2019	- 36	V	- 348	V	- 381	V	- 112	V
<i>Effect raadsbesluiten na Kadernota 2019:</i>								
Meerjarenonderhoudsplan gemeentelijke gebouwen (MJOP)	- 97	V	- 52	V	- 16	V	2	N
Saldo na verwerking raadsbesluiten na Kadernota	- 133	V	- 400	V	- 397	V	- 110	V
<i>Overige mutaties:</i>								
Invoeren burgerbudget (ondersteuning initiatieven)	25	N	25	N	25	N	25	N
Actualisatie grondexploitaties	64	N	73	N	73	N	56	N
Bomenbeleidsplan 2018-2030	11	N	11	N	11	N	11	N
Basisteamprogrammaler RIEC	11	N	11	N				
Indexering bijdrage GRSA2			73	N	132	N	121	N
Gastvrouwen integreren in receptie	- 16	V	- 32	V	- 32	V	- 32	V
Actualisatie personeel	39	N	37	N	28	N	175	N
Actualisatie riolering (incl. rioolheffing)	- 30	V	- 56	V	64	N	- 14	V
Actualisatie afval (incl. afvalstoffenheffing)	- 87	V	- 90	V	- 93	V	- 93	V
Inzet ambtelijke organisatie invoering AVG	50	N	75	N				
Uitbreiding formatie wethouders	30	N	30	N				
Toename inkomsten onderwijs	- 56	V	- 59	V	- 79	V	- 80	V
Bijstelling inkomsten burgerzaken	23	N	40	N	50	N	53	N
Algemene uitkering uit het gemeentefonds	- 117	V	- 170	V	- 130	V	- 210	V
Vrijval reservering IBP-doelen	- 448	V	- 313	V	- 363	V	- 529	V
Toename uitgaven jeugdzorg	1.224	N	1.041	N	849	N	752	N
Bijstelling uitgaven Wmo	- 703	V	- 677	V	- 700	V	- 679	V
Bijstelling eigen bijdragen Wmo	131	N	131	N	131	N	131	N
Overige verschillen	- 58	V	- 84	V	16	N	- 54	V
Saldo begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022	- 40	V	- 334	V	- 385	V	- 447	V

De overige mutaties worden hierna kort toegelicht.

Invoeren burgerbudget (ondersteunen initiatieven)

In het coalitieakkoord 'Samen kernachtig sterk' is aangegeven dat we initiatieven van burgers en bedrijven ondersteunen. Wij doen dat concreet door het inrichten van een burgerbudget van € 25.000 per jaar.

Actualisatie grondexploitaties

Op basis van de actuele inzichten zijn de lopende grondexploitaties en de daarbij horende onderhanden werk posities geactualiseerd. Het rentepercentage waarmee in de grondexploitaties wordt gerekend, is verlaagd van 2% naar 1,5% (effect in 2019 € 14.000). Verder worden minder uren van eigen personeel aan de grondexploitaties toegerekend

(effect inclusief opslag voor overhead bedraagt in 2019 € 50.000). Beide mutaties leiden tot een lagere toerekening van kosten (rente, personeelskosten en overhead) aan de grondexploitaties.

Bomenbeleidsplan 2018-2030

In de Kadernota 2019 is een inschatting opgenomen van de toename van de jaarlijkse beheers- en onderhoudskosten naar aanleiding van het nieuw op te stellen bomenbeheersplan. Het uitwerkingsplan van het bomenbeheersplan is inmiddels gereed. Daaruit blijkt dat het in de Kadernota 2019 opgenomen bedrag van € 30.000 niet toereikend is en dit bedrag met € 11.000 moet worden verhoogd tot € 41.000 per jaar.

Basisteamprogrammaleider RIEC

In het kader van de regionale aanpak van ondermijnende criminaliteit (Basisteamdriehoek-plus Dommelstroom) wordt tijdelijk een basisteamprogrammaleider aangetrokken die als opdrachtnemer van het programma ondermijning in de verschillende basisteams functioneert, rapporteert aan de Basisteamdriehoek-plus, aanspreekbaar is op acties en resultaten in het basisteam en de 'linking pin' vormt naar het regionale niveau. De bijdrage van de gemeente Heeze-Leende bedraagt € 11.000 per jaar in 2019 en 2020.

Indexering bijdrage GRSA2

In de begroting van de Gemeenschappelijke regeling Samenwerking A2-gemeenten (GRSA2) is geen rekening gehouden met indexering als gevolg van loon- en prijsstijgingen. De gemeente Heeze-Leende houdt hier wel rekening mee. Bij de verwerking van de begroting 2019 van de GRSA2 in de Kadernota 2019 is per abuis geen rekening gehouden met het niet verwerken van een indexering in de begroting van de GRSA2. In deze begroting wordt dat gecorrigeerd wat leidt tot een nadeel met ingang van 2020.

Gastvrouwen integreren in receptie

In 2019 wordt de functie van de gastvrouw geïntegreerd in de receptie en daarmee vervalt het hiervoor bij de Kadernota 2019 gevormde budget.

Actualisatie personeel

Bij het opstellen van deze begroting zijn de salarisramingen en personeelsbudgetten geactualiseerd wat leidt tot een stijging van de salariskosten (onder meer als gevolg van de uitbetaling van wachtgeld aan een oud-wethouder na de verkiezingen van 2018). De hogere toename in 2022 wordt veroorzaakt door het doortrekken van de loonindexering van 2,5% in 2022. Dit leidt in 2022 tot een stijging van € 146.000.

Actualisatie riolering (incl. rioolheffing)

Het verbreed rioleringsplan wordt jaarlijks financieel herzien. Het tarief van riolering stijgt met 1% en we blijven 100% kostendekkend. De exploitatielasten, de storting in de voorziening, de extracomptabel toe te rekenen BTW over exploitatie en investeringen zijn herzien. Dit leidt tot verschuivingen over de verschillende begrotingsjaren.

Actualisatie afval (incl. afvalstoffenheffing)

Bij de afvalstoffenheffing hanteren we een 100% kostendekkend tarief. De exploitatielasten, de storting in de voorziening, de extracomptabel toe te rekenen BTW over exploitatie en investeringen zijn hiertoe herzien. De stijging van de exploitatiekosten leidt tot een hoger tarief.

Inzet ambtelijke organisatie invoering AVG

Voor de invoering van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) wordt ook inzet van de eigen ambtelijke organisatie verwacht. De kosten worden voor 2019 geschat op € 50.000 en in 2020 op € 75.000

Uitbreiding formatie wethouders

Het college wil de formatie van de wethouders uitbreiden van 3,0 naar 3,3 fte. Dat leidt tot een toename van de kosten met € 30.000 per jaar.

Hogere rijksbijdrage onderwijs

Voor de inzet van de combinatiefunctionaris sport vragen wij een hogere rijksbijdrage in het kader van de Brede Regeling Combinatiefuncties.

Bijstelling inkomsten burgerzaken

De verlenging van de geldigheidsduur van reisdocumenten (van 5 naar 10 jaar) leidt tot een terugloop van het aantal aanvragen en daarmee een daling van de inkomsten. Op basis van een van het Rijk ontvangen rekenmodel wordt, bovenop de reeds in de meerjarenraming verwerkte daling, een verdere daling van de inkomsten verwacht.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

De septembercirculaire 2018 is verwerkt in deze begroting en leidt per saldo tot een beperkte toename van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Verder hebben we een raming opgenomen van de verwachte verhoging van de algemene uitkering als gevolg van de ruimte onder het landelijke BCF-plafond. De berekening van deze raming heeft plaatsgevonden conform de voorschriften van de provincie Noord-Brabant en leidt tot een verhoging van de algemene uitkering van € 115.000.

Vrijval reservering IBP-doelen

In de Kadernota 2019 is met betrekking tot de verwerking van de maartcirculaire 2018 de toename van de algemene uitkering als gevolg van de landelijke ontwikkeling van het accres gereserveerd voor projecten die in het kader van het Interbestuurlijke Programma (IBP) in de toekomst mogelijk worden uitgevoerd. Dit leidt tot een budget voor IBP-doelen van € 448.000 in 2019 oplopend tot € 1.529.000 in 2022.

Omdat voor de in het IBP benoemde maatschappelijke opgaven in onze reguliere begroting al middelen zijn vrijgemaakt, wordt het budget voor IBP-doelen bijgesteld. Daarbij houden we rekening met het feit dat een nadere uitwerking van de IBP-doelen nog niet beschikbaar is en daarom in het jaar 2019 zeer waarschijnlijk nog geen concrete projecten onder de 'IBP-paraplu' zullen worden gestart. In 2020 ramen we het IBP-budget af tot € 500.000. Daarna laten we dit budget jaarlijks toenemen met € 250.000 zodat in 2021 € 750.000 en in 2022 € 1.000.000 voor IBP-doelen beschikbaar is.

Toename uitgaven jeugdzorg

Ten tijde van de Bestuursrapportage 2018 was de ontwikkeling van de uitgaven voor jeugdzorg nog zeer moeilijk in te schatten en zijn de verwachte uitgaven gebaseerd op de realisatie in voorgaande jaren. De in deze begroting opgenomen ramingen van de uitgaven voor jeugdzorg zijn gebaseerd op de ontwikkeling van het aantal jongeren in jeugdzorg alsmede het aantal en de soort indicaties dat daaraan verbonden is. We constateren dat het aantal jongeren in jeugdzorg toeneemt en de zorg per jongere duurder wordt. De stijging van het aantal jongeren in jeugdzorg is in 2017 ingezet (in dat jaar stijgt dit aantal van circa 200 begin 2017 tot bijna 230 eind 2017). In 2018 zet deze stijging zich verder door en verwachten we een toename tot ruim 320 jongeren in jeugdzorg. De financiële vertaling van deze ontwikkeling leidt tot een toename van de uitgaven. Om een verdere stijging in de komende jaren te voorkomen, worden in 2018 en 2019 maatregelen getroffen. We zetten meer in op preventie, afstemming met huisartsen en gaan budgetplafonds invoeren.

Omdat in de meerjarenraming al rekening was gehouden met een stijging van de uitgaven voor jeugdzorg (gebaseerd op de ontwikkeling van de integratie-uitkering sociaal domein), neemt het nadelig effect in de komende jaren af.

Bijstelling uitgaven Wmo

De budgetten voor de maatschappelijke ondersteuning zijn eveneens geactualiseerd op basis van de ontwikkelingen van het aantal klanten e.d. Per saldo leidt dit tot een afname van de uitgaven voor de maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Dit wordt veroorzaakt door het vrijvallen van de stelpost die in voorgaande jaren is gevormd voor de nog niet verdeelde rijksbijdragen met betrekking tot de Wmo.

Bijstelling eigen bijdragen Wmo

De raming voor de eigen bijdragen is naar beneden bijgesteld. In de Bestuursrapportage 2018 werd al rekening gehouden met een daling van circa € 97.000. De invoering van een vast abonnementstarief dat niet langer afhankelijk is van gebruik, inkomen, vermogen en huishoudsamenstelling leidt tot een verdere daling van de inkomsten uit eigen bijdragen.

2. Programmaplan

Programma 1: Dienstverlening en bestuur

Missie

We zijn onze burgers goed van dienst. Door burgers en bedrijven vroeg in het traject mee te nemen vergroten we het draagvlak, verwerken we feedback, geven we duidelijkheid en voorkomen we verrassingen. De proactieve houding van de gemeente is hierin cruciaal. Daar waar mogelijk proberen we in onze dienstverlening nét dat stapje meer te zetten.

Bestuurlijke en regionale samenwerking en de samenwerking met burgers, instellingen en bedrijven vormt de basis voor de uitvoering van ons beleid. Dit is een belangrijke pijler van onze bestuurskracht, waardoor goed in staat zijn om te voldoen aan de opgaves waar de gemeente voor staat. We hebben een eigen identiteit en zijn zelfstandig. Dit klinkt door in onze stem in de samenwerkingsverbanden die we aan zijn gegaan of nog aan zullen gaan.

Door voldoende preventieve maatregelen en een adequate handhaving, zijn we een veilige gemeente. Ook het gemeentebestuur kan op een veilige en integere wijze haar functie uitoefenen. We werken samen met diverse veiligheidspartners en onze inwoners en we hebben daarbij zowel oog voor objectieve (cijfers) als subjectieve (gevoelsmatige) veiligheid.

De gemeente voert een zo efficiënt mogelijk financieel beleid. Financiële voordelen zetten we in voor de gemeenschap. We zoeken actief naar cofinanciering bij de financiering van de plannen en projecten.

Hoofddoelstellingen (ambities voor deze bestuursperiode)

- (Sub-) regionale samenwerking met als doel verbetering van de kwaliteit, beperking van de risico's, beperking van kwetsbaarheden en financieel rendement.
- Verder doorontwikkelen van overheidsparticipatie, openstaan voor initiatieven van burgers.
- We zijn transparant in wat we doen: proactieve, volledige en transparante informatieverstrekking via klassieke en moderne media.
- Op niveau houden en zo mogelijk verder verbeteren van de veiligheid.
- Tegen gaan van ondermijning in het lokale bestuur.
- Financieel gezond en verantwoord beleid.
- Beperken lastenverhoging voor inwoners en bedrijven.
- Moderne en eigentijdse dienstverlening.

Thema's

Het programma *Dienstverlening en bestuur* omvat de volgende thema's:

Thema
1.1 Bestuur
1.2 Samenwerking
1.3 Openbare orde en veiligheid
1.4 Burgerzaken
1.5 Algemene dekkingsmiddelen
1.6 Overhead
1.7 Overige baten en lasten
1.8 Vennootschapsbelasting

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
1.1 Bestuur	
Een integer en transparant bestuur dat rekenschap aflegt over de totstandkoming en uitvoering van het	Voor belangrijke onderwerpen kan de raad raadswerkgroepen inrichten.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<p>beleid en de raad voldoende faciliteert om zijn kaderstellende en controlerende rol goed uit te voeren.</p>	<p>Het college heeft naast de reguliere vergaderingen een of twee keer per jaar een heidag waarin steeds andere thema's worden uitgediept.</p>
<p>Meer vraaggericht, resultaatgericht, klantgericht, integraal en kostenbewust werken.</p>	<p>Doorontwikkeling van onze dienstverlening:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verdiepen en verbreden managementrapportages; • Verbetering processen (o.a. generieke processen op A2 niveau); • Meten klanttevredenheid (uitvoering gerichte klanttevredenheidsonderzoeken).
<p>Initiatieven worden in eerste instantie door de inwoners zelf genomen. Inwoners voelen zich verantwoordelijk voor de leefbaarheid, sociale samenhang en veiligheid van hun eigen buurt/wijk.</p>	<p>Faciliteren van de dorpsraden als klankbord van de gemeenschap (jaarlijks organisatiebudget).</p>
	<p>Voortzetting bestuurlijk en ambtelijk aanspreekpunt en periodiek overleg.</p>
	<p>De dorpsraden krijgen, meer nog dan nu het geval is, een rol als klankbord van de gemeenschap en de gemeente. Dit wordt in overleg met hen vormgegeven waarbij maatwerk per dorpsraad mogelijk is.</p>
<p>Moderne en eigentijdse dienstverlening, zoveel mogelijk digitaal.</p>	<p>In 2019 starten we met de invoering van een burgerbudget, bedoeld om initiatieven te ondersteunen.</p>
	<p>Inzet klanttevredenheidsonderzoek. Formuleren van prestatie-indicatoren ten behoeve van verbetering dienstverlening. Samen met de klant bestaande processen verbeteren. In 2019 wordt de functie van de gastvrouw geïntegreerd in de receptie.</p>
<p>1.2 Samenwerking</p>	
<p>Versterken sturing op samenwerking.</p>	<p>Verder uitwerken proces om de 'Stip op de Horizon' te bepalen voor wat betreft de samenwerking in A2 verband.</p>
<p>1.3 Openbare orde en veiligheid</p>	
<p>De waardering van de subjectieve veiligheid (veiligheidsbeleving) door de inwoners van onze gemeente en de objectieve veiligheid (cijfers) minimaal op hetzelfde niveau houden.</p>	<p>Uitvoeren uitvoeringsprogramma Integrale Veiligheid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorgdragen voor prioritering van bestaande ondermijningsbeelden binnen het Regionaal informatie en expertise centrum (RIEC). Naar aanleiding van deze prioritering het samenbrengen en doen uitvoeren van onderzoeken in samenwerking met Belastingdienst, OM, politie, gemeenten en andere externe partners. • Woninginbraken terug dringen door o.a. het inzetten van buurtwhatsapp-preventie, algemene preventieadviezen, cameratoezicht en het versturen van besmettingsbrieven (informatie aan buurtbewoners n.a.v. woninginbraak). • Terugdringen van druggerelateerde overlast onder andere door het sluiten van panden (Wet Damocles). • Verruimen mogelijkheden uitvoering integriteitstoets (wet BIBOB). • Overleg met politie, Openbaar Ministerie en andere externe partners over inzet op High impact crimes waaronder overvallen, woninginbraken e.d.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	Zichtbare politie in onze dorpen. Structurele aandacht voor zichtbaarheid politie in de dorpen tijdens de periodieke overleggen met de politie.
	Evaluatie cameratoezicht.
	(Voorbereiding) realisatie ambulancepost Leende in opdracht van de GGD.
	Voortzetting deelname aan Taskforce Brabant Zeeland en participeren in het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) als partner in de strijd tegen ondermijnen en georganiseerde criminaliteit.
1.4 Burgerzaken	
Kwalitatief hoogwaardige en betrouwbare gegevens (voldoen aan de landelijke kwaliteitseisen).	Uitvoering structurele consistentiecontroles vanuit de kwaliteitsmonitor.
	Aansluiten op de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit.
	Invoeren nieuw burgerzakensysteem.
1.5 Algemene dekkingsmiddelen	
Financieel gezonde gemeente.	Maximaal gebruik van financieringsmiddelen met een korte termijn.
	Bewaking financiële risico's door toepassing van kaders (kasgeldlimiet, renterisiconorm, netto schuldquote, solvabiliteitsratio e.d.) en periodieke financiële rapportages en risicomangement.
Aanvaardbare lastendruk voor burgers en bedrijven waarbij we een goed voorzieningenniveau kunnen bieden.	Toepassing van kostendekkende tarieven voor afvalstoffenheffing, reinigingsrechten en rioolheffing.
	Beperking stijging onroerendezaakbelasting tot inflatiecorrectie.
1.6 Overhead	
Veiligheid van gegevens, invoering Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).	Inzet en begeleiding van de ambtelijke organisatie bij het in beeld brengen van privacyrisico's bij de gemeentelijke producten en daar waar nodig processen aanpassen of herschrijven.

Bijdrage verbonden partijen aan doelstellingen gemeente

Verbonden partij	Speerpunt/taak
Metropoolregio Eindhoven (MRE)	Samenwerking regio Eindhoven op het gebied van economie, mobiliteit, energietransitie en transitie landelijk gebied
Gemeenschappelijke regeling Samenwerking A2-gemeenten (GRSA2)	Bedrijfsvoering (administratie, financiën, informatiemanagement, facilitaire zaken, personeel en organisatie, inkoop, communicatie, juridische zaken en bestuurs- en managementondersteuning).
Veiligheidsregio Brabant Zuid-Oost (VRBZO)	Veiligheid (crisisbeheersing, regionale brandweer en ambulancevoorziening, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen en gemeenschappelijke meldkamer).

Voor nadere informatie over de verbonden partijen verwijzen wij u naar de paragraaf *Verbonden partijen*.

Beleidsindicatoren

Omschrijving	Eenheid	Heeze-Leende			Nederland
		Realisatie	Begroting		
		2017	2018	2019	
1.3 Openbare orde en veiligheid					
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,3	0,3	0,3	2,2 (2017)
Diefstallen uit woningen	Aantal per 1.000 inwoners	1,9	1,9	1,9	2,9 (2017)
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2,2	2,2	2,2	5,0 (2017)
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	3,2	3,2	3,2	4,8 (2017)
1.5 Algemene dekkingsmiddelen					
Gemiddelde woonlasten éénpersoonshuishouden	In Euro's	755	734	803	649 (2018)
Gemiddelde woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	984	869	851	721 (2018)
Gemiddelde WOZ-waarde woningen *	x € 1.000	312	323	336	230 (2018)
1.6 Overhead					
Formatie	Fte per 1.000 inwoners **	4,1	4,3	4,6	
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners **	3,5	4,0	4,3	
Apparaatskosten	Kosten per inwoner in Euro's	652	709	663	
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom	18%	20%	6%	
Overhead	% van totale lasten	18%	15%	16%	

* WOZ: Wet waardering onroerende zaken

** Fte: fulltime-equivalent (voltijd werknemer)

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Thema	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1.1 Bestuur	1.049	986	1.101	1.112	1.133	1.173
1.2 Samenwerking	147	192	193	195	197	198
1.3 Openbare orde en veiligheid	1.109	1.179	1.139	1.143	1.160	1.167
1.4 Burgerzaken	552	536	565	443	446	462
1.5 Algemene dekkingsmiddelen	- 95	2.213	1.940	1.946	1.937	2.109
1.6 Overhead	5.644	5.811	5.845	5.831	5.743	5.812
1.7 Overige baten en lasten	- 20	55	30	530	780	1.030
1.8 Vennootschapsbelasting	12	-	-	-	-	-
Totaal lasten	8.398	10.972	10.813	11.200	11.396	11.951
1.1 Bestuur	113	-	-	-	-	-
1.2 Samenwerking	-	-	-	-	-	-
1.3 Openbare orde en veiligheid	47	63	43	43	43	43
1.4 Burgerzaken	358	316	208	184	174	170
1.5 Algemene dekkingsmiddelen	21.358	24.371	24.852	25.698	26.664	27.352
1.6 Overhead	86	198	178	178	179	179
1.7 Overige baten en lasten	-	14	-	-	-	-
1.8 Vennootschapsbelasting	-	-	-	-	-	-
Totaal baten	21.962	24.962	25.281	26.103	27.060	27.744
Saldo baten en lasten programma 1	- 13.564	- 13.990	- 14.468	- 14.903	- 15.664	- 15.793
Toevoegingen aan reserves	112	376	129	199	199	199
Onttrekkingen aan reserves	- 959	- 1.457	- 56	- 37	- 37	- 37
Saldo mutatie reserves	- 847	- 1.081	73	162	162	167
Saldo na bestemming programma 1	- 14.411	- 15.071	- 14.395	- 14.741	- 15.502	- 15.626

Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen (per saldo een bate) zijn in het volgende overzicht gespecificeerd.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	3.522	3.500	3.541	3.582	3.623	3.665
Algemene uitkering	17.725	18.839	19.432	20.175	20.723	21.308
Dividend	16	10	10	10	10	10
Saldo financieringsfunctie	189	- 191	- 71	- 33	371	260
Overige algemene dekkingsmiddelen	-	-	-	-	-	-
Saldo algemene dekkingsmiddelen (bate)	21.452	22.158	22.912	23.734	24.727	25.243

Overhead

Met ingang van 2017 worden de (indirecte) kosten, als gevolg van de invoering van de vernieuwing BBV, niet meer verdeeld over de programma's en thema's en dient de overhead afzonderlijk te worden verantwoord. Hierdoor wordt direct zichtbaar wat de overhead van de gemeente is. Onder de overhead worden o.a. de salariskosten van indirect personeel, de kosten informatievoorziening en automatisering en overige bedrijfsvoeringskosten opgenomen. Het betreft de kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van primaire processen.

In het volgende overzicht is de opbouw van de overhead opgenomen.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Kosten GRSA2	3.399	3.384	3.351	3.270	3.234	3.238
Salarissen	929	893	892	915	937	986
Personeel van derden	273	122	240	226	229	230
Overige personeelskosten	205	348	281	285	290	294
Huisvestingskosten	380	408	394	424	411	423
Projecten in A2-verband	263	131	212	237	161	162
Facilitaire kosten	150	129	131	133	135	137
Financieel beheer	71	40	37	38	38	39
Buitendienst materieel en werf	244	294	263	260	263	258
Voorlichtingskosten	22	47	37	38	39	39
Ondersteuning bestuur	0	15	6	6	6	6
Toerekening aan grondexploitaties	- 292	0	0	0	0	0
Totaal lasten	5.644	5.811	5.844	5.832	5.743	5.812
Vergoeding eigen personeel	- 72	- 174	- 154	- 154	- 154	- 154
Inkomsten huisvesting	- 8	- 7	- 7	- 7	- 7	- 7
Opbrengsten facilitaire zaken	- 6	- 17	- 17	- 18	- 18	- 18
Totaal baten	- 86	- 198	- 178	- 179	- 179	- 179
Saldo overhead	5.558	5.613	5.666	5.653	5.564	5.633

In de paragraaf *Bedrijfsvoering* lichten we de belangrijkste ontwikkelingen toe.

Vennootschapsbelasting

De gemeenten zijn met ingang van het begrotingsjaar 2016 verplicht om vennootschapsbelasting (Vpb) te betalen over de (fiscale) winst die wordt behaald op activiteiten waarbij de gemeente wordt aangemerkt als overheidsonderneming. Onze gemeente is op basis van de eerste aangifte vennootschapsbelasting over 2016 alleen overheidsonderneming op het gebied van de grondexploitatie. De over 2016 te betalen vennootschapsbelasting bedraagt op basis van de aangifte over 2016 € 12.000. Deze last is in de jaarrekening 2017 verwerkt. De aangifte over 2016 is nog niet door de Belastingdienst gecontroleerd en geaccordeerd. Omdat de omvang van de over 2018 en de daarop volgende jaren eventueel te betalen vennootschapsbelasting op dit moment niet kan worden bepaald, wordt in deze begroting en de meerjarenraming nog geen last opgenomen.

Onvoorzien

Voor onvoorziene uitgaven wordt jaarlijks een bedrag van € 30.000 in onze begroting opgenomen. Om een beroep te kunnen doen op de post onvoorziene uitgaven moet aan een aantal criteria worden voldaan, te weten:

- *Onvoorzienbaar* ten tijde van de samenstelling van de kadernota en/of meerjarenbegroting;
- *Onontkoombaar* op basis van wetgeving, contract of overeenkomst of een zwaarwegende politieke toezegging of belang;
- *Onuitstelbaar* tot een volgend begrotingsjaar.

Inzet van de post onvoorzien kan slechts via afzonderlijke besluitvorming.

Programma 2: Wonen, bedrijven en recreëren

Missie

We willen het karakteristiek landschap van onze gemeente met bos, heide, dorpse aanzichten en gebouwen maximaal behouden en benutten. We willen een aantrekkelijke gemeente zijn om te recreëren voor inwoners en mensen van buiten. Ontwikkelingsplannen worden hierop getoetst en eventueel aangepast.

We vinden leefbare kernen in onze gemeente belangrijk. Het moet 'fijn wonen' met voldoende aanbod zijn in Heeze-Leende voor alle doelgroepen. Bedrijven moeten goed bereikbaar zijn met voldoende oog voor veiligheid en leefbaarheid.

Het klimaat eist dat we aan de slag gaan met duurzaamheid. Als gemeente dragen wij daar aan bij middels gemeentelijke initiatieven en samenwerking in de regio.

Een vitale economie zorgt voor een vitale gemeenschap. Bedrijvigheid en recreatie zorgen voor werkgelegenheid en inkomsten.

Hoofddoelstellingen (ambities voor deze bestuursperiode)

- Duurzame nieuwbouw en verduurzaming bestaande gebouwen.
- Bijdragen aan de energietransitie en verduurzaming.
- Woningvoorraad afstemmen op behoefte.
- Aanpak (sluip)verkeer in al onze kernen.
- Inrichten ruimte voor voetgangers en fietsers.
- Aanpak (parkeer)problemen bedrijventerreinen.
- Niveau groen in kernen en buitengebied verhogen.
- Opstellen/uitwerken centrumvisie voor alle kernen.

Thema's

Het programma *Wonen, bedrijven en recreëren* omvat de volgende thema's:

Thema
2.1 Wonen en bouwen
2.2 Openbare ruimte
2.3 Ruimtelijke ordening
2.4 Milieu
2.5 Afval
2.6 Water
2.7 Economische zaken
2.8 Recreatie en toerisme

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
2.1 Wonen en bouwen	
Een passend woningaanbod voor jongeren, ouderen en huishoudens met een lager inkomen.	Opstellen woonvisie.
	(Jaar)afspraken maken met woningcorporaties en bewonersorganisaties (cf. woningwet).
	Onderzoeken wenselijkheid huisvestingsverordening.
	Verstrekken van starters- en blijversleningen.
	Gereedkomen van ca. 70 woningen waarvan 15 sociale koopwoningen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Het proces omgevingsvergunningen verder verbeteren en vereenvoudigen (verkorten doorlooptijd en makkelijk maken aanvragen).	Verder digitaliseren van het proces van vergunningen. Digitalisering 'oude' vergunningen en opslaan in het digitale documentatiesysteem.
2.2. Openbare ruimte	
Vergroten verkeersveiligheid en verbeteren bereikbaarheid van de kernen.	<p>Uitvoeren van verkeersonderzoeken. Geen separate onderzoeken maar in het kader van de bereikbaarheidsagenda en Centrale As worden wel verkeersonderzoeken uitgevoerd.</p> <p>Ter onderbouwing van o.a. verkeersonderzoeken worden jaarlijks op doorgaande wegen van de gemeente Heeze-Leende 25 verkeersmetingen uitgevoerd.</p> <p>In samenwerking met de vervoerder beoordelen of het openbaar vervoer nog goed aansluit in de praktijk binnen de gemeente Heeze-Leende, waaronder op NS station Heeze.</p> <p>Uitvoeren project 'Flankerende maatregelen randweg De Bulders' in Heeze:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voorbereiden reconstructie Muggenberg. • Voorbereiden Leenderweg. <p>Starten met uitvoeren Bereikbaarheidsagenda mobiliteit regio Zuidoost Brabant:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren haalbaarheidsstudie snelfietsverbinding Weert – Eindhoven in samenwerking met de provincies Noord-Brabant en Limburg en de gemeenten Weert, Cranendonck, Valkenswaard en Eindhoven. • Starten met invulling regiobrede projecten in de Bereikbaarheidsagenda Zuidoost Brabant. <p>Voorbereiden van het project 'Samen mee naar de A2', zodat deze in 2020 uitgevoerd kan worden.</p> <p>Verharden Kloosterlaan: opstellen plan van aanpak voor een haalbaarheidsstudie (initiatiefase).</p> <p>Uitvoeren mobiliteitsplan buitenwegen. In samenwerking met platform A2 bepalen welke no-regret maatregelen uit te voeren in fase II om sluipverkeer te weren.</p> <p>Preventieve mensgerichte maatregelen (vergroten kennis, beïnvloeding houding, intentie en gedrag verkeersdeelnemers) in samenwerking met VVN Heeze-Leende. Het coördineren van Brabants Veiligheids Label (BVL) op 7 basisscholen. Introductie verkeerseducatie op kinderdagverblijven.</p> <p>Fietsplan tussentijds evalueren.</p> <p>Uitbreiden parkeerterrein NS station Heeze; een parkeerterrein dat in de rustige (reis)maanden gebruikt kan worden voor het duurzaam bouwen aan praalwagens voor de Brabantsedag en in de drukke maanden gebruikt kan worden als parkeerterrein.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<p>Op peil houden en daar waar nodig verhogen kwaliteit openbare ruimte.</p>	<p>Uitvoeren onderhoud aan wegen, civiele kunstwerken en verlichting op basis van actuele plannen.</p> <p><i>Wegen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Op basis van de inspectiegegevens uit 2018 de onderhoudsmaatregelen bepalen en uitvoeren. Organiseren van het opstellen van de lijst van kleine ergernissen met belangengroepen en de maatregelen uitvoeren. Start herinrichting Oostrikkerstraat en Langstraat. <p><i>Civiele kunstwerken:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Diverse onderhoudswerkzaamheden aan 22 bruggen. Het uitvoeren van een periodieke veiligheidsinspectie om het onderhoudsprogramma te actualiseren. <p><i>Verlichting</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Aan de hand van inventarisatie gegevens (LiteWeb) vervangen van armaturen en masten op basis van ouderdom. <p>Uitvoeren 'Uitwerkingsplan bomen'. Circa 20 bomen met verminderde conditie en/of verhoogd risico kappen en wanneer de omgeving dit toelaat, nieuwe terug planten. Nieuw te planten bomen worden van een groeiplaatsinrichting voorzien.</p> <p>Vorbereiding van de actualisatie en digitalisering van de wegenlegger in 2020. Elke gemeente in Nederland moet op grond van de Wegenwet over een wegenlegger beschikken. Een wegenlegger toont de openbare wegen en paden buiten de bebouwde kom en hoe de verantwoordelijkheid en onderhoudsplicht voor deze wegen is georganiseerd.</p>
2.3 Ruimtelijke ordening	
<p>Een actueel planologisch regime.</p>	<p>De Omgevingswet treedt naar verwachting op 1 januari 2021 in werking. Gelet hierop wordt er in 2019 begonnen met de procedure om te komen tot een Omgevingsvisie voor het gehele grondgebied van de gemeente.</p>
2.4 Milieu	
<p>Bijdrage leveren aan de verduurzaming van de gemeente Heeze-Leende op gebied van milieu om zo een bijdrage te leveren aan het verkleinen van de gevolgen van de klimaatverandering en dat de gevolgen zo weinig mogelijk impact hebben.</p>	<p>Vaststelling algemene deel van het duurzaamheidsbeleid door de gemeenteraad.</p> <p>Opstellen Concept Regionale Energie Strategie (RES) (gereed in juni 2019).</p> <p>Vaststelling van het hoofdstuk Energietransitie na vaststelling concept RES.</p> <p>Starten met het invullen van de hoofdstukken Biodiversiteit, Mobiliteit en Klimaatadaptie door uitvoering te geven aan wettelijke verplichtingen.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	Uitvoeren van diverse projecten op het gebied van de energietransitie met betrekking tot (grootschalige) opwekking en besparing van energie en gasloos maken van bestaande woningen om hiermee kennis op te doen welke input kan zijn voor het beleid en voor andere projecten.
<p>Transitie veehouderij: De veehouders staan de komende periode voor een belangrijke keuze. De provincie wil samen met haar partners de betreffende veehouders stimuleren om op een verantwoorde manier die keuze te maken: oriëntatie wereldmarkt, oriëntatie EU kwaliteitsmarkt, oriëntatie nichemarkt of oriëntatie stoppen.</p>	<p>Gesprekken voeren met de veehouders om het maken van die keuze te stimuleren. Dit doen we eventueel in samenwerking met ZLTO (Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie), en/of provincie en/of ODZOB (Omgevingsdienst Zuid-Oost Brabant).</p>
2.5 Afval	
Beperking restafval tot 5% van de totale afvalstroom (cf. regionale afspraken).	In samenwerking met de andere Blinkgemeenten wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn om meer grondstoffen uit het restafval te halen tegen reële kosten.
Een zo laag mogelijke afvalstoffenheffing, waarbij het uitgangspunt is dat de vervuiler betaalt.	Het laten vermarkten van uit afval gescheiden grondstoffen.
2.6 Water	
<p>Doelmatig en efficiënt beheren van het rioolsysteem voor inzameling en transport van afvalwater en zorgen voor de inzameling en verwerking van hemelwater. Het beheren en onderhoud van de gemeentelijke sloten en het beheer van het grondwater.</p>	<p>Uitvoeren van het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP) 2016-2021. In 2019 wordt verder gewerkt aan het thema beheer op orde, alsmede de jaarlijkse onderhoudsmaatregelen en bijzondere aandacht voor de communicatie naar burgers rondom klimaatontwikkelingen en afkoppelen.</p> <p>In 2019 zal het project vervangen riolering Schoolstraat/Spoorlaan worden afgerond. In dit project wordt het openbaar gebied afgekoppeld en vragen we burgers om af te koppelen. In 2019 wordt de voorbereiding gestart van het vervangingsproject Langstraat/Oostrikerstraat. Ook hier gaan we afkoppelen en starten met de aanleg van een hemelwaterstructuur.</p> <p>In de samenwerking Waterportaal Zuidoost Brabant een gezamenlijk pakket maatregelen nemen onder naam Kallisto. Hiermee gaan we voldoen aan de Kaderrichtlijn Water (KRW). In 2019 zal de 2^e fase van de maatregelen worden uitgevoerd.</p>
2.7 Economische zaken	
Een gezond en actief ondernemersklimaat dat bijdraagt aan de leefbaarheid en weerbaarheid van de gemeente en haar inwoners.	<p>Uitvoeren geactualiseerd uitvoeringplan economische zaken 2019-2023.</p> <p>Intensiveren structureel overleg met ondernemersverenigingen.</p> <p>Terugdringen leegstand door samen met pandeigenaren en ondernemers de levensvatbaarheid van hun winkelgebied te bewaken en te verbeteren.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	Uitvoeren onderzoek naar de mogelijkheden om centrummanagement in te zetten (een structureel samenwerkingsverband van publieke en private partijen dat, op basis van gelijkwaardigheid en met een gezamenlijke inzet van middelen, de aantrekkingskracht en daarmee het economisch functioneren van het centrum versterkt).
2.8 Recreatie en toerisme	
Een sterke toeristisch recreatieve sector die aansluit bij het groene karakter van onze gemeente en daarmee bijdraagt aan een aantrekkelijk woon- en werkklimaat.	Uitvoering van het activiteitenplan 2019 voor de gebiedspromotie De Groote Heide. Concrete projecten gebiedspromotie binnen het jaarthema 'Grote Stad - Groote Heide': <ul style="list-style-type: none"> • 2 magazines. • Engelstalig magazine. • Deelname aan (inter)nationale beurzen. • Nieuwsbrieven, vlogs, blogs en promotiefilm. • Groote Heide routes; in ieder geval een wandel- en een fietsroute. • Pilot met signing Natuurgrenspark De Groote Heide in de afzonderlijke natuurgebieden. Uitvoeren van de evaluatie naar de grensoverschrijdende samenwerking rondom Natuurgrenspark De Groote Heide. De mate waarin de in 2018 opgestelde gebiedsvisie De Groote Heide in 2019 zal worden uitgevoerd is mede afhankelijk van de uitkomsten van deze evaluatie. Uitvoering geven aan de in het najaar 2018 gekozen profilering van Heeze-Leende als toeristisch recreatieve gemeente in samenwerking met Recreatief Heeze-Leende.

Grote projecten

De Bulders / Randweg	
Wat willen we bereiken?	Zowel De Bulders als de randweg voorzien in een grote behoefte. Met De Bulders wordt de volkshuisvestelijke taak van de gemeente ingevuld en na aanleg van de randweg kan een flinke reductie op het doorgaande (vracht-) verkeer op de centrumwegen door Heeze bereikt worden.
Wat doen we daarvoor?	Het bestemmingsplan De Bulders is onherroepelijk. Er dient met twee grondeigenaren nog tot overeenstemming te worden gekomen. Indien dit gebeurt, kan in 2019 de gehele randweg worden aangelegd. De eerste twee deelgebieden zijn bouwrijp gemaakt en bieden ruimte voor circa 120 woningen. De ontwikkelaars kunnen hier ruim 60 woningen bouwen in 2019. Daarnaast zijn er een 20-tal vrije sector kavels in de verkoop.
Wat mag het kosten?	De verwerving, de aanleg van de randweg en het bouw- en woonrijp maken worden bekostigd uit de grondexploitatie van De Bulders.

Centrumontwikkeling Heeze	
Wat willen we bereiken?	Een brede ontwikkeling van het centrum van Heeze.
Wat doen we daarvoor?	Langs een aantal sporen willen we het centrum van Heeze aantrekkelijker maken als verblijfsgebied voor de inwoners, maar ook aantrekkelijker maken voor onze ondernemers. Te denken valt aan een actieve inzet om winkeliers en horecaondernemers in het kernwinkelgebied te huisvesten; het centrum van Heeze beter bereikbaar te maken voor fietsers en ten slotte de openbare ruimte inrichten als verblijfsgebied waarin de kwaliteiten van het centrum en het culturele karakter van Heeze tot hun recht komen. In 2019 moet het plan vorm krijgen waarna het aan de raad wordt aangeboden.
Wat mag het kosten?	Werkzaamheden voor de centrumvisie worden in eigen beheer uitgevoerd. Eventuele financiering van de projecten in het centrumgebied loopt via de projecten.

Centrale As	
Wat willen we bereiken?	Met de ontsluitingsweg centraal door de gemeente Heeze-Leende, wordt een significante reductie van verkeer door de kernen bereikt voor zowel Heeze, Leende als Sterksel.
Wat doen we daarvoor?	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren haalbaarheidsonderzoek verbinding randweg naar de Poortmannen. • Met Prorail, Provincie en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat wordt onderzocht hoe ten zuiden van de Poortmannen een ongelijkvloerse spoorwegovergang kan worden aangelegd. De eerste verkennende studies hiervoor worden in 2019 uitgevoerd. • Monitoring Heeze in verband met Randweg en ontwikkeling Poortmannen – Heipolderstraat – Somerenseweg.
Wat mag het kosten?	De gemeenteraad heeft jaarlijks een werkkrediet van € 50.000 beschikbaar gesteld ten laste van de bestemmingsreserve 'totaaloplossing verkeersproblematiek'. Hieruit worden de haalbaarheidsonderzoeken betaald. Mocht dit niet toereikend zijn, dan wordt de gemeenteraad in een separaat voorstel om budget gevraagd. De totaalkosten van de Centrale As gaat de reikwijdte van de gemeente ver te boven. Medewerking en cofinanciering van provincie en rijk zijn onontbeerlijk. Het is de wens van het college om de bestemmingsreserve 'totaaloplossing verkeersproblematiek' de komende jaren in omvang te laten toenemen.

HSLnet	
Wat willen we bereiken?	Een hoogwaardige internetverbinding voor alle inwoners van Heeze-Leende. Als uitvoeringsmodel is er in 2011 gekozen om de realisatie hiervan onder te brengen in een coöperatieve voorziening. Het doel wordt bereikt door een gezonde exploitatie van het glasvezelnetwerk en daar waar mogelijk ook aansluiting van het buitengebied op het glasvezelnetwerk. 2019 zal voor wat betreft HSLnet in het teken staan van de uitrol van het glasvezelnetwerk in het buitengebied.
Wat doen we daarvoor?	Het bewaken van de investering is ondergebracht in de Stichting HSLnet waarin een bestuurder van de gemeente Heeze-Leende zitting heeft. De vergoedingen van de Coöperatie HSLnet voor het gebruik van het netwerk en de lasten voor de exploitatie van de Stichting HSLnet moeten in evenwicht zijn en blijven. De Stichting HSLnet zal nauwgezet de gedane investering monitoren. De gemeente ontvangt van de Stichting een terugkoppeling over de verstrekte lening. Terugkoppeling naar de raad vindt plaats via de reguliere P&C-cyclus en indien nodig tussentijds.
Wat mag het kosten?	De werkzaamheden zullen binnen de middelen van de Stichting en binnen de gemeente met eigen inzet worden uitgevoerd. Mocht blijken dat er specifieke kennis of expertise noodzakelijk is dan zal dit teruggekoppeld worden via de bestuursrapportage.

Bijdrage verbonden partijen aan doelstellingen gemeente

Verbonden partij	Speerpunt/taak
Omgevingsdienst Zuid-Oost Brabant (ODZOB)	Vergunningverlening, toezicht en handhaving van milieu- en aanverwante onderwerpen.
Gemeenschappelijke Regeling Blink	Inzameling afval (restafval, GFT, PMD, papier en glas).

Voor nadere informatie over de verbonden partijen verwijzen wij u naar de paragraaf *Verbonden partijen*.

Beleidsindicatoren

Omschrijving	Eenheid	Heeze-Leende			Nederland
		Realisatie	Begroting		
		2017	2018	2019	
2.1 Wonen en bouwen					
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	7,2	6,3	10,6	7,2 (2016)
2.4 Milieu					
Hernieuwbare elektriciteit	%	n.n.b. (2016: 8,5%)	9,0%	10,0%	12,9% (2016)
2.5 Afval					
Omvang huishoudelijk restafval	Kg per inwoner	n.n.b. (2016: 57)	61,9	61,9	189 (2016)
2.7 Economische zaken					
Functiemenging *	%	47,9%	49%	49%	52,4% (2017)
Vestigingen (van bedrijven)	Per 1.000 inwoners van 15-64 jaar	173,6	169,5	169,5	139,7 (2017)

* De functiemengingsindex weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Realisatie	Begroting	
	2017	2018	2019
2.7 Economische zaken			
Totaal aantal banen in Heeze-Leende	6.130	6.180	6.180
Aantal arbeidsplaatsen in sectoren:			
- recreatie en toerisme	472	505	505
- zorg	1.624	1.568	1.568
- innovatie	68	80	80
Aantal leegstaande bedrijfspanden:			
- bedrijventerreinen (bedrijfs- en kantoorpanden)	8	8	8
- kernwinkelgebied	4	4	4
2.9 Recreatie en toerisme			
Aantal overnachtingen verblijfsrecreanten	n.n.b.	182.000	182.000

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Thema		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
2.1	Wonen en bouwen	2.201	3.643	2.016	1.971	1.323	2.086
2.2	Openbare ruimte	1.865	1.993	2.217	2.345	2.569	2.570
2.3	Ruimtelijke ordening	204	316	341	348	356	371
2.4	Milieu	405	226	222	159	163	170
2.5	Afval	931	1.362	1.342	1.342	1.341	1.345
2.6	Water	1.413	1.519	1.362	1.297	1.497	1.483
2.7	Economische zaken	809	746	1.362	554	663	697
2.8	Recreatie en toerisme	1.052	1.116	1.101	1.129	1.135	1.165
Totaal lasten		8.880	10.921	9.963	9.145	9.047	9.887
2.1	Wonen en bouwen	1.942	3.557	2.048	1.973	1.322	2.075
2.2	Openbare ruimte	58	38	40	40	40	41
2.3	Ruimtelijke ordening	79	39	39	39	40	40
2.4	Milieu	218	5	5	5	6	6
2.5	Afval	1.173	1.331	1.695	1.698	1.700	1.700
2.6	Water	1.904	1.947	1.959	1.987	2.012	2.066
2.7	Economische zaken	685	706	1.234	424	532	562
2.8	Recreatie en toerisme	274	253	228	229	229	229
Totaal baten		6.333	7.876	7.248	6.395	5.881	6.719
Saldo baten en lasten programma 2		2.547	3.045	2.715	2.750	3.166	3.168
Toevoegingen aan reserves		860	635	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves		- 578	- 446	- 176	- 176	- 116	- 116
Saldo mutatie reserves		282	189	- 176	- 176	- 116	- 116
Saldo na bestemming programma 2		2.829	3.234	2.539	2.574	3.050	3.052

Programma 3: Samen leven en participeren

Missie

Wij willen dat inwoners volwaardig deelnemen aan het maatschappelijke leven, waarbij wij ons richten op het behoud of verkrijgen van de eigen regie, de zelfredzaamheid en het oplossend vermogen van onze inwoners. Tegelijkertijd hebben we aandacht voor mensen in een kwetsbare positie. Wij bieden in samenwerking met de inwoner en (wanneer mogelijk) diens netwerk een passende ondersteuning, zodat inwoners die tijdelijk of duurzaam hulp nodig hebben zo veel mogelijk in de eigen leefomgeving worden geholpen.

Samen met onze partners blijven we werken aan een toekomstbestendig zorgstelsel, waarin inwoners centraal staan en zo snel mogelijk de juiste hulp inzetten in het brede perspectief van wat nodig is om zware zorg te voorkomen.

Wij investeren o.a. in integrale aanpak, preventie, algemene voorzieningen, eigen regie voor de burger, betere aansluiting van professionele en informele zorg, het verenigingsleven en burgerinitiatieven. De kwaliteit van onze samenleving wordt bepaald door de kracht van burgers en die van de gemeenschap. Binding organiseren en versterken van deze eigen kracht is een gezamenlijke opgave.

Hoofddoelstellingen (ambities voor deze bestuursperiode)

- Integrale aanpak in het sociaal domein.
- Ruimte voor initiatieven (sociaal makelaar, huiskamers etc.).
- Aandacht en waardering voor mantelzorgers en vrijwilligers.
- Eenzaamheid tegengaan.
- Integratie statushouders (kleinschalige huisvesting en taallessen).
- Door-decentralisatie Berkenschutse.
- Faciliteren en ondersteunen van het verenigingsleven in onze gemeente.

Thema's

Het programma *Samen leven en participeren* omvat de volgende thema's:

Thema
3.1 Onderwijs
3.2 Jeugd
3.3 Maatschappelijke ondersteuning
3.4 Gezondheid
3.5 Participatie
3.6 Dorpshuizen
3.7 Statushouders
3.8 Sport
3.9 Cultuur

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Algemeen (thema-overschrijdend)	
Integrale aanpak in het sociaal domein	Per 1 januari 2019 worden het Centrum Jeugd en Gezin (CJG) en het Sociaal Team (Wmo en Participatie) samengevoegd tot één team onder de nieuwe naam Sociaal Team. Het doorontwikkelen van één integrale werkwijze waarin vragen van burgers in samenhang worden benaderd en waarbij de burger en zijn netwerk betrokken zijn bij de te verbeteren situatie.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	<p>Uitvoering geven aan de in 2018 in A2-verband opgeleverde probleemanalyse 18- en 18+ en de daarin vermelde oplossingsrichtingen.</p> <p>Inkopen van het Plustakenpakket bij Veilig Thuis om de samenwerking tussen Sociaal Team met Veilig Thuis te verstevigen en de deskundigheid op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling te vergroten.</p> <p>Implementatie van het in 2018 gestarte project 'Leertuin Zorg en Veiligheid', gericht op gegevensuitwisseling in relatie tot privacy.</p> <p>Onderzoeken hoe het beste vorm kan worden gegeven aan onze rol als regisseur/opdrachtgever: via subsidie, inkoop of anders.</p>
Met het ondersteunen en faciliteren van inwonersinitiatieven willen wij de eigen kracht en de informele netwerken versterken en in het voorliggend veld investeren.	Om nieuwe burgerinitiatieven een kans te geven en burgers nog meer te stimuleren om ideeën aan te dragen willen we vanaf 2019 gaan werken met een experimenteerbudget burgerinitiatieven
Het genereren van betrouwbare en toegankelijke informatie (zowel op de beleidsinhoud, als op de bedrijfsvoering) ten behoeve van de sturing in het sociaal domein.	Doorvertalen van de in 2018 ontwikkelde monitor - met betrouwbare informatie en cijfers zodat we tijdig kunnen sturen - naar de applicatie ZorgNed.
3.1 Onderwijs	
Alle leerlingen – ook de leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben – krijgen een zo passend mogelijke plek in het onderwijs, zo dicht mogelijk bij huis.	<p>Jaarlijks vindt er op regionaal niveau een OOGO (Op Overeenstemming Gericht Overleg) plaats tussen gemeenten en met een vertegenwoordiging van de regionale samenwerkingsverbanden.</p> <p>Aanpak van laaggeletterdheid in samenwerking met de Bibliotheek Dommeldal, Cordaad, Ster College en Stichting Lezen en Schrijven. We zetten een netwerk op rondom het Taalpunt, waardoor we de doelgroep beter kunnen bereiken en het Taalpunt verankerd wordt in de gemeente. We streven naar het verhogen van de bekendheid en het gebruik van het Taalpunt.</p> <p>In regionaal verband uitvoeren van het Regionaal Educatief Plan en het uitvoeringsplan van het Ster College dat zorgt voor uitvoering van de volwasseneneducatie in onze regio.</p> <p>Vanuit de visie op Kindcentra werken kinderopvang en onderwijs samen, zowel op inhoud als op het gebied van huisvesting. De gemeente monitort jaarlijks de voortgang, zowel per Kindcentra als centraal tijdens het LEA-overleg.</p> <p>Vaststellen van het integraal onderwijshuisvestingsplan en uitwerken investeringsbehoefte.</p> <p>Vaststellen van een huisvestingsplan voor de Berkenschutse inclusief een uitspraak over door-decentralisatie.</p>
Kinderopvangorganisaties en gastouders die kinderopvang en peuterwerk in onze gemeente aanbieden voldoen aan de kwaliteitseisen (cf. Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen).	De GGD voert inspecties uit bij alle kinderopvangorganisaties en minimaal 5% van de gastouders. In geval van overtredingen, is de gemeente verantwoordelijk voor handhaving.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Ontwikkeling van kinderen in de leeftijd van 2,5 tot 4 jaar stimuleren en indien nodig ondersteunen.	We subsidiëren een plaats in de kinderopvang voor peuters van wie de ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag.
Het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen met een (taal-spraak)achterstand in de leeftijd van 2 tot 12 jaar zodat alle kinderen in Heeze-Leende zich optimaal kunnen ontwikkelen. De nadruk ligt op taalontwikkeling, maar daarnaast ook op rekenen, motoriek en de sociaal-emotionele ontwikkeling.	Vaststellen beleidsplan en uitvoeren actieplan Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) en Onderwijs Achterstanden Beleid (OAB).
	Voor kinderen van 2 t/m 4 jaar die een VVE-indicatie hebben, subsidiëren we een VVE-kindplaats.
	In samenwerking met het schoolbestuur De Eenbes (drie scholen in Heeze) wordt voor kinderen van wie Nederlands niet de eerste taal is (NT2-leerlingen, waaronder kinderen van statushouders en arbeidsmigranten) extra taalondersteuning ingezet.
Creëren van een rijke leeromgeving voor kinderen waarin kinderen de kans krijgen om hun talenten te ontplooiën, sociale vaardigheden op te doen en plezier te hebben door het bieden van een samenhangend aanbod van onderwijs, sport en cultuur.	Inzetten van combinatiefunctionarissen sport en cultuur in het onderwijs, de buitenschoolse opvang en bij verenigingen. De pilot rondom de inzet van de sportconsulent buitenschoolse opvang wordt eind 2019 geëvalueerd.
3.2 Jeugd	
Alle kinderen in de gemeente Heeze-Leende groeien in een kansrijk en veilig thuis op tot zelfstandige burgers die actief deelnemen aan de samenleving en zowel sociaal als economisch zelfredzaam zijn.	Het in beeld brengen van het preventieve aanbod. Op basis daarvan behoeften en wensen zichtbaar maken en deze vertalen naar speerpunten. De speerpunten benoemen we in een uitvoeringsplan dat als uitgangspunt dient voor het toekomstige lokale preventief jeugdbeleid.
	Versterken en stimuleren van de onderlinge samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang, huisartsen en jongerenwerk.
	We willen dat jongeren tussen 12-18 zelf aangeven waar zij behoefte aan hebben. Samen met de jongeren, jongerenwerk gaan we ideeën en initiatieven die het jongerenwerk overstijgen oppakken/onderzoeken en zo nodig vertalen naar beleidsvoorstellen.
Het aanbieden van toegankelijke en kwalitatief goede hulpverlening en ondersteuning aan jeugdigen en gezinnen als steun vanuit de leefomgeving van de jeugdige niet voldoende is.	Het Sociaal Team biedt zelf hulp of leidt toe naar specialistische hulp. Vanaf 2019 is de extra capaciteit ten behoeve van jeugdfragen structureel geborgd in de begroting.
	Op lokaal en A2 niveau verder optimaliseren van de samenwerking tussen gemeente, het Sociaal Team en de scholen over de praktische aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp in de vorm van kennisuitwisseling, activiteiten, workshops, ondersteuning en consultatie. Tevens onderzoeken of een pilot zorgarrangement onderwijs – jeugdhulp mogelijk is.
	Intensiveren van de samenwerking met huisartsen door te onderzoeken of de inzet van een POH (praktijkondersteuner huisarts), specifiek gericht op de jeugd-GGZ, meerwaarde biedt teneinde rechtstreekse verwijzingen naar gespecialiseerde jeugdzorg te beperken.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	<p>Gewijzigde voortzetting van de regionale samenwerking per 1 januari 2019 op het gebied van beleid en inkoop jeugdhulp, op basis van de nog in 2018 uit te voeren heroverweging en hernieuwde afspraken op de samenwerking.</p> <p>Wijziging m.b.t. de afspraken en inkoop jeugdhulp doorvoeren in de gemeentelijke verordening jeugdhulp.</p>
<p>We willen inzetten op kostenbeheersing door meer grip op de financiën te krijgen waardoor de jeugdhulp kwalitatief, toegankelijk, maar ook betaalbaar blijft.</p>	<p>Binnen de inkoop jeugdhulp overgaan tot het invoeren van een budgetplafond per product per aanbieder. De aanbieders krijgen daarmee een maximaal beschikbaar financieel kader waarbinnen zij zorg kunnen leveren. Het instellen van een toetredersstop van nieuwe aanbieders om het aantal gecontracteerde aanbieders terug te brengen.</p> <p>Het door ontwikkelen van inhoudelijke producten en een nadere analyse op de tarieven.</p> <p>Verder vindt in 2019 onderzoek plaats naar de mogelijkheden voor een nieuwe aanbesteding met een beperkt aantal aanbieders voor jeugdhulp op de onderdelen crisiszorg, opvang Jeugd, verblijf Jeugd en hoogspecialistische zorg per 1 januari 2020.</p> <p>De processen binnen de toegang nader analyseren.</p>
<p>We willen een zo gezond mogelijke jeugd in Heeze-Leende.</p>	<p>Regievoeren op het uitvoeren van het landelijk uniform takenpakket op het terrein van de jeugdgezondheidszorg (Zuidzorg voor kinderen van 0 t/m 4 jaar en de GGD voor kinderen in de leeftijdscategorie 5-18 jaar).</p> <p>In overleg met Zuidzorg en de GGD maatwerkproducten afnemen waarbij de keuze wordt afgestemd op gesignaleerde problematiek in Heeze-Leende. Hierbij kan gedacht worden aan opvoedingsondersteuning, groepsvoorlichting, contactmomenten op maat etc.</p> <p>Vanwege gewijzigde bekostigingsafspraken inzake het Rijksvaccinatieprogramma maken we aanvullende afspraken op bestaande overeenkomsten met de betrokken jeugdgezondheidsorganisaties over de wijze van bekostigen en de bijbehorende verantwoording.</p>
<p>3.3. Maatschappelijke ondersteuning</p>	
<p>We willen dat inwoners van Heeze-Leende zich prettig en veilig voelen in hun eigen woonomgeving, dat ze betrokken zijn bij hun leefomgeving en zich verantwoordelijk voelen voor elkaar en voor de buurt.</p>	<p>Lokale (burger)initiatieven worden waar nodig en gewenst ambtelijk ondersteund en eventueel financieel ondersteund met een eenmalige of jaarlijkse subsidie.</p> <p>Structureel overleg met de werkgroepen zorg en welzijn van de dorpsraden Sterksel en Leenderstrijp en de zorgcoöperatie Leende die zich o.a. richten op participatie en het voorkomen van eenzaamheid; meewerken aan activiteiten gericht op informatie en ontmoeting.</p> <p>Het ontwikkelen van algemene voorzieningen pakken we lokaal op, samen met de lokale partijen – professionals en vrijwilligers - die hier al een belangrijke bijdrage aan leveren.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
	<p>In oktober 2018 start het 2-jarige project sociaal makelaar Heeze. De sociaal makelaar signaleert vragen/problemen en probeert deze veel mogelijk in het informele netwerk op te lossen, ondersteunt burgerinitiatieven, probeert eenzaamheid te voorkomen en stimuleert mensen om mee te doen door gebruikmaking van algemene voorzieningen, en zelf als vrijwilliger aan de slag te gaan.</p> <p>Uitvoeren project buurtbemiddeling in samenwerking met Wocom en gemeente Cranendonck.</p> <p>Doorgaan met het aanbieden van een blijverslening voor inwoners van Heeze-Leende. Met deze lening kunnen mensen hun eigen woning aanpassen waardoor men langer zelfstandig thuis kan blijven wonen.</p> <p>In het kader van inclusieve samenleving samen met professionele- en vrijwilligersorganisaties verder vormgeven aan dementievriendelijke gemeente en toegankelijkheid.</p>
<p>We willen dat mantelzorgers en vrijwilligers worden ondersteund en gewaardeerd.</p>	<p>We waarderen mantelzorgers en vrijwilligers met een keuze uit het Mantelzorg- en Vrijwilligers Verwenmenu.</p> <p>We ondersteunen de vrijwilligers(organisaties) en mantelzorgers vanuit de Vrijwilligerscentrale en het Steunpunt Mantelzorg van Cordaad met onder andere het geven van informatie en advies, het aanbieden van cursussen/training/scholing, het vinden van vrijwilligers en maatjes, respijtzorg en het organiseren van activiteiten.</p>
<p>We willen bereiken dat mensen met een beperking kunnen (blijven) participeren in de samenleving en zelfstandig kunnen (blijven) wonen en functioneren in de eigen leefomgeving door het inzetten van eigen kracht, sociaal netwerk, algemene en voorliggende voorzieningen en individuele/maatwerk voorzieningen.</p>	<p>In 2019 wordt extra aandacht gegeven aan de onafhankelijke cliëntondersteuning, omdat Heeze-Leende in 2018 de nominatie voor koplopergemeente heeft mogen ontvangen en in 2019 koplopergemeente is.</p> <p>In 2019 wordt de evaluatie inkoop (in A2-verband), betreffende de maatwerkvoorzieningen begeleiding 18+ afgerond. Mogelijk leidt dit tot een hernieuwde aanbesteding.</p> <p>Afronding regionaal project innovatieve mobiliteitsvraagstukken en mede uitvoering geven aan de aanbesteding vervoer (regio taxi); deze vindt regionaal plaats.</p>
<p>We willen bereiken dat kwetsbare burgers kunnen participeren in de samenleving en we willen overlast voorkomen.</p>	<p>Samen met de centrumgemeente Eindhoven en de regiogemeenten geven we uitvoering aan het beleidsplan Doorcentralisatie 2018-2020 dat er op gericht is om beschermd wonen en maatschappelijke opvang toekomstbestendig te organiseren en inhoudelijk door te ontwikkelen. Het betreft zeer kwetsbare burgers voor wie een zorgcontinuüm moet worden gerealiseerd. Doordecentralisatie van de middelen naar de regiogemeenten wordt verwacht in 2022.</p>
<p>3.4 Gezondheid</p>	
<p>We willen, dat inwoners het vermogen hebben of krijgen om, ook vanuit een kwetsbare</p>	<p>Regie voeren op het uitvoeren van taken op het gebied van de publieke gezondheid door de GGD.</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
<p>gezondheidspositie, deel te kunnen nemen en de eigen regie kunnen (blijven) voeren.</p>	<p>Uitvoeren van de acties zoals genoemd in het Uitvoeringsplan Lokaal Gezondheidsbeleid aan de hand van de volgende vijf thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bewegen & voeding. • Eenzaamheid. • Psychisch welbevinden. • Sociaal economische gezondheidsverschillen. • Alcohol & drugs.
3.5 Participatie	
<p>Inwoners hebben de nodige middelen van bestaan en nemen, passend bij de mogelijkheden, deel aan de arbeidsmarkt. Zij zijn/worden financieel zelfredzaam. Kinderen kunnen op allerlei vlakken meedoen. Kwetsbare jongeren maken een passende (vervolg)stap naar onderwijs, dagbesteding of arbeid.</p>	<p>Ondersteuning van inwoners die niet zelf kunnen zorgen voor de nodige middelen van bestaan en niet zelfstandig invulling kunnen geven aan arbeidsparticipatie. In Heeze-Leende gaat het om relatief veel inwoners onder 35 jaar. Verklaring hiervoor is het relatief hoge aandeel statushouders in de uitkering.</p> <p>Inzetten van arbeidsmakelaars om passend werk te zoeken voor de kandidaten. Werkwijze aanpassen omdat kandidaten die in deze markt niet de weg naar werk hebben gevonden meer aandacht en begeleiding nodig hebben.</p> <p>Realisatie van 12 werkstages (werk- en taalstages) en 10 betaald werk (4 uitstroom, 6 parttime).</p> <p>Actieve monitoring en begeleiding van de jongeren die uitstromen vanuit het Voortgezet Speciaal-, Praktijk- en Entree onderwijs met hun vervolgstap naar onderwijs, dagbesteding of arbeid.</p> <p>Minimaal 3 personen krijgen een beschut werkplaats. Dit is een wettelijke verplichting.</p> <p>We zetten extra in op loonkostensubsidie als instrument om mensen - naar vermogen - maximaal aan het werk te helpen. De uitvoering van deze regeling is regionaal ondergebracht bij het Participatiebedrijf.</p> <p>We bereiken met Leergeld 83 kinderen in armoede (100% van de ambitie bij heroverweging minimabeleid 2015) en bieden ze mogelijkheden voor zwemles, sport, cultuur, laptop voortgezet onderwijs, kleding en het vieren van verjaardag (uitvoeringsplan armoedebestrijding kinderen).</p> <p>In het tweede kwartaal 2019 start de samenwerking met een nieuwe partner voor fase 2 van schuldhulpverlening. Begin 2019 zijn werkprocessen schuldhulpverlening samen met afvaardiging cliëntenraad (ervaringsdeskundigen) verbeterd. Insteek is het verminderen van stress bij klanten.</p> <p>Er zijn afspraken met Wocom rondom vroegsignalering (in convenant of d.m.v. leertuin).</p> <p>In eerste kwartaal 2019 zijn schuldhulpverleners getraind in stress-sensitieve hulpverlening.</p> <p>We maken gebruik van het adviesrecht m.b.t. bewindvoering (naar verwachting is dat per 2019 van kracht).</p>

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
Inwoners betalen naar draagkracht eigen bijdragen gemeentelijke voorzieningen.	Eind 2019 is helder of invoering van één systematiek voor gemeentelijke inkomensafhankelijke regelingen haalbaar is. Hierbij wordt gebruik gemaakt van ervaringen in Valkenswaard met deze systematiek. Als dit zo is, vindt implementatie in 2020 plaats. Deze systematiek gaat uit van kosten naar draagkracht en voorkomt een stapeling van kosten.
3.6 Dorpshuizen	
Goed bezette, zoveel mogelijk zelfvoorzienende en financieel zelfstandige, dorpshuizen met een hoog sociaal rendement.	Actualiseren van het accommodatiebeleid. Inventariseren accommodatie-verdeling binnen de gemeente en afstemming met behoefte.
	Uitvoeren benchmark voor subsidievoorwaarden en huurtarieven van dorpshuizen binnen de gemeente.
3.7 Statushouders	
Invulling geven aan de door het Rijk opgelegde taakstelling voor de huisvesting van statushouders. Daarnaast willen we bereiken dat statushouders in Heeze-Leende volwaardig meedoen en participeren in onze samenleving door te werken, naar school te gaan of op een andere manier een bijdrage te leveren aan onze samenleving.	In samenwerking met de woningcorporatie de taakstelling voor de huisvesting van statushouders realiseren.
	Voortzetting breed overleg over de integratie van statushouders. Aan dit overleg nemen naast vertegenwoordigers van de gemeente, de GGD en Cordaad deel.
	Voorzetting uitvoering plan 'integratie statushouders' met extra inzet op taal en werk.
3.8 Sport	
Inwoners gaan (meer) sporten hetgeen bijdraagt aan een gezonde leefstijl (met name gericht op sportparticipatie door jeugd, ouderen en mensen met een beperking).	Overleg met sportraad over het doen van duurzame investeringen in sportaccommodaties.
	Actualiseren accommodatiebeleid. Inventarisatie accommodatie-verdeling binnen de gemeente.
	Met de gebruikers en de sportraad een visie opstellen voor de lange termijn toekomst van het sportpark Lambrek. Die visie wordt de basis voor een volgende fase waarin de ontwikkelingen uit de visie in een planning met financiële paragraaf worden verwerkt.
	Vorbereiding locatiekeuze, ruimtelijke procedure en programma van eisen met betrekking tot de bouw van een nieuwe gymzaal ter vervanging van de gymzalen Strabrecht en Spoorlaan. In dat kader zal een uitgebreid participatietraject worden uitgevoerd.
	Inzet van combinatiefunctionarissen sport/sportconsulenten bij het primair onderwijs en de bewegcoach bij de senioren. Door deelname aan het Regionaal Sportloket aangepast sporten richten we ons op de doelgroep mensen met een beperking.
	(Verdere) integratie sportbeleid en bewegingsstimulering in het Wmo-, jeugd- en lokaal gezondheidsbeleid.
3.9 Cultuur	
Op peil houden van ons cultuurhistorisch erfgoed en het onderdeel laten vormen van een aantrekkelijke gemeente waarin het voor iedereen aangenaam recreëren is.	Actueel houden en verder uitwerken van de lijst en website voor het aangewezen cultureel erfgoed.
	Inventariseren van de beschermde dorpsgezichten die onze gemeente rijk is.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?
De bibliotheek functioneert als podium en etalage van het dorp en is een levendige plek waar lezen, leren, informeren, maar ook kunst & cultuur en ontmoeting & debat centraal staan.	<p>In samenwerking met de lokale bibliotheekstichting en bibliotheek Dommeldal uitvoeren van de bibliotheekvisie. In de bibliotheekvisie is bepaald dat de bibliotheek moet kantelen naar een netwerkorganisatie waarin lokale verankering, verbinding en ontmoeting centraal staan.</p> <p>In samenwerking met de lokale bibliotheekstichting en bibliotheek Dommeldal uitvoeren van de bibliotheekvisie aan de hand van het jaarplan 2019.</p>
We willen, dat het muziekonderwijs beschikbaar blijft voor de jeugd tot 18 jaar. Jeugdleden van de drie fanfares in de drie dorpskernen kunnen kwalitatief goed opgeleid worden tot eventueel het D-niveau (het hoogste amateurniveau).	Voortzetting subsidiëring RICK (Regionaal Instituut voor Cultuur en Kunst) uit Weert met een jaarlijkse subsidie voor het HaFa (Harmonie-Fanfare) muziekonderwijs en eventueel andere muziekinstrumenten bij te weinig aanmeldingen HaFa.

Grote projecten

Centrumplan Leende	
Wat willen we bereiken?	Een nieuwe multifunctionele accommodatie (Kindcentrum en Dorpshuis) (mfa) in het centrum van Leende.
Wat doen we daarvoor?	<p>Bij een geslaagde aanbesteding voor de realisatie van de nieuwe mfa wordt er gestart met de bouwwerkzaamheden in het voorjaar van 2019.</p> <p>Gedurende de bouwperiode van circa 14 maanden worden onderwerpen zoals de exploitatie, inrichting en de promotiecampagne met gebruikers, omwonenden, omliggende bedrijven en Dorpsraad verder uitgewerkt.</p>
Wat mag het kosten?	<p>Het totale krediet inclusief duurzaamheidsmaatregelen, bouwkostenstijging en activering van de aankoop van het ontwerpplan is op 2 juli 2018 vastgesteld op € 11.653.000.</p> <p>De exacte kosten in 2018 en volgende jaren zijn o.a. afhankelijk van het moment van start bouw en de aanbesteding zelf.</p>

Doorontwikkeling Sociaal Domein	
Wat willen we bereiken?	Een integrale aanpak, die aandacht heeft voor alle leefgebieden en alle vraagstukken waar de inwoner mee worstelt (klantperspectief), waarbij professionals met elkaar samen werken en processen, werkwijze en expertise op elkaar afstemmen om tot een gezamenlijk plan voor de burger te komen (organisatorisch perspectief).
Wat doen we daarvoor?	<p>Opstellen van één meerjarig beleidsplan Sociaal Domein met als doel om de integrale aanpak van Participatiewet, Wmo en Jeugd te versterken, waarbij we interactie en samenwerking zoeken met de A2 gemeenten, inwoners, belangenorganisaties en ketenpartners/professionals.</p> <p>De verschillende thema's binnen het sociaal domein (o.a. jeugd, Wmo, welzijn, werk en inkomen onderwijs etc.) onderbrengen in één programma.</p> <p>De huidige budgetten voor Jeugd, Wmo en Participatie ontschotten tot één budget sociaal domein en vanuit de gezamenlijke visie sociaal domein de beschikbare budgetten inzetten.</p>
Wat mag het kosten?	Voor het uitvoeren van dit project is in de begroting 2019 een bedrag van € 20.000 opgenomen.

Bijdrage verbonden partijen aan doelstellingen gemeente

Verbonden partij	Speerpunt/taak
Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Brabant-Zuidoost (GGD)	Publieke gezondheidszorg, jeugdgezondheidszorg en inspecteren kinderopvanglocaties.
Gemeenschappelijke regeling Samenwerking A2-gemeenten (GRSA2)	Werk en inkomen: uitvoering Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten (BUIG).
Ergon - Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven (uitvoeringsorgaan van de Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven)	Wet sociale werkvoorziening (WSW) en loonkostensubsidies. Regionaal Werkbedrijf en 04-Werkt (participatiebedrijf).

Voor nadere informatie over de verbonden partijen verwijzen wij u naar de paragraaf *Verbonden partijen*.

Beleidsindicatoren

Omschrijving	Eenheid	Heeze-Leende			Nederland
		Realisatie	Begroting		
		2017	2018	2019	
3.1 Onderwijs					
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	1,35	2	2	1,82 (2017)
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	5,39	5	4	26,58 (2017)
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	2,5%	1,5%	1,5%	1,7% (2016)
3.2 Jeugd					
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	7,9%	7,9%	7,9%	11,2% (2017)
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	-	-	-	0,4% (2017)
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	0,5%	0,5%	0,5%	1,2% (2017)
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 inwoners 12-17 jaar	131	131	131	131 (2017)
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	- (2015: 0,55%)	-	-	1,45% (2015)
3.3 Maatschappelijke ondersteuning					
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO:					
Hulp bij huishouden *	Aantal per 10.000 inwoners	127	89	130	
Ondersteuning thuis (individueel) *	Aantal per 10.000 inwoners	67	40	70	
Verblijf en dagopvang *	Aantal per 10.000 inwoners	57	35	60	
Hulpmiddelen en diensten *	Aantal per 10.000 inwoners	170	170	170	
Demografische druk **	%	78,2%	78,1%	78,2%	69,6% (2018)
3.5 Participatie					
Banen	Per 1.000 inwoners 15-64 jaar	626	630	626	758,2 (2017)
Netto arbeidsparticipatie	% werkzame beroepsbevolking t.o.v. beroepsbevolking	67,3%	68%	68%	66,7% (2017)
Bijstandsuitkeringen	Per 1.000 inwoners 18 jaar en ouder	14,1	13	12	41,9 (2017)
Lopende re-integratievoorzieningen	Per 1.000 inwoners 15-64 jaar	4,1	5,9	5,9	17,2 (2017)
% Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	n.n.b. (2015: 2,36%)	1,59%	1,59%	6,58% (2015)
% Jeugdwerkloosheid	% 16 t/m 22 jarigen	n.n.b. (2015: 0,57%)	0,24%	0,24%	1,52% (2015)
3.8 Sport					
% Niet-sporters	%	n.n.b. (2016: 46,6%)	48%	46%	48,7% (2016)

* In voorgaand overzicht zijn de cliënten met een taxibus pasje niet meegenomen en ook alle cliënten die een vergoeding ontvangen vanuit de Wmo, komen niet voor in het overzicht.

** De demografische druk is de uitkomst van de som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

Prestatie-indicatoren

Omschrijving	Realisatie	Begroting	
	2017	2018	2019
3.5 Participatie			
Aantal BUIG-klanten per 1 januari	119	140	135
Aantal trajecten	140	110	110
Handhaving (aantal onderzoeken)	7	7	7
Minimabeleid (aantal toegekende aanvragen bijzondere bijstand)	168	110	105
Minimabeleid (aantal deelnemers kinderparticipatie)		30	40
Minimabeleid (aantal deelnemers tegemoetkoming ziektekosten)	130	150	150

Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Thema		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
3.1	Onderwijs	1.435	2.526	1.602	1.751	1.491	1.440
3.2	Jeugd	2.922	2.891	3.782	3.744	3.668	3.704
3.3	Maatschappelijke ondersteuning	2.770	3.299	3.062	3.079	3.097	3.124
3.4	Gezondheid	277	301	282	286	291	294
3.5	Participatie	4.015	4.261	4.073	4.042	4.016	3.999
3.6	Dorpshuizen	382	464	455	455	1.015	1.015
3.7	Statushouders	267	215	49	50	51	52
3.8	Sport	942	889	785	794	799	812
3.9	Cultuur	537	553	592	602	612	624
Totaal lasten		13.547	15.399	14.682	14.803	15.040	15.064
3.1	Onderwijs	269	335	418	425	414	420
3.2	Jeugd	11	12	-	-	-	-
3.3	Maatschappelijke ondersteuning	87	104	69	69	69	69
3.4	Gezondheid	-	-	-	-	-	-
3.5	Participatie	1.800	2.156	2.171	2.171	2.171	2.171
3.6	Dorpshuizen	26	26	27	27	106	108
3.7	Statushouders	41	-	-	-	-	-
3.8	Sport	115	127	129	130	123	124
3.9	Cultuur	2	5	5	5	5	5
Totaal baten		2.351	2.765	2.819	2.827	2.888	2.897
Saldo baten en lasten programma 3		11.196	12.634	11.863	11.976	12.152	12.167
Toevoegingen aan reserves		244	7	7	7	7	7
Onttrekkingen aan reserves		- 381	- 1.054	- 54	- 150	- 92	- 47
Saldo mutatie reserves		- 137	- 1.047	- 47	- 143	- 85	- 40
Saldo na bestemming programma 3		11.059	11.587	11.816	11.833	12.067	12.127

3. Paragrafen

Paragraaf lokale heffingen

Algemeen

De lokale heffingen vormen een belangrijk deel van de inkomsten van de gemeente. We gaan in deze paragraaf in op de lokale heffingen en lichten het kwijtscheldingsbeleid toe.

Er wordt bij de lokale heffingen onderscheid gemaakt tussen zuivere belastingen, heffingen en retributies:

- De zuivere belastingen behoren tot de algemene dekkingsmiddelen en dienen ter uitvoering van collectieve vormen van dienstverlening, maar ook individuele vormen van dienstverlening zonder een duidelijke relatie tussen dienstverlening en belasting.
- De heffingen dienen ter dekking van de kosten ten behoeve van de uitvoering van publiekrechtelijke dienstverlening. Dat houdt in dat de burger ook moet betalen als hij de dienst niet wenst. Voorbeelden van heffingen zijn de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De opbrengst van de heffingen mag niet meer bedragen dan de kosten die de gemeente hiervoor maakt.
- De retributies zijn vergoedingen voor individuele dienstverlening van typische overheidsdiensten van publiekrechtelijke aard. Voorbeelden hiervan zijn de leges voor paspoort en rijbewijs.

Uitgangspunten (beleid)

De leidraadspunten met betrekking tot de lokale heffingen zijn vastgelegd in het 'Coalitieakkoord Heeze-Leende 2018-2022':

- Indien mogelijk geen lastenverhoging voor inwoners en bedrijven.
- De onroerendezaakbelastingen worden alleen met de inflatiecorrectie verhoogd.

Opbrengstenraming belastingen en heffingen

In het volgende overzicht zijn de ramingen van de belastingopbrengsten en heffingen voor 2019 weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Gemeentelijke belasting/heffing	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Onroerendezaakbelastingen (OZB)	3.539	3.518	3.559
Afvalstoffenheffing	1.174	1.331	1.695
Rioolheffing	1.890	1.947	1.959
Leges	842	933	834
Lijkbezorgingsrechten	3	2	2
Toeristenbelasting	177	180	180
Totaal	7.625	7.911	8.229

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

Onroerendezaakbelastingen worden geheven van eigenaren van onroerende woningen en niet-woningen en van gebruikers van onroerende niet-woningen. De eigenaar/gebruiker op 1 januari van enig jaar is belastingplichtig voor het gehele jaar. Grondslag is de waarde van de onroerende zaak die is vastgesteld met een WOZ-beschikking (WOZ: waardering onroerende zaken). Voor het belastingjaar 2019 geldt de waarde van de onroerende zaak per 1 januari 2018.

Voor de waardeontwikkeling van onroerend goed passen we een gemiddelde waardeverhoging van woningen toe van 4% en houden we geen rekening met een waardeverhoging of -daling bij niet-woningen. Omdat de waarde van de woningen naar verwachting stijgt, betekent dit dat de tarieven van de onroerendezaakbelasting voor woningen naar beneden worden bijgesteld. In het coalitieakkoord is vastgelegd dat de stijging van de onroerendezaakbelastingen niet meer mag bedragen dan de inflatiecorrectie. Uitgaande van een inflatiecorrectie van 1%, houdt dat in dat de tarieven voor woningen met 3% dalen. Voor niet-woningen blijven de waarden gemiddeld nagenoeg gelijk waardoor de tarieven met 1% zullen stijgen.

In de volgende tabel volgen de tarieven voor de verschillende categorieën.

Tarief	Rekentarief algemene uitkering *	Gemeentetarief 2019 *	Gemeentetarief 2018	Procentuele mutatie
Woningen eigenaren	0,1000%	0,1097%	0,1131%	- 3%
Niet-woningen gebruikers	0,1265%	0,1562%	0,1547%	+1%
Niet-woningen eigenaren	0,1569%	0,1709%	0,1692%	+1%

* Meicirculaire gemeentefonds 2018.

** Dit betreft tarieven onder voorbehoud. In de raadsvergadering van december 2018 worden de definitieve tarieven vastgesteld op basis van de meest actuele gegevens.

Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten

De afvalstoffenheffing is een vergoeding voor de kosten van het ophalen en verwerken van huishoudelijk afval. De reinigingsrechten worden in rekening gebracht voor het ophalen en verwerken van bedrijfsafval dat naar aard, omvang en samenstelling gelijk is te stellen aan huishoudelijke afvalstoffen. Uitgangspunt bij de bepaling van de tarieven is een kostendekkendheid van 100%. De opbrengsten mogen op begrotingsbasis niet hoger zijn dan de kosten. Zoals uit de volgende opstelling blijkt wordt dit uitgangspunt met een begrote kostendekkendheid van 100% gehaald.

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing	Begroting 2019
Kosten taakveld	1.341
Inkomsten taakveld (excl. heffingen)	-
Netto kosten taakveld	1.341
Aanvullend toe te rekenen kosten:	
Overhead	104
BTW exploitatie	250
BTW investeringen	-
Totale kosten	1.695
Opbrengst heffing	1.695
Dekking	100%

De stijging van de kosten van de afvalinzameling en –verwerking leidt tot een toename van de afvalstoffenheffing omdat wij vasthouden aan tarieven die 100% kostendekkend zijn.

Bij de berekening van de tarieven voor deze heffing is gekozen voor tariefdifferentiatie (diftar). Degene die meer afval laat ophalen, moet ook meer betalen. Het tarief is opgebouwd uit twee delen. Het eerste deel, het vastrecht, is voor iedereen gelijk. Het tweede deel is variabel. In de volgende tabel zijn de tarieven vermeld.

Tarief	2019	2018	Procentuele mutatie
Vastrecht per maand	€ 9,89	€ 6,33	+ 56%
Container van 40 liter restafval per lediging	€ 5,00	€ 4,05	+ 23%
Container van 140 liter restafval per lediging	€ 12,50	€ 10,10	+ 24%
Container van 240 liter restafval per lediging	€ 22,50	€ 18,20	+ 24%
Container van 25 liter gft-afval per lediging	€ 2,00	€ 1,50	+ 33%
Container van 140 liter gft-afval per lediging	€ 2,50	€ 1,50	+ 67%
Container van 240 liter gft-afval per lediging	€ 3,50	€ 2,55	+ 37%

Rioolheffing

Eigenaren van eigendommen die direct of indirect zijn aangesloten op de gemeentelijke riolering dragen bij in de kosten daarvan. Hiermee betalen we de kosten van inzameling en het transport van afvalwater en hemelwater en de zuivering daarvan. Uitgangspunt bij de bepaling van de rioolheffing is een 100% kostendekkend tarief.

Kosten die direct of indirect te maken hebben met de riolering kunnen via de rioolheffing worden verhaald. De kosten bestaan uit kapitaallasten, de directe en indirecte exploitatiekosten zoals reiniging, inspecties en reparaties. Ook toekomstige uitgaven zoals vervangingen worden bij de bepaling van de te dekken kosten betrokken.

In het Verbreed Gemeentelijk Riolering Plan (VGRP) 2016-2021 (opgesteld in 2015) is een doorrekening van de kosten opgenomen. Hierbij is rekening gehouden met de ontwikkelingen zoals het aanleggen van een gescheiden stelsel bij renovatieprojecten, het verplicht afkoppelen van verhard oppervlak en overstort meters en voorzieningen die gemaakt moeten worden als gevolg van de steeds heviger regenvuigen. Uitgangspunt in het VGRP bij vervangingen is de kwaliteit en functie van het riool en niet de leeftijd. Verder worden nieuwere reparatie- en renovatietechnieken toegepast. Daardoor kunnen investeringen worden uitgesmeerd over toekomstige jaren en nemen de jaarlijkse investeringen af (speelt vooral vanaf 2020). In 2019 wordt gestart met de vervanging van de riolering van het project Oostrikkerstraat en Langstraat waarbij tevens de betreffende wegen gereconstrueerd worden.

Voor de rioolheffing betekent het voorgaande dat in de planperiode (2016-2021) het tarief volgens het kostendekkingsplan niet alleen stijgt met het inflatiepercentage (vastgesteld op 1%) maar ook met de gevolgen van de vervangingsinvesteringen. In de volgende tabel zijn de tarieven vermeld.

Tarief per jaar	2019	2018	Procentuele mutatie
Tarief bij een waterverbruik van minder 100 m3 per jaar	€ 236,88	€ 234,00	+ 1,23%
Tarief bij een waterverbruik van 100 m3 tot 500 m3 per jaar *	€ 315,12	€ 312,00	+ 1,00%

* Indien in een belastingtijdvak meer dan 500 m3 wordt afgevoerd, is boven het in de tabel genoemde verschuldigde bedrag bij een waterverbruik tot 500 m3 een recht verschuldigd van €26,26 per maand van het belastingtijdvak, voor elke hoeveelheid van 500 m3 of gedeelte daarvan waarmee de hoeveelheid van 500 m3 wordt overschreden.

Zoals uit de volgende opstelling blijkt wordt op begrotingsbasis een kostendekkendheid van 100% gehaald.

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid rioolheffing	Begroting 2019
Kosten taakveld	1.362
Inkomsten taakveld (excl. heffingen)	-
Netto kosten taakveld	1.362
Aanvullend toe te rekenen kosten:	
Overhead	201
BTW exploitatie	106
BTW investeringen	290
Totale kosten	1.959
Opbrengst heffing	1.959
Dekking	100%

Leges

Voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor het leveren van een dienst worden leges geheven. De legestarieven zijn vastgelegd in de tarieventabel behorende bij de legesverordening. De tarieventabel is in de volgende titels verdeeld:

1. Algemene dienstverlening.
2. Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning.
3. Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn.

Per titel mogen de gezamenlijke baten uit de te heffen leges niet hoger zijn dan de geraamde lasten van alle onder de betreffende titel benoemde activiteiten.

Algemene dienstverlening (titel 1)

Bij aanvragen voor producten vallende onder deze titel moet worden gedacht aan huwelijken, rijbewijzen, uittreksels burgerlijke stand etc. De berekening van de kostendekkendheid van de tarieven is in het volgende overzicht opgenomen.

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid algemene dienstverlening (leges titel 1)	Begroting 2019
Kosten taakveld burgerzaken (excl. incidentele lasten)	455
Inkomsten taakveld burgerzaken (excl. heffingen)	-
Netto kosten taakveld	455
Aanvullend toe te rekenen kosten:	
Overhead	472
BTW exploitatie	-
BTW investeringen	-
Totale kosten	927
Opbrengst heffing taakveld burgerzaken	207
Dekking	22%

Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning (titel 2)

Onder deze titel zijn de producten inzake de omgevingsvergunning opgenomen. De berekening van de kostendekkendheid van de tarieven is in het volgende overzicht opgenomen.

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning (leges titel 2)	Begroting 2019
Kosten taakveld wonen en bouwen (100%)	677
Inkomsten taakveld wonen en bouwen (excl. heffingen)	4
Netto kosten taakveld	673
Aanvullend toe te rekenen kosten:	
Overhead	630
BTW exploitatie	-
BTW investeringen	-
Totale kosten	1.303
Opbrengst heffing	571
Dekking	44%

Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn (titel 3)

Onder deze titel zijn onder meer de tarieven opgenomen voor aanvragen betrekking tot horeca, organiseren evenementen of markten en kinderopvang.

Lijkbezorgingsrechten

Voor het begraven en/of het plaatsen van een urn of asbus op de algemene gemeentelijke begraafplaats worden lijkbezorgingsrechten geheven. De tarieven zijn vastgelegd in de tarieventabel behorende bij de verordening lijkbezorgingsrechten.

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten	Begroting 2019
Kosten taakveld begraafplaatsen en crematoria	10
Inkomsten taakveld (excl. heffingen)	-
Netto kosten taakveld	10
Aanvullend toe te rekenen kosten:	
Overhead	6
BTW exploitatie	-
BTW investeringen	-
Totale kosten	16
Opbrengst heffing	2
Dekking	33%

Toeristenbelasting

De toeristenbelasting is een algemene belasting waarvan de opbrengsten ten gunste komen aan de algemene middelen van de gemeente. De inkomsten uit deze belasting mag de gemeente dus naar eigen inzicht aanwenden.

De toeristenbelasting wordt geheven voor het houden van verblijf met overnachten tegen een vergoeding in welke vorm dan ook, van personen die niet als ingezetene in de gemeentelijke basisadministratie van de gemeente Heeze-Leende zijn ingeschreven.

Het betreft dus niet alleen toeristen, maar ook personen die o.a. voor hun werk tijdelijk verblijven binnen de gemeente Heeze-Leende. Belastingplichtige is degene die gelegenheid tot verblijf biedt. Deze verhaalt de belasting op degene die verblijf houdt.

Het tarief voor onderkomens is momenteel € 0,95 per overnachting. In afwijking hiervan geldt voor hotels en conferentiecentra een tarief van € 1,25 per overnachting en voor campings € 0,75 per overnachting. Er vindt een jaarlijkse beoordeling en eventuele bijstelling van de tarieven plaats op basis van de feitelijke inkomsten. In de raadsvergadering van december 2018 worden de definitieve tarieven vastgesteld.

Overzicht lastendruk

De voorgestelde tarieven leiden tot de volgende belastingdruk. In deze berekening zijn alleen die belastingen betrokken die nagenoeg voor iedereen van toepassing zijn (onroerendezaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing). De heffingen die een specifieke belastingplicht hebben zijn uitgesloten.

Lokale lastendruk	2019	2018	Mutatie	Procentuele mutatie
Afvalstoffenheffing	€ 189,43	€ 126,26	€ 63,17	+ 50%
Rioolheffing (bij een waterverbruik van 100-500 m3)	€ 315,12	€ 312,00	€ 3,12	+ 1%
Onroerendezaakbelasting eigenaar woning	€ 368,50	€ 365,31	€ 3,01	+ 1%
Totaal lastendruk huishouden zonder eigen woning	€ 504,55	€ 438,26	€ 66,29	+ 15%
Totaal lastendruk huishouden met eigen woning	€ 873,05	€ 803,57	€ 69,30	+ 9%

Toegepaste uitgangspunten bij berekening lokale belastingdruk:

- Afvalstoffenheffingen is gebaseerd op gemiddeld 7,8 ledigingen van de GFT-container (140 liter) per jaar en 4,1 keer restafval (140 liter).
- De rioolheffing is op basis van een waterverbruik van 100 tot 500 m3 per jaar.
- Bij de berekening van de onroerendezaakbelasting 2019 met waardepeildatum 1 januari 2018 ten opzichte van belastingjaar 2018 met waardepeildatum 1 januari 2017 is uitgegaan van een taxatiewaardestijging woningen van 4% en een tarief van 0,1097%. De gemiddelde waarde van een woning in Heeze-Leende met waardepeildatum 1 januari 2018 wordt hier geraamd op € 336.000 (2017: € 323.000).
- Aan gegevens in deze tabel kunnen geen rechten worden ontleend.

De lastendruk van een 'gemiddeld huishouden' is in 2019 hoger dan in 2018. Dat wordt vooral veroorzaakt door de stijging van de afvalstoffenheffing. Deze stijging is een gevolg van de toenemende kosten voor afvalverwerking en de stijging van de omvang van het aangeboden afval.

Kwijtscheldingsbeleid

Inwoners met een laag inkomen kunnen in aanmerking komen voor kwijtschelding van de onroerendezaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Bij de invordering van de overige gemeentelijke heffingen wordt geen kwijtschelding verleend.

De gemeente hanteert het uitgangspunt van inwoners met een inkomen van 100% van de bijstandsnorm in aanmerking moeten kunnen komen voor kwijtschelding, tenzij sprake is van een vermogen dat groter is dan het wettelijke normbedrag.

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Het weerstandsvermogen is een maatstaf voor de mate waarin de gemeente in staat is om de nadelige gevolgen van risico's op te vangen. Het gaat hierbij om tegenvallers van enige omvang, tegenvallers die, als er geen weerstandsvermogen zou zijn, de continuïteit in de uitvoering van taken in gevaar kunnen brengen. In hoeverre de gemeente in staat is om financiële tegenvallers op te vangen hangt af van:

- de risico's die de gemeente loopt: deze bepalen het benodigde weerstandsvermogen;
- de middelen die de gemeente vrij kan maken om risico's op te vangen: deze bepalen de beschikbare weerstandscapaciteit.

In deze paragraaf worden de risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit in beeld gebracht en wordt het weerstandsvermogen van de gemeente bepaald.

Uitgangspunten (beleid)

De risico's worden door de gemeente ten behoeve van de begroting en de jaarrekening geïventariseerd en geactualiseerd. Ook bij de tussentijdse besluitvorming worden de risico's in beeld gebracht en, voor zover er risico's aanwezig zijn, worden deze benoemd en gekwantificeerd. Indien mogelijk worden beheersmaatregelen getroffen. Door al in een vroeg stadium na te denken over de mogelijke risico's van bepaald beleid zijn deze nog te voorkomen of kunnen eventueel ernstige gevolgen ervan worden beperkt. Risicomanagement is voor de gemeente geen doel op zich, maar is een hulpmiddel bij het bereiken van de gemeentelijke doelen.

Zoals in het 'Coalitieakkoord Heeze-Leende 2018-2022' is vastgelegd, wil de gemeente Heeze-Leende een structureel financieel gezonde organisatie zijn. Daarom wordt uitgegaan van een verantwoord financieel beleid als fundament voor een gezond weerstandsvermogen. In de uitvoering worden hierbij de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- een in meerjarig perspectief sluitende begroting;
- onderhoudsvoorzieningen van voldoende omvang;
- beheerste ontwikkeling van lokale lasten (indien mogelijk geen lastenverhoging voor inwoners en bedrijven);
- de begroting heeft jaarlijks ruimte voor onvoorziene kosten (eenmalig en structureel);
- een weerstandscapaciteit van voldoende omvang om de risico's op te kunnen vangen.

Risico's

Om de minimale omvang van het weerstandsvermogen te kunnen bepalen is het nodig om in beeld te brengen welke risico's de gemeente loopt. Voor het voorkomen of verminderen van de gevolgen van risico's worden veelal beheersmaatregelen getroffen of zijn middelen geraamd of gereserveerd. Bij de inventarisatie van risico's gaat het dan ook om risico's die resteren: risico's die niet zijn afgedekt in de exploitatie, waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen en waarvoor we geen bestemmingsreserves hebben gevormd.

Ten behoeve van de begroting 2019 zijn de risico's geactualiseerd. Hierbij ligt de nadruk op de belangrijkste risico's. Voor elk risico is een inschatting gemaakt van de kans van optreden van het risico en het financiële gevolg als het risico zich daadwerkelijk zou voordoen. Dit resulteert in een risicobedrag.

Risico's met een geringe impact zijn niet afzonderlijk benoemd. Voor het opvangen van de kleinere risico's wordt, evenals in voorgaande jaren, een risicobedrag van €200.000 aangehouden. Risico's die opgevangen worden door bijvoorbeeld afgesloten verzekeringen, projectbudgetten, voorzieningen of bestemmingsreserves worden niet in deze paragraaf opgenomen.

Overzicht van geïnventariseerde en gekwantificeerde risico's

Bedragen x € 1.000

Nr.	Risico	Risico-bedrag 2018	Risico-bedrag 2019
1	Vervanging wegen	300	300
2	Leegstand maatschappelijk vastgoed	20	20
3	Grondexploitatie	-	19
4	Bodemverontreiniging	30	30
5	Garantstelling en verstrekte leningen	2.120	2.235
6	Centrumplan Leende	300	300
7	Planschadeclaims	15	15
8	Rampenbestrijding bij grote rampen	50	50
9	Contracten en contractbeheer	25	20
10	Vennootschapsbelasting	50	50
11	Sociaal domein	-	650
12	Personeel	-	100
13	Algemene uitkering	-	115
14	BTW Sport	-	90
	Totaal grootste risico's	2.910	3.994
13	Overige risico's	200	200
	Totaal risico's	3.110	4.194
	Correctie voor het tegelijkertijd optreden van risico's	90%	90%
	Totaal op te vangen risico's	2.799	3.775

We gaan er vanuit dat niet alle risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen. Om hiervoor te corrigeren wordt een percentage van 90% berekend over het totaal berekende risicobedrag. Dat brengt het totaal van de risico's op € 3.775.000 in 2019.

Toelichting op de geïnventariseerde risico's

1. Vervanging wegen

De gemeente Heeze-Leende heeft ruim 1,3 miljoen m² verharding in beheer. Het areaal kenmerkt zich door veel wegverhardingen die in jaren '60 en '70 zijn aangelegd (ongeveer 850.000 m²). Na een periode variërend tussen de 50 en 70 jaar (afhankelijk van ondergrond en verkeersbelasting) komt de weg aan het einde van zijn technische levensduur en dient de verharding te worden vervangen (rehabilitatie). Er is, gezien de aanlegjaren, in de periode 2020-2030 een piek te verwachten bij de vervangingskosten van de wegverharding. Er is geen budget beschikbaar voor deze vervangingskosten (rehabilitaties en reconstructies). Binnen het vastgestelde wegenbeheerplan is het onderhoud op niveau gebracht. Als gevolg van de gewijzigde verslaggevingsrichtlijnen zijn we verplicht een investering maatschappelijk nut te activeren. Voor de (vervangings-)investeringen vragen we daarom separaat kredieten aan en dienen we de kapitaallasten te dekken uit de structurele begrotingsruimte of daartoe specifiek ingestelde bestemmingsreserves. Risico is dat de gemeente, als beheerder van de wegen, niet kan voldoen aan haar taak om ervoor te zorgen dat de weg veilig blijft. Zoals vastgelegd in de financiële verordening schrijven we de investeringen in wegen af in 50 jaar. In het beheerplan is aangegeven dat de totale vervangingswaarde wordt geschat op € 80 miljoen. Een deel van de investering zal zich mogelijk tegelijkertijd voordoen waardoor we nu rekening houden met een risico van € 300.000 aan kapitaallasten.

2. Maatschappelijk vastgoed

Bij maatschappelijk vastgoed loopt de gemeente een leegstandsrisico. Dat risico geldt voor de scholen, die gehuurd worden en voor accommodaties, die in eigendom zijn of waarvoor de gemeente garant staat voor de huur. De kans dat meerdere panden tegelijkertijd langdurig leegstaan is gering. Het risicobedrag blijft identiek, door de jaren heen lopen we meer risico door de vergrijzing, maar verkleinen we dat juist door een gerichte aanpak van leegstand en invulling die het financiële risico juist weer beperkt.

3. Grondexploitatie

In juli 2018 zijn de lopende grondexploitaties op hoofdlijnen geactualiseerd. De calculaties van de verwachte eindwaarde van de grondexploitaties zijn met enige voorzichtigheid berekend, maar toch blijven risico's altijd bestaan. Voor de grondexploitaties zijn daarom de risico's gezien en vertaald in een worst case scenario waarin rekening is gehouden met het voordoen van deze risico's. Bij twee grondexploitaties is sprake van een beperkt nadelig resultaat (in totaal € 19.000). In de paragraaf *Grondbeleid* is dit nader toegelicht.

Voor de grondexploitatie geldt dat het grootste risico is dat de grondverkoop niet volgens de opgestelde plannen zullen verlopen. Het is belangrijk om dit te blijven monitoren.

4. Bodemverontreiniging

De gemeente beschikt over een aantal woonwagens in Leende. De ondergrond ter plaatse is verontreinigd. In 2017 is de wal en 1 standplaats (acute probleem) gesaneerd. Echter er is nog steeds sprake van bodemvervuiling onder het overige deel van het terrein (4 standplaatsen). Het risico blijft aanwezig dat ook hier sanering plaats zal moeten vinden.

5. Garantstellingen en verstrekte leningen

Garantstelling Bulders woningbouw C.V

De gemeente Heeze-Leende staat door middel van het verstrekken van een akte van borgtocht 100% garant voor de leningen die De Bulders Woningbouw C.V. heeft aangetrokken ten behoeve van de aankoop van de gronden van de gemeente. Hier tegenover heeft de gemeente hypothecaire zekerheid op de gronden ontvangen. Aanvullend heeft BNG Gebiedsontwikkeling B.V. een bereidstellingsverklaring afgegeven tegenover de gemeente Heeze-Leende die onderdeel uitmaakt van de allonge. In deze bereidstellingsverklaring verklaart BNG Gebiedsontwikkeling onder beschreven voorwaarde voor 50% mee te delen in het verlies als aanspraak wordt gemaakt op de door de gemeente Heeze-Leende afgegeven borgstelling.

De gemeente Heeze-Leende brengt voor de garantstelling een marktconforme vergoeding van 0,55% in rekening bij De Bulders Woningbouw C.V. De hoogte van de premie is mede bepaald door de hieraan te stellen eisen rondom staatssteun. De gemeente Heeze-Leende heeft zich hierbij laten adviseren door een externe deskundige. Over de aangesproken kredietfaciliteit inclusief aangegane leningen zal de financierer rente bij De Bulders Woningbouw C.V. in rekening brengen. Om aan bovenstaande uitvoering te kunnen geven dient de directie van de Bulders Woningbouw C.V. deze rentenota's steeds terstond aan de gemeente Heeze-Leende beschikbaar te stellen.

De gemeente Heeze-Leende loopt het risico dat de garantstelling door de bank wordt ingeroepen bij de gemeente. Het gaat in totaal om een garantstelling van maximaal € 16 miljoen kredietfaciliteit. Er is een afnameplicht voor 108 woningen vastgelegd waarmee een redelijke mate van zekerheid van inkomsten is gegarandeerd. Daarnaast is op basis van de residuele benadering de waarde van de gronden bezien en deze ligt in lijn met de financieringsbehoefte. Hierdoor is sprake van een redelijke mate van zekerheid. Het is belangrijk de match te blijven monitoren tussen gronduitgifte en opbrengsten en de omvang/aflossing van de lening zodat het risico voor de gemeenten niet vergroot, maar verkleind in de komende jaren. De grondexploitatie is op dit moment behoorlijk positief. Het is belangrijk om de afzet te blijven monitoren maar voornamelijk is er een kleine kans dat de garantstelling daadwerkelijk ingeroepen zal worden. We achten een kans van 10% reëel, zodat het risico van het daadwerkelijk voordoen ligt op € 1.600.000. Daarbij in de kans benadering rekening houdend met de zekerheden die zijn gesteld.

Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel

De gemeente Heeze-Leende staat nog garant voor een viertal leningen van het Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel waarvan de schuldrest eind 2017 nog € 823.000 bedroeg. Er worden al enige jaren geen nieuwe borgstellingen verstrekt. Er zijn aan deze borgstelling beperkte risico's verbonden, aangezien er een redelijk verschil bestaat tussen de werkelijke waarde van het onroerend goed en de aangegane borgstelling.

Overige garantstellingen en verstrekte leningen

Onze gemeente heeft diverse garantstellingen afgegeven en leningen verstrekt om maatschappelijke doeleinden mogelijk te maken. Het risico bestaat dat deze garantstellingen worden aangesproken op het moment dat de organisatie of vereniging/stichting waarvoor de garantstelling is afgegeven niet aan haar betalingsverplichtingen kan voldoen. Ook loopt onze gemeente het risico dat de door haar verstrekte leningen niet kunnen worden terug betaald. De grootste leningen zijn aan Wocom en stichting HSL-net verstrekt.

Het risico bij de aan Wocom verstrekte leningen (boekwaarde per eind 2018 ruim € 1,9 miljoen) is minimaal omdat het door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) gewaarborgde leningen betreft. WSW neemt de betaalverplichtingen voor een lening over wanneer de corporatie (ondanks de voordelige financieringsvoorwaarden) de rente en aflossing op een door WSW geborgde lening niet meer kan betalen. Alleen als WSW deze betaalverplichting niet uit de overige buffers in de zekerheidsstructuur kan voldoen, moeten rijk en gemeenten bijspringen. WSW is nog nooit aangesproken op de borg en schat het risico van de gemeenten en het Rijk in als zeer klein, of zelfs theoretisch. De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) behartigt de belangen van de gemeenten richting WSW.

In het kader van de financiering van de aanleg van een glasvezelnetwerk is in 2016 een lening van € 5,2 miljoen verstrekt aan de Stichting HSL-net. De lening bedraagt eind 2018 nog € 4.745.000. De gemeente heeft volledige

zeggenschap in de Stichting en 1 van de 3 bestuursleden is (statutair) een wethouder van de gemeente Heeze-Leende. Het beheer en onderhoud en een deel van de exploitatie van het netwerk is ondergebracht bij Simac Techniek uit Veldhoven. Simac Techniek staat (gedurende een periode van 8 jaar) garant voor aflossing en rente tot een restschuld van € 2,5 miljoen.

Ten behoeve van de aanleg van glasvezel in het buitengebied is in 2018 een lening verstrekt van € 1,6 miljoen. Na uitvoerig overleg en correspondentie is duidelijk dat Simac Techniek geen garanties voor aflossing en rente afgeeft voor deze extra lening. Daarom zijn aanvullende voorwaarden gesteld bij het verstrekken van de extra lening. Zo wordt het totale glasvezelnetwerk als zekerheid gesteld en staat Simac Techniek gedurende de aanleg van glasvezel in het buitengebied garant voor rente en aflossing. Deze garantstelling eindigt op het moment dat het gehele netwerk operationeel is.

Ondanks de hiervoor benoemde garantstellingen en andere getroffen beheersmaatregelen zijn risico's niet uit te sluiten. De risico's zijn echter beperkt. De exploitatie van het glasvezelnetwerk is behoudend van opzet en laat de komende 20 jaar voldoende ruimte voor aflossing van de lening en betaling van de rente. De exploitatie draait nu sinds 1,5 jaar probleemloos en er zijn geen signalen dat dit op korte termijn wijzigt.

De omvang van het risico wordt daarom berekend op 10% (€ 635.000) van de omvang van de leningen per begin 2019 (in totaal € 6.345.000).

6. *Centrumplan Leende*

In 2017 is de anterieure overeenkomst ontbonden en besloten tot het zelf bouwen van de multifunctionele accommodatie (MFA) in Leende. In de oude situatie hebben we de risico's uitgebreid beschreven. Het merendeel van deze risico's blijft ook overeind bij zelf bouwen. Dan kunnen we denken aan bodemverontreiniging, archeologische vondsten, tegenvallers bij aanbesteding, inrichtingskosten en planschade. Voorheen lagen bepaalde risico's voor 25% bij de gemeente. In het geval de gemeente de MFA zelf gaat realiseren, komen de risico's voor 100% voor rekening van de gemeente. In de actuele projectkostenbegroting is reeds rekening gehouden met een post onvoorzien van ruim € 650.000. Vanwege de omvang van het project en het feit dat de aanbesteding momenteel nog niet heeft plaatsgevonden, gaan we uit van een totaal risico van 10% van de investeringskosten. Op basis van de actuele raming van de investeringskosten van afgerond € 9,5 miljoen betekent dit een risico van € 950.000. Na eliminatie van de post onvoorzien van € 650.000 resteert derhalve aan risico van € 300.000.

7. *Planschadeclaims*

Planschadeclaims komen voor rekening van de gemeente als het gemeentelijke plannen betreft of wanneer een particulier/projectontwikkelaar de gesloten planschadeovereenkomst niet kan nakomen. Claims zijn in te dienen tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van de planologische wijziging. Het is moeilijk een inschatting te maken van de hoeveelheid planschadeclaims die er worden ingediend en toegewezen en hoe hoog het uit te keren bedrag is. Momenteel lopen we dit risico bij de volgende bestemmingsplannen: kom Heeze 2015, kom Leende-Leenderstrijp 2x, Buitengebied 2x en de Poortmannen 2x en de Bulders. Omdat de omvang van het risico zeer moeilijk in te schatten is, handhaven we vooralsnog het risicobedrag van € 15.000.

8. *Rampenbestrijding bij grote rampen*

Een incident of ramp is moeilijk te voorspellen. Wat we wel weten is dat een heide- of bosbrand regelmatig voorkomt. In 2010 heeft er een grote heidebrand plaatsgevonden op de Strabrechtse Heide. Een deel van de kosten van de inzet van de brandweer wordt afgewenteld op de gemeente en is niet te verhalen. Deze kosten kunnen aanzienlijk zijn als zich zo'n ramp voordoet (kan oplopen tot € 500.000). De kans hierop is echter gering (10%). We schatten dit risico daarom op € 50.000.

9. *Contracten opstellen en contractbeheer*

Bij het aangaan en opstellen van contracten lopen we het risico dat onvoldoende kennis en ervaring met uitonderhandelen, uitvoeren en beheren van contracten resulteert in onvolkomenheden in contracten. Voor grote contracten wordt het inkoopbureau Bizob ingeschakeld, waardoor de kans op onvolkomenheden beduidend wordt verminderd. Het onvoldoende beheren van contracten leidt mogelijk tot verlengingen van ongewenste contractvoorwaarden. Vanwege de verdere samenwerking binnen de A2-gemeenten en de daarmee gepaard gaande verdere professionalisering verwachten we dat het risico de komende jaren afneemt.

10. *Vennootschapsbelasting*

Met ingang van 2016 is de gemeente vennootschapsbelastingplichtig. De gemeenten betaalt vennootschapsbelasting te betalen over de (fiscale) winst dat wordt behaald op activiteiten waarbij de gemeente wordt aangemerkt als overheidsonderneming. Overheidsonderneming is onze gemeente op het gebied van de grondexploitatie, sport en het beheer van delen van het maatschappelijk vastgoed. De omvang van de te betalen vennootschapsbelasting kan op dit moment nog niet worden bepaald omdat er nog geen definitieve aangifte is

ingediend en nog niet bekend is of de door de gemeente toegepaste uitgangspunten ook door de Belastingdienst worden gedeeld. De omvang van dit risico houden we gelijk aan de eerdere inschatting.

11. Sociaal domein

De afgelopen jaren zien we een ontwikkeling waarbij zowel de uitgaven voor jeugdzorg als de uitgaven voortkomende uit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) toenemen. Bij de jeugdzorg signaleren we een toename van het aantal jeugdigen dat zorg nodig heeft en bij de Wmo zijn de effecten van de vergrijzing zichtbaar. De gemeente heeft slechts beperkt invloed op deze ontwikkeling, maar wordt wel geconfronteerd met de hieruit voortkomende lasten.

Ook het voornemen van het Rijk om met ingang van 2019 een vast abonnementstarief in te voeren, heeft mogelijk een effect op de omvang van zorgvragen van onze inwoners. Immers wordt de eigen bijdrage niet langer afhankelijk van gebruik, inkomen, vermogen en huishoudsamenstelling en verdwijnt daarmee mogelijk een drempel om bij de gemeente aan te kloppen voor hulp en ondersteuning.

We zien dat de van het Rijk ontvangen middelen voor jeugdzorg, Wmo en participatie slechts beperkt 'meebewegen' met de ontwikkeling van de uitgaven in het sociaal domein. Over 2018 bedroeg de omvang van deze rijksbijdragen samen € 6,5 miljoen*. In deze begroting zijn de uitgaven voor jeugd, Wmo en participatie geactualiseerd op basis van de (verwachte) ontwikkeling van het aantal jeugdigen met zorg e.d. Desalniettemin blijft er sprake van een risico dat de opgenomen budgetten niet toereikende zullen zijn. De omvang van dat risico is moeilijk te bepalen. Uitgaande van 10% van de rijksbijdragen van € 6,5 miljoen wordt het risico geschat op € 650.000.

* Omdat de integratie-uitkeringen met ingang van 2019 zijn geïntegreerd in de 'reguliere' algemene uitkering, is het niet meer mogelijk om te bepalen wat de omvang van de rijksbijdragen voor het sociaal domein met ingang 2019 is. Daarom vermelden we het bedrag in 2018.

12. Personeel

De relatief kleine omvang van de gemeente Heeze-Leende heeft als gevolg dat er binnen de ambtelijke organisatie weinig ruimte is om nieuwe, tijdelijke en/of incidentele werkzaamheden, opzeggingen en ziektegevallen tijdelijk binnen de aanwezige formatie op te vangen. Met het opvangen binnen de aanwezige formatie is er ook minder tijd beschikbaar bij de betreffende medewerkers voor de uitvoering van hun eigen taken. In de praktijk betekent dit dat inhuur van tijdelijk personeel noodzakelijk is. In de begroting hebben wij hiervoor weliswaar budgetten opgenomen, maar het risico blijft aanwezig dat die budgetten niet toereikend zijn. Daarom nemen we met ingang van het jaar 2019 een risico op. De omvang van dit risico hebben wij gebaseerd op de verwachte overschrijding op de post tijdelijk personeel en inhuur in 2018 die in de bestuursrapportage 2018 is gemeld (€ 100.000).

13. Algemene uitkering

Tot en met 2018 was de ruimte onder het BCF-plafond onderdeel van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Met ingang van 2019 wordt in het begrotingsjaar geen rekening meer gehouden met bevoorschotting via de algemene uitkering en wordt de ruimte jaarlijks achteraf bepaald en afgerekend. In deze begroting hebben we een raming opgenomen van de verwachte verhoging van de algemene uitkering als gevolg van de ruimte onder het landelijke BCF-plafond. De berekening van deze raming heeft plaatsgevonden conform de voorschriften van de provincie Noord-Brabant en leidt tot een verhoging van de algemene uitkering van € 115.000. Omdat de ontwikkeling van de ruimte onder het BCF-plafond onzeker is, nemen wij dit bedrag op in het overzicht met risico's.

14. BTW Sport

De BTW-sportvrijstellingen worden met ingang van 2019 uitgebreid. Door deze wetswijziging vervalt bij de gemeenten het recht op aftrek van BTW over uitgaven ten behoeve van sportaccommodaties. Op dit moment is ten aanzien van onze sportaccommodaties sprake van een kostprijsverhogende BTW die circa 8,8% bedraagt. Met ingang van 2019 is de volledige BTW (21%) kostprijsverhogend. Het Rijk zal de hierdoor veroorzaakte stijging van onze kosten via de algemene uitkering compenseren. De gemeente zal daar voor 1 december 2018 een aanvraag voor indienen. Of de omvang van die compensatie voldoende zal zijn om de hogere kosten te dekken, is op dit moment nog niet bekend. De stijging van de kosten wordt geraamd op bijna € 90.000. Voorzichtigheidshalve nemen we dit bedrag op als risico.

15. Overige risico's

Naast bovengenoemde grote risico's heeft onze gemeente te maken met kleinere risico's, zoals illegaal dumpen van giftige afvalstoffen, wijzigingen in wetgeving met mogelijk financiële gevolgen, onvoorziene tegenvallers bij verbonden partijen en dergelijke. Deze worden niet afzonderlijk benoemd en gekwantificeerd, maar hiervoor wordt een jaarlijks gelijkblijvend risicobedrag aangehouden van € 200.000.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit van de gemeente Heeze-Leende is als volgt opgebouwd:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Algemene reserve	3.194	2.977	2.495
Bestemmingsreserves (vrij besteedbaar)	4.971	4.480	4.056
Post onvoorzien	0	30	30
Rekeningresultaat/begrotingsruimte (positief saldo)	523	138	40
Stille reserves	0	0	0
Onbenutte belastingcapaciteit	1.824	1.911	2.003
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	10.512	9.536	8.624

Toelichting op de weerstandscapaciteit

Algemene reserve

De algemene reserve is bestemd voor het afdekken van financiële tegenvallers. Naar verwachting bedraagt de reserve eind 2018 € 2.495.000. De algemene reserve is vrij aanwendbaar voor het afdekken van risico's.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves worden door de raad gevormd en hebben een specifieke bestemming gekregen. Indien de raad nog vrij kan besluiten over de bestemming van de reserve, dan kan dit deel worden ingezet voor de beschikbare weerstandscapaciteit.

Een aantal bestemmingsreserves zijn specifiek bedoeld om de kapitaallasten van aangegane investeringen af te dekken. De investering loopt en daarmee zijn de middelen niet meer vrij inzetbaar en her te overwegen.

De ontwikkelingen op 'samen mee naar de A2' en 'Centrumplan Leende' zijn niet meer omkeerbaar. Deze geclaimde middelen nemen we daarom eveneens niet mee bij het bepalen van de her te overwegen en inzetbare middelen.

Van de bestemmingsreserve resteert in 2019 een bedrag ad € 4.056.000 dat kan worden gerekend tot de beschikbare weerstandscapaciteit.

Post onvoorzien

De post onvoorzien is een buffer voor onvoorziene uitgaven in een jaar. In de exploitatie neemt onze gemeente hiervoor jaarlijks € 30.000 op.

Rekeningresultaat/begrotingsruimte

Het rekeningresultaat is vrij inzetbaar voor de raad.

Als de begroting sluit met een positief saldo dan is sprake van begrotingsruimte. In onze begroting wordt deze begrotingsruimte verwerkt op de post begrotingsresultaat. Deze kan ingezet worden voor financiële tegenvallers.

Stille reserves

Als activa zijn gewaardeerd onder de opbrengstwaarde dan is sprake van een stille reserve. Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit is het van belang dat de activa, waarin een stille reserve besloten ligt, direct verkoopbaar zijn. Bij verkoop van deze activa ontstaan winsten die eenmalig vrij inzetbaar zijn. Gedacht kan worden aan woonhuizen die verhuurd worden, reststroken en bossen. Niet direct verkoopbare activa blijven bij de berekening van de weerstandscapaciteit buiten beschouwing. In onze gemeente is geen actueel overzicht beschikbaar van alle aanwezige stille reserves. Het afdekken van risico's door het inzetten van stille reserves brengt mogelijk ongewenste situaties met zich mee. We tellen deze daarom niet mee in de weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit

Als minimumbedrag voor een maatschappelijk aanvaardbare hoogte van de onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt het zogenaamde redelijke peil gehanteerd.

De gemeente kan haar belastingcapaciteit verhogen om financiële tegenvallers op te vangen. Bij de berekening van de onbenutte belastingcapaciteit wordt uitgegaan van de opbrengsten die gehaald zouden kunnen worden indien de tarieven zouden worden gebaseerd op het in de Financiële verhoudingswet (artikel 12) genoemde redelijke peil. Het bedrag dat de gemeente minder ontvangt dan bij toepassing van het redelijk peil, wordt aangemerkt als de onbenutte

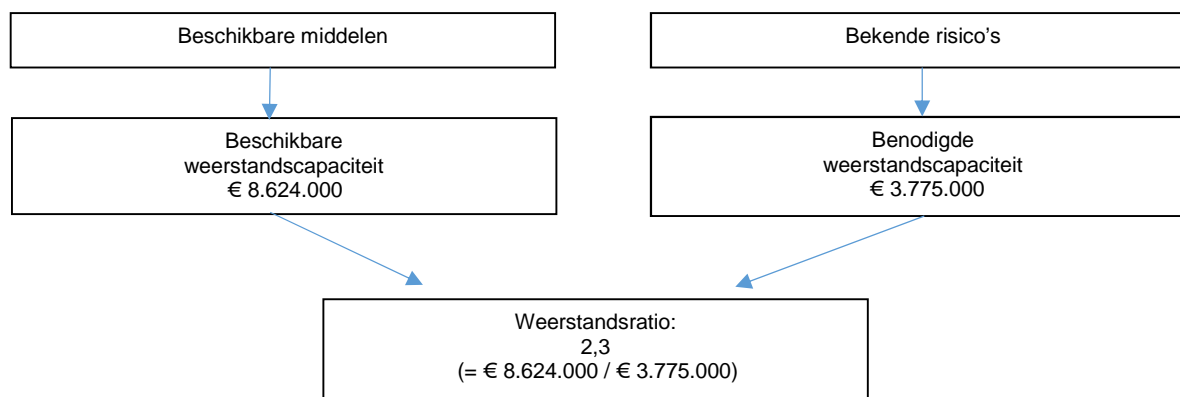
belastingcapaciteit. Een vergelijking van de in deze begroting opgenomen belastingopbrengsten met de maximale inkomsten bij toepassing van het redelijk peil levert het volgende resultaat:

Bedragen x € 1.000

Belastingsoort	Inkomsten begroting 2019	Maximale inkomsten	Onbenutte capaciteit
Onroerendezaakbelastingen	3.559	5.562	2.003
Afvalstoffenheffing	1.695	1.695	0
Rioolheffing	1.959	1.959	0
Totaal	7.213	9.216	2.003

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit (de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken) en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio weerstandsvermogen. Die ratio geeft de verhouding weer tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij horende benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit.

In de financiële verordening van de gemeente is voor de ratio weerstandsvermogen geen norm opgenomen. Ook door onze toezichthouder (de provincie Noord-Brabant) en het Rijk zijn geen normen met betrekking tot het weerstandsvermogen vastgesteld. Wij streven in het kader van een structureel financieel gezonde organisatie naar een ratio weerstandsvermogen van minimaal 1,5. Dit staat voor een weerstandsvermogen dat ruim voldoende is en wil zeggen dat de weerstandscapaciteit 1,5 keer zo groot is dan de risico's. Hierbij wordt de normeringssystematiek voor weerstandsvermogen gehanteerd, dat ontwikkeld is door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) in samenwerking met de universiteit Twente. Zij hanteren de volgende waarderingstabel ratio weerstandsvermogen.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	$x > 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

De ratio weerstandsvermogen van de gemeente Heeze-Leende is 2,3. Conclusie is dat de weerstandscapaciteit uitstekend is.

Financiële kengetallen

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing bevat op basis van nieuwe verantwoordingsregels vanaf de begroting 2017 vijf financiële kengetallen. De berekenwijze van de kengetallen is vastgelegd in een ministeriële regeling. Mede op basis van deze kengetallen dient de paragraaf een analyse te geven van de financiële positie van de gemeente. Er zijn geen landelijke normen voor de kengetallen omdat deze erg afhangen van de lokale situatie.

Kengetal		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Veilige zone	Onveilige zone
1a	Netto schuldquote	74%	95%	75%	113%	109%	97%	< 130%	> 130%
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	45%	46%	48%	87%	84%	75%	< 130%	> 130%
2	Solvabiliteitsratio	25%	21%	24%	21%	22%	23%	> 20%	< 20%
3	Grondexploitatie	47%	12%	7%	7%	6%	2%	< 10%	> 10%
4	Structurele exploitatieruimte	2%	3%	1%	1%	1%	1%	> 0%	< 0%
5	Belastingcapaciteit	112%	113%	120%	120%	120%	120%	< 100%	> 100%

1. Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, is bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier is duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen zijn opgenomen.

Een laag percentage is gunstig. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren voor de netto schuldquote en daarboven de schuld af te bouwen.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

3. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitatie is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar.

4. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: Woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage. Onder de woonlasten die de belastingdruk vormen, wordt verstaan de onroerendezaakbelasting, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) publiceert ieder jaar deze lasten in de 'Atlas van de lokale lasten'. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven.

Beoordeling kengetallen

De indicatoren en normen zijn een grofmazig instrument om een uitspraak te kunnen doen over de financiële positie van een gemeente. Als een indicator onvoldoende scoort of meerdere jaren op rij verslechtert, kan dit aanleiding zijn om bij te sturen.

Van de bovenstaande indicatoren bevindt de indicator met betrekking tot de belastingcapaciteit zich buiten de 'veilige zone'. Dit betekent dat de ruimte om meer inkomsten uit belastingen te generen beperkt is. De overige indicatoren verhouden zich zeer goed tot de normen. Daarnaast voldoet de gemeente ook aan de wettelijke renterisiconorm en kasgeldlimiet voor de financiering (zie paragraaf financiering).

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Onze gemeente heeft veel openbare ruimte in beheer. In die openbare ruimte vindt een groot aantal activiteiten plaats. Voor al die activiteiten bestaat de openbare ruimte uit de volgende kapitaalgoederen:

- Infrastructuur (wegen, riolering, civieltechnische kunstwerken);
- Voorzieningen (openbaar groen, verlichting, sportfaciliteiten e.d.);
- Gebouwen.

In deze paragraaf gaan we in op het beleid ten aanzien van de verschillende kapitaalgoederen.

Het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen (openbare ruimte en gebouwen) komt in meerdere programma's van deze begroting terug. Het vormt financieel gezien een aanzienlijk deel van de begroting en is maatschappelijk gezien van groot belang. Voor het goed functioneren van de samenleving is het noodzakelijk dat de gemeente haar eigendommen (kapitaalgoederen) in goede staat onderhoudt. De kapitaalgoederen worden onderhouden op een basisniveau. In samenwerking met betrokken partijen streven wij naar een aantrekkelijke, duurzame en groene woonomgeving.

De kapitaalgoederen worden beheerd op basis van beheerplannen. In deze beheerplannen staat aangegeven wat de doelstellingen zijn en welke activiteiten wij verrichten.

Wegen

Doelstelling van het wegbeheer is het beheren en onderhouden van onze wegen op het gewenste kwaliteitsniveau binnen de financiële kaders.

Binnen Heeze-Leende is ruim 1,3 miljoen m² aan verharde wegen in beheer. De gemeente wil deze wegen op het afgesproken kwaliteitsniveau tegen zo laag mogelijke kosten onderhouden. Hierbij is het uitgangspunt dat kapitaalvernietiging en onveilige situaties worden voorkomen.

Beleidskader

Beheer en beleidsplan wegen 2017-2021'.
Initiatiefvoorstel over klein onderhoud wegen, fietspaden en trottoirs.

Activiteiten 2019

Om de kwaliteit van het huidige wegennet te bepalen zijn visuele wegininspecties uitgevoerd. Dit is samen met aanvullende (asfalt-)onderzoeken de basis van het onderhoudsprogramma. In gezamenlijkheid stellen belangengroepen een lijst met kleine ergernissen op.

Daarnaast starten we met de herinrichting Oostrikkerstraat en Langstraat en worden voorbereidende werkzaamheden in gang gezet ten behoeve van het uitvoeren van flankerende maatregelen.

Financiering en kosten

Het onderhoudsprogramma voor wegen en het oplossen van de kleine ergernissen wordt uitgevoerd binnen de daarvoor gestelde financiële kaders. Voor het onderhoud van wegen is een voorziening onderhoud wegen aanwezig. Vanaf 2017 is het budget voor onderhoud wegen structureel verhoogd om het kwaliteitsniveau te kunnen handhaven. De jaarlijkse kosten voor gewoon onderhoud willen nogal eens fluctueren. Hiervoor is een egalisatievoorziening gevormd en heeft als doel om de kosten over de diverse begrotingsjaren heen te egaliseren.

Rehabilitaties en reconstructies vallen binnen de noemer wegbeheer maar vallen buiten het groot onderhoudsprogramma wegen. Binnen wegbeheer moet voor toekomstige rehabilitaties/reconstructies daarom apart budget beschikbaar worden gesteld.

Civiele kunstwerken

De gemeente Heeze-Leende heeft 33 civiele kunstwerken in beheer. De gemeente heeft de wettelijke taak om de openbare ruimte in een veilige en bruikbare staat te houden. Civiele kunstwerken zijn belangrijke onderdelen van de openbare ruimte. Zij maken het mogelijk dat barrières zoals watergangen, treinsporen en drukke wegen veilig en eenvoudig gepasseerd kunnen worden. We willen het areaal van de infrastructurele kunstwerken in goede en veilige staat terugbrengen en/of behouden.

Beleidskader

Beheer en beleidsplan civiele kunstwerken.

Activiteiten 2019

In 2017 is een nieuw beheer- en beleidsplan civiele kunstwerken opgesteld waarin de gewenste kwaliteit is vastgelegd met de bijbehorende financiële middelen. Dit is de basis voor het uit te voeren onderhoud aan de bestaande civiele kunstwerken (bruggen). Voor 2019 staan er geen vervangingen in de planning.

Financiering en kosten

Het onderhoudsprogramma voor civiele kunstwerken wordt uitgevoerd binnen de daarvoor gestelde financiële kaders.

Verlichting

In de gemeente staan ruim 4.300 lichtmasten met armaturen. De gemeente wil haar openbare verlichting op een duurzame en maatschappelijk verantwoorde wijze beheren en onderhouden. We verlichten alleen daar waar het moet zonder dat de verkeersveiligheid en de sociale veiligheid in gevaar komt.

Beleidskader

Beleidsplan Openbaar verlichting 2017-2021.

Activiteiten 2019

Het college stelt het uitvoeringsprogramma voor 2019 vast op basis van het geactualiseerde Beleidsplan Openbare verlichting. De volgorde van werken is bepaald door de ouderdom van de lichtmasten en armaturen.

Financiering en kosten

Voor de openbare verlichting is geen reserve of voorziening aanwezig. De kosten worden geactiveerd.

Riolering

De kapitaalgoederen die onder riolering vallen hebben alle tot doel een bijdrage te leveren aan een doelmatige inzameling en transport van afvalwater dat geproduceerd is binnen de gemeente. Ook dient het riool zo min mogelijk overlast voor de omgeving te veroorzaken en ongewenste emissies naar oppervlaktewater, bodem en grondwater zoveel mogelijk voorkomen.

Beleidskader

Verbreed Gemeentelijk rioleringsplan (VGRP) 2016-2021.

Het VGRP is een beleidsplan waarin de gemeente invulling geeft aan haar zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater. Een VGRP komt tot stand in nauw overleg met de Provincie en het Waterschap de Dommel. Behalve beleidskaders geeft het VGRP ook zicht op nieuwe aanleg, onderhoud, renovatie- en vervangingsinvesteringen.

Activiteiten 2019

In de planperiode van het VGRP wordt in 2019 gestart met het project Oostrikkerstraat en Langstraat waarbij de vervanging van riolering en de reconstructie van de wegen samen worden uitgevoerd. Dit project dat gefaseerd uitgevoerd gaat worden, is naar verwachting eind 2020/begin 2021 gereed.

Voor 2019 staan, naast de reguliere onderhoudswerkzaamheden, BRP maatregelen (lokale verbetering) aan Industrieweg, Kanhoeve en De Rul op het programma.

Financiering en kosten

De werkzaamheden aan het rioleringsstelsel vinden budgetneutraal plaats. Dit betekent, dat de kosten van de riolering via een riooltarief aan de burgers in rekening worden gebracht. Deze berekening vindt in het VGRP plaats.

Openbaar groen

Aan de hand van een beeldbestek laten we de gewenste kwaliteit van het groenonderhoud uitvoeren. We werken aan het behouden, versterken en optimaliseren van de gemeentelijke boomstructuren.

Beleidskaders

Groenstructuurplan 2003-2013.

Bomenvisie 2017-2030.

Uitwerkingsplan bomen 2019-2030.

Activiteiten 2019

Ergonbedrijven en de eigen buitendienst onderhouden het openbaar groen aan de hand van een beeldbestek (waarin de gewenste kwaliteit is omschreven). Doorlopend moet het voorgenomen onderhoud voldoen aan de gestelde kwaliteitsnormen. Steekproefsgewijs wordt hierop gecontroleerd en indien nodig wordt er ingegrepen en bijgesteld. Daarnaast worden maatregelen uitgevoerd op basis van het 'Uitwerkingsplan bomen'.

Financiering en kosten

De kosten voor dit onderhoudsprogramma zijn opgenomen in reguliere posten van de begroting.

Bos en natuurterreinen

De Bosnota geeft uiting aan geïntegreerd bosbeheer, waarbij de functies natuur, recreatie en houtproductie moeten leiden tot een gevarieerder beeld. Geïntegreerd bosbeheer gaat zo veel mogelijk uit van natuurlijke processen, waarbij bijvoorbeeld grootschalige ingrepen zoals kaalkap en herplant worden vermeden.

Beleidskader

Bosnota 2003-2013.

Aanbevelingen en functieaccenten Beheerperiode 2015-2025.

Activiteiten 2019

Aan de hand van het op te stellen werkplan 2019 worden de nodige beheer- en onderhoudsmaatregelen uitgevoerd. Het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) is voor de tweede periode van zes jaar toegekend. Daarnaast worden herstelmaatregelen uitgevoerd in het Natura 2000-gebied 'Het Meerven' te Heeze.

Financiering en kosten

Een deel van de kosten van onderhoud van bos en natuurterreinen zijn opgenomen reguliere posten van de begroting. Verder streeft de gemeente naar een kostendekkend beheer op basis van de jaarlijkse SNL subsidie en het inzetten van mogelijke inkomsten uit de houtopbrengsten. De herstelmaatregelen worden betaald uit een beschikbaar gesteld provinciale PAS subsidie (Programma Aanpak Stikstof).

Speelterreinen

Wij willen veilige speelplekken creëren en behouden, in samenspraak met buurtbewoners.

Beleidskader

Nota Spelen in Heeze-Leende.

Activiteiten 2019

Naast het twee keer per jaar inspecteren en daaruit voortvloeiend herstel of vervanging wordt verder gegaan met het herstel van de ondergronden, waarbij het gaat om het reinigen en/of aanvullen van het zand. Renovatie en onderhoud van speelplekken pakken we steeds vaker in overleg met omwonenden op. Het betrekken van burgers bij zaken die spelen in hun directe leefomgeving is een ontwikkeling die omarmd wordt.

Financiering en kosten

De onderhoudskosten van de speelplekken zijn opgenomen in reguliere posten van de begroting.

Gemeentelijke gebouwen

We bezitten en beheren gemeentelijke gebouwen voor een aantal verschillende functies. Het gemeentehuis en de gemeentewerf zijn echte werklocaties. De Pompenmaker en de gymzalen zijn er voor bewegingsonderwijs en de breedtesport. De dorpshuizen faciliteren ontmoeting in de breedste zin.

Wij willen deze gemeentelijke panden en objecten in de vastgestelde staat van onderhoud brengen en houden, binnen de financiële kaders.

Beleidskader

Meerjarige onderhoudsplannen en bijbehorende investeringschema.

Activiteiten 2019

In 2019 staan een aantal grote ingrepen op de planning. De buitenzijde van het gemeentehuis wordt geschilderd, zowel muren als kozijnen. Ook worden de klimaatinstallaties van het gemeentehuis vervangen door installaties die bij de normen van de huidige tijd passen, qua comfort en duurzaamheid.

In sporthal de Pompenmaker worden de ventilatie- en verwarmingsinstallaties vervangen. Daarnaast wordt aan diverse gebouwen correctief onderhoud uitgevoerd om ze op het gewenste kwaliteitsniveau te houden.

Financiën

Voor de financiering van het onderhoud is de 'voorziening gemeentelijke accommodaties' ingericht. Het doel van de voorziening is om de fluctuerende kosten door de jaren heen te egaliseren en een vaste storting in de begroting op te nemen. Voor klein- en contractonderhoud zijn bedragen in de exploitatiebegroting opgenomen.

Paragraaf financiering

Algemeen

In deze paragraaf geven we inzicht in het financieringsbeleid. De belangrijkste taak van de treasuryfunctie is zorgen voor voldoende financiële middelen om de gemeentelijke taken naar behoren uit te kunnen oefenen. Daarbij worden de kosten zo laag mogelijk gehouden en risico's gemeden (beperkt). De treasuryfunctie is onderhevig aan de regelgeving zoals die is vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). Het wettelijk kader is verder uitgewerkt in het treasurystatuut van de gemeente Heeze-Leende. Hierin staan de doelstellingen, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en de administratieve organisatie rond het beheer van de liquiditeiten van de gemeente op korte en lange termijn.

Rente- en financieringsbeleid

De rentetarieven zijn nog steeds historisch laag. De ontwikkelingen rond het rentebeleid houden we scherp in de gaten omdat de hoogte van de rente bepaalt of we kortlopend of langlopend geld aantrekken indien het aantrekken van geld noodzakelijk is. Kortlopend geld aantrekken is goedkoper dan een langlopende financiering. Om renterisico's te beperken zijn de kasgeldlimiet en de renterisiconorm ingevoerd. In deze paragraaf gaan we nader in op deze normen.

Naast deze normen wordt er ook gekeken naar de omvang van de rentedruk van de schulden van de gemeente door dit uit te drukken in de netto schuldquote: de netto schuld als aandeel van de exploitatie. Conform BBV is een toelichting op deze netto schuldquote opgenomen in de paragraaf *Weerstandsvermogen en risicobeheersing*.

Kasgeldlimiet

Ter beperking van renterisico's op de korte schuld dienen gemeenten te voldoen aan de kasgeldlimiet. Dit betekent dat de korte schuld voor gemeenten maximaal 8,5% van het begrotingstotaal mag bedragen. De korte schuld bestaat uit de opgenomen gelden met een oorspronkelijke rente typische looptijd korter dan één jaar en de schuld in rekening-courant. De contante gelden in kas, tegoeden in rekening-courant en overige uitstaande gelden met een rente typische looptijd korter dan één jaar worden in mindering gebracht. Uitgaande van een begrotingstotaal (totaal lasten 2019 excl. dotaties aan reserves) van € 35.458.000 bedraagt de kasgeldlimiet in 2019 € 3.014.000.

Op dit moment is sprake van een liquiditeitsoverschot. Dit overschot zal in de loop van het huidig meerjarenperspectief wel afnemen (voornamelijk als gevolg van voorgenomen investeringen) maar op dit moment verwachten we niet dat de kasgeldlimiet in 2019 volledig zal moeten worden benut.

Renterisiconorm

Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op langlopende schulden. Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen tegelijk opnieuw moet worden afgesloten, met het risico van snel oplopende rentelasten. De leningenportefeuille moet gelijkmatig over de jaren vervallen.

De renterisiconorm is bepaald op 20% van het begrotingstotaal. Dat wil zeggen dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

In de volgende tabel wordt de prognose van het renterisico vergeleken met de renterisiconorm.

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Renteherzieningen	0	0	0	0
Aflossingen	1.774	2.000	2.005	2.010
Renterisico	1.774	2.000	2.005	2.010
Begrotingstotaal (totaal lasten)	35.458	35.168	35.482	36.901
Percentage regeling	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	7.092	7.034	7.096	7.380
Ruimte onder renterisiconorm	5.318	5.034	5.091	5.370
Overschrijding renterisiconorm	0	0	0	0

Het renterisico blijft ruim binnen de maximale renterisiconorm. We verwachten dat dit de komende jaren zo blijft.

Renteberekening

In het volgende overzicht geven wij inzicht in de rentelasten over 2019 en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden (exploitatie) wordt toegerekend.

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2019	
Externe rentelasten over de korte en lange financiering		679
Externe rentebaten	-	152
Totaal door te berekenen externe rente		527
Rente toe te rekenen aan grondexploitaties	-	64
Rente projectfinanciering toe te rekenen aan betreffende taakveld	-	305
Rentebaten van doorverstrekte leningen indien daar projectfinanciering voor is aangetrokken	+	138
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		296
Rente over eigen vermogen	+	0
Rente over voorzieningen	+	0
Aan taakvelden toe te rekenen rente (1,31%)		296
Werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag: 1,5%)	-	308
Renteresultaat op het taakveld treasury		- 12

We berekenen over de reserves en voorzieningen geen rente. Er is projectfinanciering aangetrokken voor:

- Leningen die zijn doorverstrekt aan Wocom (woningbouw);
- Leningen die zijn doorverstrekt aan Stichting HSL-net (glasvezelnetwerk);
- het Centrumplan Leende.

EMU-saldo

Binnen de Europese Unie is het EMU-saldo een belangrijke indicator voor de gezondheid van de overheidsfinanciën. Het EMU-saldo is het verschil van inkomsten en uitgaven van de overheid. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het stelsel van baten en lasten dat decentrale overheden hanteren. Investeringen en uitgaven die worden gedekt uit reserves tellen bijvoorbeeld niet mee in de uitkomst bij toepassing van het stelsel van baten en lasten, maar tellen wel door in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Gemeenten moeten in hun begroting een berekening opnemen van het EMU-saldo.

Bedragen x € 1.000

		Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	+	110	- 177	- 346	- 458
Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+	1.154	1.211	1.255	1.480
Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	+	1.370	1.350	1.687	1.789
Investeringen in (im-)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-	2.073	13.406	1.466	1.225
Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht	+	-	-	-	-
Baten uit desinvesteringen in (im-)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	+	-	-	-	-
Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	-	-	-	-	-
Baten bouwgrondexploitaties, voor zover niet op exploitatie verantwoord	+	-	-	-	-
Lasten op balanspost voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	-	2.246	2.850	1.716	1.381
Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	-	-	-	-	-
Verwachte boekwinst bij verkoop effecten	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo		- 1.685	- 13.872	- 586	205

Het EMU-saldo voor de gemeente Heeze-Leende is negatief. Dit betekent dat (in EMU-termen) de uitgaven hoger zijn dan de inkomsten. Dit wordt veroorzaakt door de investeringen in 2019 en de daarop volgende jaren.

Paragraaf bedrijfsvoering

Algemeen

In deze paragraaf geven we inzicht in de ontwikkelingen van de gemeentelijke organisatie. Veranderingen in het primaire proces vragen om aanpassingen in de bedrijfsvoering. We passen de bedrijfsvoering continu aan om onze dienstverlening beter te laten aansluiten op de wensen van onze inwoners.

Organisatieontwikkeling ('Operatie Nieuwe Jas')

De doelen van de 'Operatie Nieuwe Jas' zijn:

- We zijn voorbereid op de toekomst waarbij we mee gaan met de ontwikkelingen in de samenleving.
- In onze dienstverlening maken we minimaal waar wat de klant van ons verwacht. Daar waar mogelijk zetten we net dat stapje extra.
- Een professionele en wederzijdse samenwerkingsrelatie waarin de Gemeenschappelijke Regeling Samenwerking A2 gemeenten (GRSA2) de gemeente optimaal ondersteunt in de bedrijfsvoeringsprocessen.
- We benutten en versterken onze slagvaardigheid en zijn een aantrekkelijke partner.
- We dragen bij aan een ondernemende en proactieve gemeenschap waarin burgers eigenaarschap tonen door als verbinder op te treden en te stimuleren dat burgers hun eigen krachten inzetten.

Het programma 'Operatie Nieuwe Jas' wordt in 2019 verder doorgezet:

- We gaan werken met Klantreizen.
- Onderzoeken van de mogelijkheden met betrekking tot 'Het Nieuwe Werken'.
- Strategische personeelsplanning zal als instrument worden ingezet om de medewerkers vaardiger en competentier te maken.

Bedrijfsvoering via GRSA2

De bedrijfsvoeringstaakgebieden van de gemeente zijn per 1 januari 2017 ondergebracht in de Gemeenschappelijke Regeling Samenwerking A2 gemeenten (GRSA2) van de gemeenten Cranendonck, Heeze-Leende en Valkenswaard. De dienstverlening van de GRSA2 heeft tot doel om de deelnemende gemeenten optimaal te faciliteren bij het realiseren van hun ambities. Dit door de uitvoering van de ondersteunende taken op het gebied van financiën, communicatie, personeel en organisatie, informatie- management, juridische zaken, inkoop, facilitaire zaken en bestuurs- en management ondersteuning. Daarnaast verzorgt de GRSA2 de uitvoerende werkzaamheden op het gebied van werk en inkomen voor de deelnemende gemeenten.

De takenbundeling op bedrijfsvoering moet voor de gemeente leiden tot meer kwaliteit, borging van de continuïteit, verminderde kwetsbaarheid, een versterking van de dienstverlening én het behalen van efficiencyvoordelen op de bedrijfsvoeringstaken in de periode 2017-2022, uitgaande van het takenpakket zoals dat is overgegaan naar de GRSA2 en de omstandigheden bij de start.

De GRSA2 is voor de gemeente Heeze-Leende een bekende en betrouwbare samenwerkingspartner, die in nabijheid van de gemeente functioneert en de werkwijzen en gewoonten van de gemeente van binnenuit kent. De zelfstandigheid en beleidsautonomie van de gemeente Heeze-Leende blijft daarbij onaangetast.

Wat gaat de GRSA2 in 2019 doen?

Voor een optimale ondersteuning van de primaire processen van de gemeente Heeze-Leende, sluiten de inhoudelijke ontwikkelingen in de dienstverlening van de GRSA2 aan bij de ambities van de gemeente, zoals deze zijn geformuleerd in deze begroting. Net als in de overige A2-gemeenten zijn overheidsparticipatie, de ontwikkeling van de organisatie als moderne overheid en van hun medewerkers naar 'de moderne ambtenaar', die als ambassadeur en regisseur opereert en plaats- en tijdonafhankelijk werkt in Heeze-Leende belangrijke thema's.

Aandachtsgebieden bedrijfsvoering 2019

Harmoniseren en standaardiseren bedrijfsvoering

Voor het bereiken van de doelstellingen van de samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering welke de gemeente aan de GRSA2 heeft opgedragen is het harmoniseren van het beleid op het onderdeel bedrijfsvoering en het standaardiseren van bijbehorende processen en systemen noodzakelijk. Dit zal ook in 2019 een belangrijk aandachtsgebied samen met de andere A2 gemeenten. Denk hierbij aan zoveel mogelijk uniformeren van de inrichting van de financiële administratie, Planning & Control proces, archief, applicaties, enz.

Personeel & organisatie

De gemeentelijke organisatie gaat ook in 2019 verder met de realisatie van de organisatieontwikkeling 'Operatie Nieuwe Jas' met o.a. een meer zelfsturende organisatie welke verantwoordelijk en professioneel werkt. Vanuit de P&O discipline wordt dit proces ook in 2019 actief ondersteunt.

De personeels- en salarisadministratie processen worden verder gedigitaliseerd waardoor er een zo groot mogelijk mate van 'selfservice' wordt aangeboden aan de medewerkers en management.

Tijd- en plaats onafhankelijk werken

We werken al steeds meer tijd- en plaats onafhankelijk. We moeten ervoor zorgen dat iedereen verbonden blijft met onze burgers, collega's en organisaties.

Medewerkers worden steeds meer gefaciliteerd met mobiele apparatuur. De beveiliging van onze gegevens wordt aangescherpt. De mogelijkheden om te werken via een 'thuiswerkplek' of met software in de cloud zoals knooppunt, worden uitgebreid. Ook de mogelijkheden van Office 365 ten aanzien van samenwerken en delen van documenten worden breder ingezet.

Voor het terugbrengen van de stroom papieren documenten geven we in 2019 extra aandacht aan de verdere digitalisering van de bedrijfsvoering. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is, de afspraken die we moeten maken om digitale documenten en andere vormen van informatie, vindbaar en toegankelijk te houden.

Ook het gebruik van een digitale vergadertool door medewerkers is een van de middelen die hieraan bijdraagt. Hierdoor kunnen we papierloos vergaderen en zijn naast alle vergaderstukken ook gebruiksvriendelijke overzichten van besluiten en actiepunten voor en door iedereen te raadplegen. Dit levert tijdswinst op.

Locatie onafhankelijk vergaderen in de vorm van video vergaderen in vergaderruimten wordt mogelijk gemaakt. De digitale vaardigheden van onze medewerkers is ook in 2019 een constant aandachtspunt.

Samenwerken en informatie uitwisseling

Samenwerken en delen van digitale informatie tussen gemeenten, andere overheden ketenpartners en klanten wordt steeds vanzelfsprekender en zelfs een randvoorwaarde door nieuwe wetgeving zoals de nieuwe Omgevingswet. We zorgen ervoor door de eigen voorzieningen aan te sluiten op de landelijke voorzieningen waardoor we wendbaar blijven. Bij voorkeur doen we dit collectief met andere gemeenten ook buiten de A2 samenwerking.

Zaakgericht

werken

Burgers en bedrijven hebben keuzevrijheid, maar kiezen steeds meer voor de digitale aanvraag van producten en diensten. In 2018 zijn grote stappen gezet in het implementeren van het digitaal zaakgericht werken binnen de gemeente Heeze-Leende. In 2019 gaan onze burgers en bedrijven dit ervaren: de dienstverlenende processen (de primaire processen) zijn/worden hiervoor geharmoniseerd en digitaal ingericht, waarvoor de GRSA2 de benodigde ICT systemen levert en beheert.

Informatiebeveiliging en privacy

Binnen de gemeente is het college van Burgemeester en Wethouders integraal verantwoordelijk voor de beveiliging van informatie binnen de werkprocessen van de gemeente. Informatiebeveiliging gaat niet over ICT alleen, het gaat over informatie in alle verschijningsvormen binnen de organisatie.

Informatiebeveiliging en privacy blijven bij het meer en meer digitaal werken belangrijke thema's. Op 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van kracht geworden. De AVG vraagt om nieuw denken én handelen. Zo hebben inwoners het recht op inzage in waar en welke gegevens van ze worden verwerkt. Inwoners hebben ook het recht om 'vergeten' te worden. Dat wil zeggen dat ze het recht hebben om zich te laten verwijderen uit databases, tenzij legitieme wettelijke vereisten dit voorkomen.

De komende jaren nemen de digitale dreigingen voor de gemeentelijke organisaties toe. Om nieuwe risico's en dreigingen op het gebied van de beschikbaarheid, vertrouwelijkheid en integriteit van gegevens het hoofd te kunnen bieden zijn technische aanpassingen van onze ICT-omgeving onontkoombaar.

In 2013 hebben de gemeenten afgesproken de Baseline Informatieveiligheid Gemeenten (BIG) te implementeren. Deze BIG is in 2018 geactualiseerd en in lijn gebracht met die van de rijksoverheid. Naar verwachting wordt de nieuwe versie, de Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO), per 1 januari 2019 van toepassing voor de gemeente. Deze baseline is de basis voor de verantwoording (ENSIA) over informatieveiligheid aan de gemeenteraad. De verantwoording bestaat uit de zelfevaluatie, een IT-audit, een verklaring van het College van B&W en een passage over informatieveiligheid in het jaarverslag.

Informatie management

Door de toenemende digitalisering en harmonisatie, niet alleen vanuit dienstverlening, maar ook vanuit de bedrijfsvoering, is informatie management belangrijk. Dit strekt verder dan alleen automatisering. Iedere wens of wijziging heeft tegenwoordig in grote of kleine mate gevolgen voor de gehele informatievoorziening. We willen of moeten zelfs onze (bedrijfs-)gegevens, informatiesystemen en informatietechnologie optimaal benutten. Standaardisatie om flexibel en dienstverlenend te kunnen zijn, is daarbij het uitgangspunt.

In 2019 wordt extra ingezet om inzicht te krijgen in de bestaande en gewenste situatie van onze gemeentelijke informatie voorziening. Dit verkrijgen we door het vastleggen van de zogenaamde informatie en applicatie architectuur. De informatie architectuur geeft inzicht in alle informatie systemen, bedrijfsprocessen en onderlinge gegevens uitwisselingen/koppelingen. Als we dit inzicht hebben dan kan de impact voor de organisatie van wijzigingen, beter worden ingeschat. Bijvoorbeeld voor een verplichte of gewenste aanbesteding voor een nieuwe applicatie, maar ook voor het realiseren van de ambities van de gemeente.

In 2019 sluiten we verder met andere gemeenten aan op de landelijke Gemeentelijk Gemeenschappelijke Infrastructuur (GGI) en investeren daar waar mogelijk en zinvol collectief.

Juridische zaken

Op basis van de ervaringen uit o.a. de ontvangen bezwaarschriften, aanbevelingen jaarverslag van de commissie bezwaarschriften A2 samenwerking en wijzigende wet & regelgeving wordt er in 2019 de juridische kwaliteitszorg binnen de gemeentelijke organisatie en de processen verder versterkt. Dit is een continue proces.

Interne controle

In 2018 is er een nieuw A2 breed intern controle plan vastgesteld waarvan de uitvoering grotendeels in 2019 wordt opgepakt. Het plan bevat de doelstelling, de inrichting, de taken, de verantwoordelijkheden en de organisatorische inbedding voor de (verbijzonderde) interne controle. Natuurlijk in afstemming met de accountant.

Personeel

In onderstaande tabel is een totaaloverzicht opgenomen van de salarissen en de inhuur van tijdelijke personeel (excl. vergoeding voor raadsleden). Tevens is aangegeven hoe de personeelslasten zijn verdeeld over de programma's.

Bedragen x € 1.000

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	
Salarissen	4.985	5.191	5.616	5.732	5.806	6.087	
Inhuur	900	1.046	382	347	351	352	
Vergoedingen	-66	-	-	-	-	-	
Totaal	5.819	6.237	5.998	6.079	6.157	6.439	
<i>Verdeling naar programma:</i>							
1	Dienstverlening en bestuur	2.461	2.150	2.236	2.258	2.275	2.377
2	Wonen, bedrijven en recreëren	2.426	2.784	2.634	2.688	2.720	2.846
3	Samen leven en participeren	932	1.303	1.128	1.133	1.162	1.216
Totaal	5.819	6.237	5.998	6.079	6.157	6.439	

Project generatiepact

Per 1 januari 2017 is het generatiepact met een looptijd van 3 jaar ingegaan. Het generatiepact houdt in dat ruimte voor aanstelling van jongeren wordt gemaakt, doordat via ondersteunende instrumenten oudere werknemers gestimuleerd worden minder te gaan werken. Hierdoor kan er structureel ruimte ontstaan in de formatie. De uitwerking van het voorstel generatiepact is door het college vastgesteld, met instemming van de medezeggenschap.

Paragraaf verbonden partijen

Algemeen

De gemeente Heeze-Leende heeft bestuurlijke en financiële belangen in een aantal verbonden partijen, die beleid ontwikkelen en of beleid uitvoeren voor de gemeente. Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als financieel belang heeft.

Een verbonden partij is één van de drie mogelijkheden waarmee de gemeente haar taken uitvoert (of laat uitvoeren) om haar doelstellingen te realiseren: door een eigen dienst, door een commerciële partij of door een verbonden partij.

Een verbonden partij kan onder andere zijn een deelneming in een vennootschap, een gemeenschappelijke regeling, een stichting, een vereniging of een PPS (Publieke Private Samenwerking).

Uitgangspunten (beleid)

In het 'Coalitieakkoord Heeze-Leende 2018-2022' zijn met betrekking tot samenwerkingsverbanden de volgende uitgangspunten genoemd:

- Daar waar mogelijk opereren we zelfstandig.
- We werken samen om:
 - o De kwaliteit te verbeteren.
 - o Risico's en kwetsbaarheden te beperken.
 - o Financieel rendement te verbeteren.

We willen controle houden op de gemeenschappelijke regelingen. Het is belangrijk dat deze effectief blijven functioneren.

Gemeenschappelijke regelingen

Samenwerkingsverband A2 gemeenten					
<i>Visie/doel</i>	Doelstelling van de samenwerking is het verbeteren van de kwaliteit, het verminderen van de kwetsbaarheid, het borgen van de continuïteit en vermindering van de kosten.				
<i>Taken</i>	De Samenwerking A2 gemeenten behartigt de gemeenschappelijke en afzonderlijke belangen van de deelnemers op de gebieden van werk en inkomen en bedrijfsvoering.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Heeze-Leende, Cranendonck en Valkenswaard.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het college is lid van het bestuur.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Valkenswaard				
<i>Financieel belang</i>	23,7%				
<i>Bijdrage gemeente Heeze-Leende (bedragen x € 1.000)</i>	2019	2020	2021	2022	
	€ 3.776	€ 3.706	€ 3.680	€ 3.669	
<i>Ontwikkelingen</i>	Er liggen drie majeure ontwikkelingen aan de basis van de strategische doorontwikkeling van de GRSA2 om nu en in de toekomst de gemeenten kwalitatief te kunnen ondersteunen bij het leveren van de diensten en producten aan bedrijven en burgers. Het gaat dan om: <ul style="list-style-type: none"> - professionele zelfwerkzaamheid van de moderne ambtenaar; - digitaliseren waar mogelijk in te zetten en inzetten op het harmoniseren en standaardiseren van systemen, werkwijzen en processen; - invoeren werkplekconcept het 'nieuwe werken' (en de bijbehorende cultuurverandering). 				
<i>Risico's</i>	Taakstelling € 1.100.000 (in de periode 2017-2022).				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>
	€ 212 (V)	€ 347	€ 312	€ 6.305	€ 7.476

Metropoolregio Eindhoven (MRE)					
<i>Visie/doel</i>	De gemeenten in de Regio Eindhoven zetten zich op bepaalde terreinen van economie, energietransitie, transitie landelijk gebied en mobiliteit gezamenlijk in voor hun inwoners. Doel is het handhaven en uitbouwen van ons uniek economisch profiel.				
<i>Taken</i>					
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	De vertegenwoordiging in de diverse werkgroepen in het nieuwe MRE-model is geregeld vanuit de A2 samenwerking.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Eindhoven				
<i>Financieel belang</i>	Het MRE rekent met een bijdrage voor Brainport Development, het SRE Stimuleringsfonds en het Regionaal Historisch Centrum (RHCE).				
<i>Bijdrage gemeente Heeze-Leende (bedragen x € 1.000)</i>	2019	2020	2021	2022	
	€ 269	€ 271	€ 273	€ 275	
<i>Ontwikkelingen</i>	Naar aanleiding van de evaluatie in 2017 is in maart 2018 een ambitiesdocument opgeleverd dat koers geeft aan de toekomstige samenwerking. MRE kiest hierin voor meer focus en verdieping en dat betekent dat men op de schaal van 21 gemeenten nadrukkelijk wenst aan te sluiten op de Brainportagenda en dat via 4 thema's (economie - mobiliteit - energietransitie - transitie landelijk gebied). Met de raden en colleges van de deelnemende gemeenten wordt het ambitiesdocument uitgewerkt in een nieuwe samenwerkingsagenda inclusief afspraken over governance. Het streven is de nieuwe Regionale Agenda in december 2018 vast te stellen.				
<i>Risico's</i>	MRE is een kleine, flexibele organisatie waar geen plaats is voor uitvoerende, projectmatige activiteiten. De risico's zijn daardoor beperkt. De enige substantiële kostenposten binnen de organisatie zijn personele en apparaatskosten. Het weerstandsvermogen (bestaande uit de algemene reserve) van MRE moet zich volgens de begroting 2019 tussen € 600.000 en € 1.200.000 bevinden. De omvang van de algemene reserve bedraagt volgens de staat van reserves bij de begroting 2019 ruim € 930.000 en is toereikend om de risico's af te dekken.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>
	€ 389 (V)	€ 5.106	€ 4.038	€ 22.401	€ 20.345

Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)					
<i>Visie/doel</i>	De verplichte uitvoering van het landelijk basistakenpakket dient binnen een regionale uitvoeringsdienst plaats te vinden. De omgevingsdienst is ingesteld om ten behoeve van de deelnemers taken uit te voeren op het gebied van het omgevingsrecht en daarmee als uitvoeringsdienst van het lokaal en provinciaal bestuur een bijdrage te leveren aan het realiseren en borgen van de door de verantwoordelijke overheden in de regio Zuidoost-Brabant aangegeven kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De gemeenschappelijke regeling heeft tot doel de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving van milieu- en aanverwante onderwerpen te verbeteren en efficiënter te maken.				
<i>Taken</i>	Het landelijk basistakenpakket (verplicht gestelde taken) heeft betrekking op milieuvergunningen en toezicht op bepaalde milieu-inrichtingen. Daarnaast kunnen de deelnemers verzoektaken aan ODZOB overdragen op het gebied van welstand, archeologisch onderzoek en externe veiligheid.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-De Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven, Waalre en de provincie Noord-Brabant.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het openbaar lichaam heeft een algemeen bestuur (AB). Gedeputeerde Staten en de colleges wijzen uit hun midden ieder één lid van het AB aan. Het dagelijks bestuur bestaat uit minimaal drie en maximaal zes leden, onder wie de voorzitter en wordt door en uit het AB gekozen. Een wethouder van Heeze-Leende is op dit moment lid van het dagelijks bestuur.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Eindhoven				
<i>Financieel belang</i>	0,7%				
<i>Bijdrage gemeente Heeze-Leende (bedragen x € 1.000)</i>	2019	2020	2021	2022	
	€ 191	€ 194	€ 197	€ 200	
<i>Ontwikkelingen</i>	De nieuwe Omgevingswet betekent een algehele stelselherziening voor de wet- en regelgeving, die gaat over de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De herziening heeft een grote impact op de manier van werken, de cultuur, het juridisch en technisch instrumentarium en heeft grote gevolgen voor de bevoegde gezagen en organisaties die bij de wet betrokken zijn. De wet beoogt het vergroten van de inzichtelijkheid en het gebruikersgemak, het versnellen van de besluitvorming, meer lokale afwegingsruimte en een samenhangende benadering. De nieuwe datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet is bekend, dit wordt 1 januari 2021.				

Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)					
	De ODZOB wil zich graag samen met de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling en de andere betrokken partners, waaronder de Metropoolregio Eindhoven (MRE), GGD en VRBZO (Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost), voorbereiden op de komst van de wet.				
Risico's	<p>In de gemeenschappelijke regeling is ten aanzien van een negatief resultaat het volgende bepaald: 'Het AB kan besluiten de jaarrekening behaalde negatieve resultaten geheel of ten dele:</p> <p>a. Af te boeken van reserves, voor zover aanwezig;</p> <p>b. Ten laste te brengen van de deelnemers naar rato van ieders afname (=omzet) in het jaar waarop de jaarrekening betrekking heeft.'</p> <p>Dit betekent dat elke deelnemer naar proportie van zijn omzet deelneemt in bovengenoemde risico's. In beginsel hoeft de ODZOB niet zelf te beschikken over een buffer om financiële risico's op te vangen. Er kan immers een beroep gedaan worden op de deelnemers. Dit is evenwel vanuit praktisch oogpunt niet gewenst. Een negatief exploitatieresultaat zou steeds bij de deelnemers tot begrotingsoverschrijding dan wel begrotingswijziging met alle vertraging en verstoring van dien leiden.</p> <p>Om adequaat en effectief te kunnen reageren op de financiële risico's zal de ODZOB moeten beschikken over een financiële buffer die dienst doet als een 'egaliseringsreserve'. Hierdoor is de ODZOB in staat om risico's (binnen de door de deelnemers vooraf gestelde kaders) zelf op te vangen zonder dat dit leidt tot verstoring bij de deelnemers. Daarom is gekozen voor het instellen van een algemene reserve.</p> <p>Op basis van een risico-inventarisatie bij ODZOB is het risico bepaald op € 1.107.000 dat wordt afgedekt door de algemene reserve die eind 2017 € 1.262.000 bedraagt.</p> <p>Naast de € 1.107.000 is een risico van € 665.000 bewust niet opgenomen in het te bereiken streefniveau. Dit risico betreft bezuinigingen bij de gemeenten en de provincie die leiden tot een omzetverlaging. De deelnemers hebben hier zelf invloed op. Voordeel van een dergelijke benadering is dat de ODZOB op termijn beschikt over een beperkte weerstandscapaciteit om risico's op te kunnen vangen terwijl de deelnemers zich er van bewust blijven dat ook zij een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben om werk bij de ODZOB te blijven neerleggen.</p>				
Financiële informatie (bedragen x € 1.000)	Resultaat 2017	Eigen vermogen per 31-12-2016	Eigen vermogen per 31-12-2017	Vreemd vermogen per 31-12-2016	Vreemd vermogen per 31-12-2017
	€ 0	€ 1.577	€ 1.577	€ 8.443	€ 5.055

Gemeenschappelijke Regeling Reiniging Blink					
Visie/doel	Duurzame publiek-private co-creatie leidt tot het realiseren van hogere concrete ambitieuze maatschappelijke en circulaire doelen.				
Taken	Blink is belast met taken op het terrein van de inzameling, sortering, vermarkting en (eind-)verwerking van (grondstoffen in) grof en fijn huishoudelijk afval, gladheidsbestrijding en reiniging van de openbare ruimte die bij wet aan de gemeenten zijn opgedragen, dan wel voortvloeien uit de aan de gemeenten op grond van de Gemeentewet toevertrouwde zorg voor de eigen huishouding op het terrein van het milieu, zoals benoemd in de Wet milieubeheer.				
Deelnemende partijen	De gemeenten Helmond, Deurne, Nuenen, Gemert-Bakel, Someren Asten, Laarbeek en Heeze-Leende en de private partij Suez.				
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit één lid per deelnemende gemeente. De leden worden door de raden van de deelnemende gemeenten uit hun midden, de voorzitter van de raad inbegrepen, op aanbeveling van burgemeester en wethouders aangewezen.				
Vestigingsplaats	Helmond				
Bijdrage gemeente Heeze-Leende (bedragen x € 1.000)	2019	2020	2021	2022	
	€ 562	€ 562	€ 562	€ 562	
Ontwikkelingen	Blink wordt naast uitvoerder meer en meer kennisplatform, initiator en verbinder, projectgenerator en communicator om daarmee de doelstellingen van de gemeenten naar een meer circulaire economie mede vorm te geven.				
Risico's	Blink beschikt zelf niet over een eigen vermogen om niet begrote en onvoorziene kosten te dekken. De opzet van Blink als gemeenschappelijke regeling, is dat risico's opgevangen worden door de deelnemende gemeenten in de jaarlijkse reguliere exploitatie en niet door Blink zelf.				
Financiële informatie (bedragen x € 1.000)	Resultaat 2017	Eigen vermogen per 31-12-2016	Eigen vermogen per 31-12-2017	Vreemd vermogen per 31-12-2016	Vreemd vermogen per 31-12-2017
	€ 0	Niet van toepassing, risico's worden opgevangen door deelnemende gemeenten.		€ 2.706	€ 4.245

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Brabant-Zuidoost (GGD)					
<i>Visie/doel</i>	De GGD heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de publieke gezondheidszorg en de ambulancezorg.				
<i>Taken</i>	De dienstverlening van de GGD betreft gezondheid, preventie en snelle interventie. Taken die hieronder vallen zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Infectieziektebestrijding (incl. TBC bestrijding, SOA-bestrijding, reizigerszorg en hygiënezorg); - Medische milieukunde; - Toezichhoudende taken (o.a. kinderopvang, WMO); - Jeugdgezondheidszorg 4–18 jaar; - Onderzoek en beleidsadvisering; - Gezondheidsbevordering; - Ambulancezorg. 				
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	In het dagelijks en algemeen bestuur van de GGD zijn de deelnemende gemeenten vertegenwoordigd. Het algemeen bestuur stelt de hoofdlijnen van het GGD beleid vast alsmede de begroting en de jaarrekening. Het dagelijks bestuur ziet toe op de dagelijkse gang van zaken, bereidt samen met de directeur de vergaderingen van het algemeen bestuur voor en draagt zorg voor het uitvoeren van de besluiten van het algemeen bestuur. Het algemeen bestuur vergadert circa 4 keer per jaar en het dagelijks bestuur vergadert maandelijks.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Eindhoven				
<i>Financieel belang</i>	De bijdrage aan de GGD bestaat uit een reguliere bijdrage op basis van een tarief per inwoner en een marktconforme tarieven voor de plustaken.				
<i>Bijdrage gemeente Heeze-Leende (bedragen x € 1.000)</i>	2019	2020	2021	2022	
	€ 258	€ 262	€ 266	€ 269	
<i>Ontwikkelingen</i>	Door een aanpassing van de Wet publieke gezondheid is het vaccinatieprogramma vanaf 2019 een taak van de gemeente. Als jeugdgezondheidszorgorganisatie voert de GGD die vaccinaties uit. De bijdrage van het Rijk gaat via het gemeentefonds naar de gemeenten. De GGD heeft de uitgaven voor het vaccinatieprogramma verwerkt in gemeentelijke bijdrage.				
<i>Risico's</i>	De risico's van de GGD zijn gekwantificeerd en bedragen in totaal € 1.196.000. De algemene reserve is bestemd voor het opvangen van tegenvallers die niet konden worden voorzien. Het algemeen bestuur van de GGD stelde hiervoor een norm vast, gebaseerd op de omzet van basispakket en plustaken: een ondergrens van € 1,4 en een bovengrens van € 4,8 miljoen. De algemene reserve is met € 2.256.000 groot genoeg voor het dekken van de risico's.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>
	- € 129 (N)	€ 3.037	€ 2.555	€ 13.903	€ 12.195

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)					
<i>Visie/doel</i>	Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) is een organisatie waarin brandweer, GHOR (bureau Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen) en RAV (Regionale Ambulancevoorziening) samenwerken om incidenten en rampen te voorkomen, te beperken en te bestrijden. VRBZO is de bindende partij voor alle partners in het omvangrijke speelveld van de rampenbestrijding en crisisbeheersing. Met als missie: zorg voor veiligheid. VRBZO werkt aan een veilige leefomgeving voor mensen die in Zuidoost-Brabant wonen of verblijven. En als het noodzakelijk is, biedt de veiligheidsregio professionele hulp.				
<i>Taken</i>	In de Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost zijn ondergebracht: <ul style="list-style-type: none"> - de multidisciplinaire crisisbeheersing; - de regionale brandweer; - het bureau Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR); - de regionale ambulancevoorziening (RAV); - de gemeenschappelijke meldkamer (GMK). 				
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-de Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	De burgemeester is lid van het algemeen bestuur.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Eindhoven				
<i>Financieel belang</i>	2,00%				
<i>Bijdrage gemeente Heeze-Leende (bedragen x € 1.000)</i>	2019	2020	2021	2022	
	€ 830	€ 830	€ 830	€ 830	

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)					
<i>Ontwikkelingen</i>	In 2018 is de invoering van de Toekomstvisie Brandweezorg afgerond en volledig verwerkt in de begroting. In 2018 wordt de evaluatie naar de resultaten en effecten van de implementatie van de Toekomstvisie Brandweezorg uitgevoerd. Onderdeel daarvan is in elk geval een evaluatie van het basis takenpakket dat Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost levert aan gemeenten. Mede op basis hiervan zal tot nieuwe planvorming worden gekomen welke onder meer wordt vastgelegd in het brandweezorgplan. Verwacht wordt dat zowel de evaluatie van de toekomstvisie, als het brandweezorgplan invloed kan hebben op de activiteiten en producten van de veiligheidsregio in 2019 en verder.				
<i>Risico's</i>	De algemene reserve van VRBZO is bestemd voor het opvangen van financiële risico's en van schommelingen in de exploitatiesfeer. Op basis van het risicoprofiel van VRBZO is de omvang van het weerstandsvermogen bepaald op € 2.000.000. Indien de algemene reserve door onttrekkingen in enig jaar onder dit vastgestelde bedrag uitkomt, zal bij vaststelling van de jaarrekening van het betreffende jaar een besluit moeten worden genomen voor aanvulling van de algemene reserve. Daarbij kan in overweging worden genomen de omvang van de algemene reserve aan te passen aan het dan geldende risicoprofiel. Is aanvulling dan nog noodzakelijk dan kan dit uit een eventueel batig exploitatiesaldo van het lopende en/of komende jaar of door een extra bijdrage van de deelnemende gemeenten. Het is aan het algemeen bestuur van VRBZO om daar een besluit over te nemen. Op 31 december 2017 bedroeg de algemene reserve € 2.952.000.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>
	€ 952 (V)	€ 9.172	€ 7.561	€ 21.998	€ 44.767

Ergon – Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven					
<i>Visie/doel</i>	Ergonbedrijven is het uitvoeringsorgaan van de Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven (GRWRE). Binnen de gemeenschappelijke regeling zijn de volgende rechtspersonen aanwezig: - Stichting Bevordering Werkgelegenheid Sociale Werkvoorziening (BSWV) te Eindhoven; - EB Holding BV te Eindhoven met deelnemingen in: o Kringloopbedrijf Het Goed Regio Eindhoven BV voor 49%; o Hoveniersbedrijf Groenhoven BV Eindhoven voor 100% (geen operationele activiteiten); - EB Support BV te Eindhoven voor 100% (geen operationele activiteiten).				
<i>Taken</i>	Ergon verzorgt voor de gemeente Heeze-Leende de taken voortkomende uit de Wet sociale werkvoorziening (WSW). Sinds 1 januari 2015 is de instroom in de WSW gestopt. Het aantal Sw'ers neemt met zo'n 5% per jaar af. Om de infrastructuur, kennis en kunde van Ergon niet verloren te laten gaan, voert de GRWRE ook een aantal taken van de Participatiewet uit. Deze activiteiten hebben betrekking op de poortaanpak, trajecten met loonkostensubsidie en re-integratietrajecten (zoals het Clean Team). Dit gebeurt vanuit de projectorganisatie Participatiebedrijf, die is ondergebracht bij de GRWRE. Zowel ambtelijk als bestuurlijk is de gemeente hier nauw bij betrokken.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Eindhoven, Heeze-Leende, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre. De gemeente Geldrop-Mierlo heeft een inkooprelatie (geen deelnemer).				
<i>Bestuurlijk belang</i>	Het college is met de wethouder Werk & Inkomen vertegenwoordigd in het algemeen bestuur en Ergon.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Eindhoven				
<i>Financieel belang</i>	De middelen die de gemeente Heeze-Leende van het rijk ontvangt voor de uitvoering van WSW-taken worden doorbetaald naar Ergon.				
<i>Bijdrage gemeente Heeze-Leende (bedragen x € 1.000)</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	
	€ 1.054	€ 1.018	€ 986	€ 985	
<i>Ontwikkelingen</i>	Sinds 1 januari 2017 heeft het rijk aan gemeenten de verplichting opgelegd om beschut werk uit te voeren. Het Rijk bepaalt jaarlijks het aantal te realiseren plekken per gemeente. Met de andere GRWRE-gemeenten en met Ergon concretiseren we de implementatie van beschut werk. Uitgangspunt is dat deze doelgroep geplaatst wordt door Ergon. We zetten extra in op loonkostensubsidie als instrument om mensen - naar vermogen - maximaal aan het werk te helpen. De uitvoering van deze regeling is regeltechnisch en arbeidsintensief en daarom regionaal ondergebracht bij de Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorziening Regio Eindhoven (GRWRE).				
<i>Risico's</i>	De algemene reserve van Ergon bedraagt vóór resultaatbestemming per 31 december 2017 € 8,4 miljoen. Deze reserve dient als weerstandsvermogen om risico's financieel op te vangen. Op basis van de risico analyse door de directie van Ergon is een weerstandsvermogen van € 10 miljoen passend. Deze omvang wordt tevens door de provincie Noord-Brabant geadviseerd.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>
	€ 907 (V)	€ 9.620	€ 10.335	€ 6.280	€ 6.197

Volledigheidshalve nog de volgende opmerking over een verbonden partij uit het verleden waar de gemeente inmiddels geen belang meer in heeft, maar waar de financiële afwikkeling nog van voortduurt:

Gemeenschappelijke Regeling Hypotheekfonds Noord-Brabantse Gemeenten (HNG)

Gedurende 25 jaar (1996 tot en met 2020) ontvangt de gemeente jaarlijkse termijnen voortvloeiend uit de verkoop aandelen HNG. De jaarlijkse termijn, de zogenaamde aflossing zero coupon leningen, bedraagt € 59.660 (waarvan € 2.285 vanaf de herindeling via de gemeente Cranendonck wordt ontvangen). De deelnemende gemeenten hebben ingestemd met de opheffing van HNG.

Vennootschappen en coöperaties

Heeze De Bulders B.V.					
Visie/doel	De activiteiten omvatten het oprichten en verwerven van, het deelnemen in, het samenwerken met, het besturen van en adviseren aan, evenals het (doen) financieren van andere ondernemingen, in welke vorm dan ook.				
Taken	Via Heeze De Bulders B.V. heeft de gemeente Heeze-Leende een 50% belang genomen in De Bulders Woningbouw B.V. Heeze. De Bulders B.V. heeft hiervoor € 9.000, zijnde 50% van het geplaatst aandelenkapitaal gestort. Daarnaast heeft Heeze De Bulders B.V. een belang van 50% in De Bulders Woningbouw C.V. en wel voor 49,5% direct en de resterende 0,5% via haar belang in De Bulders Woningbouw B.V. Zij treedt op als één van de twee stille vennoten. Heeze De Bulders B.V. brengt op afroep van De Bulders Woningbouw C.V. 50% van het commanditair kapitaal in.				
Deelnemende partijen	Gemeente Heeze-Leende				
Bestuurlijk belang	De gemeente Heeze-Leende is enig aandeelhouder.				
Vestigingsplaats	Heeze				
Financieel belang	100%				
Ontwikkelingen	-				
Financiële informatie (bedragen x € 1.000)	Resultaat 2017	Eigen vermogen per 31-12-2016	Eigen vermogen per 31-12-2017	Vreemd vermogen per 31-12-2016	Vreemd vermogen per 31-12-2017
	€ 0	€ 18	€ 18	€ 875	€ 1.000

De Bulders Woningbouw B.V.					
Visie/doel	De vennootschap heeft als doel het als beherend venoot deelnemen in en het besturen van De Bulders Woningbouw C.V.				
Taken	Het voorzien in de financieringsbehoefte van De Bulders Woningbouw C.V., het beheren van en beschikken over alle soorten goederen en het stellen van zekerheden. Het sluiten van overeenkomsten en zich voor De Bulders Woningbouw C.V. verbinden.				
Deelnemende partijen	BNG Gebiedsontwikkeling B.V. en Heeze De Bulders B.V.				
Bestuurlijk belang	De regio manager en de wethouder vertegenwoordigen BNG GO respectievelijk de gemeente Heeze-Leende als aandeelhouder in De Bulders Woningbouw B.V.				
Vestigingsplaats	Heeze				
Financieel belang	50% via Heeze De Bulders B.V. Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 90.000. Hiervan is € 18.000 geplaatst. Dit is door de aandeelhouders volgestort (ieder € 9.000).				
Ontwikkelingen	-				
Financiële informatie (bedragen x € 1.000)	Resultaat 2017	Eigen vermogen per 31-12-2016	Eigen vermogen per 31-12-2017	Vreemd vermogen per 31-12-2016	Vreemd vermogen per 31-12-2017
	€ 12 (V)	€ 72	€ 84	€ 9	€ 31

De Bulders Woningbouw C.V.					
<i>Visie/doel en taken</i>	De Bulders Woningbouw C.V. heeft ten doel de integrale voorbereiding, ontwikkeling en het (doen) realiseren van de aanleg van de Randweg, en de realisatie van woningbouw in drie fasen gelegen in plangebied 'De Bulders'.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De Bulders Woningbouw B.V. als enig beherend vennoot. BNG Gebiedsontwikkeling B.V. en Heeze De Bulders B.V. als commanditaire vennoten.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	De C.V. wordt bestuurd door De Bulders Woningbouw B.V. In de raad van vennoten wordt deelgenomen door de directeur van BNG GO en de burgemeester van de gemeente Heeze-Leende. Elke vennoot heeft één stem. Besluiten worden unaniem genomen.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Heeze				
<i>Financieel belang</i>	50% via Heeze De Bulders B.V. (49,5% direct en 0,5% via De Bulders Woningbouw B.V.). In De Bulders Woningbouw C.V. wordt deelgenomen door De Bulders Woningbouw B.V. voor € 20.000 en BNG Gebiedsontwikkeling B.V. en Heeze De Bulders B.V., ieder voor € 1.000.000. De commanditaire vennoten maken genoemde bedragen naar behoefte van de C.V. op eerste afroep over. Per 31 december 2017 is door ieder € 1.000.000 overgemaakt.				
<i>Ontwikkelingen</i>	-				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>
	- € 5 (N)	€ 2.484	€ 1.979	€ 107	€ 913

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten					
<i>Visie/doel en taken</i>	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. De deelneming kan dan ook als een duurzame belegging worden beschouwd.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De publieke sector in Nederland, zoals gemeenten, provincies en de Staat der Nederlanden.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	De vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders is de wethouder Financiën.				
<i>Vestigingsplaats</i>	Den Haag				
<i>Financieel belang</i>	De gemeente heeft 10.020 aandelen à € 2,50 BNG in haar bezit die voor de verkrijgingsprijs van € 22.734 onder financiële vaste activa staan gewaardeerd. Hiermee bezit de gemeente Heeze-Leende 0,01799% van de stemmen en bedraagt het aandeel in het vermogen en het dividend tevens 0,01799%.				
<i>Financiële informatie</i>	<i>Resultaat 2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>
	€ 393 miljoen (V)	€ 4.486 miljoen	€ 4.953 miljoen	€ 149.483 miljoen	€ 134.041 miljoen

Brabant Water N.V.					
<i>Visie/doel en taken</i>	Brabant Water N.V. is het waterleidingbedrijf voor vrijwel geheel Noord-Brabant. De aandelen zijn in handen van de provincie Noord-Brabant en het overgrote deel van de gemeenten in het voorzieningsgebied.				
<i>Deelnemende partijen</i>	De aandelen zijn in handen van de provincie Noord-Brabant en het overgrote deel van de gemeenten in het voorzieningsgebied.				
<i>Bestuurlijk belang</i>	De vertegenwoordiger in de algemene vergadering van aandeelhouders is de wethouder Financiën.				
<i>Vestigingsplaats</i>	's-Hertogenbosch				
<i>Financieel belang</i>	De gemeente heeft in haar bezit 14.074 aandelen tegen de nominale waarde van € 0,10 per aandeel. Dit bezit staat op de balans onder financiële vaste activa opgenomen tegen de verkrijgingsprijs van € 1.407.				
<i>Financiële informatie (bedragen x € 1.000)</i>	<i>Resultaat 2017</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Eigen vermogen per 31-12-2017</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2016</i>	<i>Vreemd vermogen per 31-12-2017</i>
	€ 31 (V)	€ 578	€ 609	€ 400	€ 439

Stichtingen en verenigingen

Stichting Bureau Inkoop & Aanbestedingen Zuidoost Brabant				
<i>Visie/doel en taken</i>	<p>Het streven binnen de inkooptrajecten naar maximale waarde voor de gemeente of publieke organisatie door het toepassen van maatschappelijk verantwoord inkopen binnen de inkooptrajecten. Dit bestaat uit het toepassen van Social return en Duurzaamheidscriteria en de toegang voor (regionaal) MKB tot overheidsopdrachten.</p> <p>Het streven binnen de gemeenten en haar gelieerde organisaties naar efficiency binnen de inkoopprocessen.</p>			
<i>Deelnemende partijen</i>	De gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Gemert-Bakel, Geldrop-Mierlo, Heeze-Leende, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-de Mierden, Someren, Son en Breugel, Veldhoven en Waalre.			
<i>Bestuurlijk belang</i>	<p>Het algemeen bestuur van de stichting bestaat uit een tweetal leden per deelnemende gemeente. Uit de leden van het algemeen bestuur is een dagelijks bestuur samengesteld. Dit bestaat uit een voorzitter, een secretaris, een penningmeester en twee leden.</p> <p>De stichting kent een algemeen directeur.</p>			
<i>Vestigingsplaats</i>	Oirschot			
<i>Financieel belang</i>	De entreegelden die als goodwill zijn betaald door gemeenten die later zijn aangesloten, worden tot het eigen vermogen van de stichting gerekend. Deze worden niet eerder dan bij liquidatie van de stichting aan de gemeenten terugbetaald. Het entreegeld voor de gemeente Heeze-Leende bedroeg € 10.833.			
<i>Bijdrage gemeente Heeze-Leende (bedragen x € 1.000)</i>	2019	2020	2021	2022
	€ 1	€ 1	€ 1	€ 1

Stichting HSLnet	
<i>Visie/doel en taken</i>	Aanleg en in stand houden van een glasvezelnetwerk als nutsvoorziening voor de kernen en het buitengebied van Heeze-Leende.
<i>Deelnemende partijen</i>	Het juridische eigendom van het open glasvezelnetwerk is in handen van de Stichting HSLnet en het economische eigendom is in handen van Coöperatie HSLnet u.a., die is opgericht specifiek voor het beheer en de exploitatie van het netwerk.
<i>Bestuurlijk belang</i>	De gemeente heeft volledige zeggenschap in de Stichting en 1 van de 3 bestuursleden is (statutair) een wethouder van de gemeente Heeze-Leende.
<i>Vestigingsplaats</i>	Heeze-Leende
<i>Financieel belang</i>	In het kader van de financiering van de aanleg van een glasvezelnetwerk is in 2016 een lening van € 5,2 miljoen verstrekt aan de Stichting HSL-net. De lening bedraagt eind 2018 nog € 4.745.000. Ten behoeve van de aanleg van glasvezel in het buitengebied is in 2018 een lening verstrekt van € 1,6 miljoen.

Paragraaf grondbeleid

Algemeen

Het gemeentelijk grondbeleid is een instrument om ruimtelijke doelstellingen te bereiken. Die doelstellingen liggen op het terrein van de in programma 2 *Wonen, bedrijven en recreëren* opgenomen onderwerpen huisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, infrastructuur, recreatie en natuur.

In deze paragraaf nemen wij u mee in de uitgangspunten met betrekking tot het grondbeleid. We laten zien welke grondexploitaties lopen en geven inzicht in de risico's die we lopen.

Uitgangspunten/parameters voor bouwgrondexploitaties in eigen beheer

Door het tijdig opstellen en actualiseren van de grondexploitaties in eigen beheer worden kosten opbrengsten in relatie met elkaar gebracht en ontstaat inzicht in de mogelijke financiële risico's. De grondexploitaties worden tweemaal per jaar geactualiseerd.

De volgende uitgangspunten/parameters zijn gehanteerd bij de actualisatie van de grondexploitaties:

Parameter rente	1,5% over de boekwaarde per 1 januari
Parameter kostenstijging	2%
Parameter opbrengstenstijging	0%
Percentage voorbereiding en toezicht/algemene kosten	15%
Looptijd van grondexploitaties	maximaal 10 jaar

Ten opzichte van de uitgangspunten/parameters zoals genoemd in de jaarrekening 2017 zijn deze niet gewijzigd.

Het rentepercentage wordt, indien geen sprake is van projectfinanciering, conform BBV gebaseerd op het gewogen gemiddelde rentepercentage van de leningenportefeuille van de gemeente naar verhouding van het vreemd vermogen ten opzichte van het totale vermogen. Dit resulteert in een rentepercentage van 1,5%. De berekening van dit percentage is opgenomen in de paragraaf financiering.

De aangetrokken woningbouw heeft ervoor gezorgd dat ook de kosten voor grond, weg en waterbouw stijgen. Op de lange termijn gaan we uit van een kostenstijging van 2% (conform het rapport 'Outlook grondexploitaties 2018' van Metafoor).

De opbrengsten bestaan bij alle grondexploitaties enkel uit de opbrengsten van grondverkoop. De afgelopen jaren is sprake van een landelijke grondwaardestijging voor woningbouw. Deze ontwikkeling heeft aanleiding gegeven om de grondprijzen te actualiseren. Deze actualisatie wordt in deze paragraaf nader toegelicht. Omdat bij de meeste grondexploitaties de opbrengsten (incl. de grondprijzen) al vastliggen in overeenkomsten of opties heeft de wijziging van de grondprijzen slechts beperkt effect op de lopende grondexploitaties. Daarom wordt bij de lopende exploitaties een opbrengstenstijging van 0% aangehouden.

Bij de kosten voor voorbereiding en toezicht en de algemene kosten gaan we uit van een gemiddeld jaarlijks percentage van 15%.

De parameters worden bij de volgende actualisatie, die plaats zal vinden ten behoeve van de jaarrekening 2018, beoordeeld en indien nodig geactualiseerd.

Grondprijzen

Op grond van de in 2012 vastgestelde 'nota grondbeleid' stelt het college de grondprijzen jaarlijks vast nadat de gemeenteraad hierover is geïnformeerd in de begroting en bedenkingen kenbaar heeft kunnen maken. Hierbij wordt uitgegaan van de marktwaardebenadering en kan zowel gebruik worden gemaakt van de residuele methode* als de comparatieve methode.

* Bij deze methode wordt een directe relatie gelegd tussen de marktwaarde, de bouwkosten en de grondwaarde van een onroerende zaak. Door de marktwaarde te verminderen met de bouw- en bijkomende kosten, resteert de waarde van de grond.

Voor het jaar 2018 zijn de volgende grondprijzen vastgesteld:

Omschrijving	Prijs per m2 in 2018 (exclusief btw)
Kavels t.b.v. sociale woningbouw:	
- voor de eerste 110 m2	€ 189,00
- voor het meerdere	€ 323,00
Kavels t.b.v. overige woningen	€ 323,00
Kavels t.b.v. niet grondgebonden woningen	De grondprijs wordt per locatie marktconform vastgesteld waarbij als uitgangspunt ca. 20% incl. btw van de vrij op naam prijs zal worden gehanteerd.
Bedrijfsgrond	€ 152,00
Grond voor bijzondere bebouwing	€ 152,00

Deze grondprijzen zijn de afgelopen jaren niet gewijzigd en ook gehanteerd bij de actualisatie van de grondexploitaties. Vanwege de economische crisis en de hierdoor 'op slot' zittende woningmarkt was er de afgelopen jaren geen reden om deze prijzen aan te passen. Vooral het afgelopen jaar blijkt dat de vraag op sommige locaties toeneemt en dat de woningmarkt weer aantrekt. Tegelijkertijd zien we dat de vraag op sommige locaties beperkt blijft.

Hoewel de gemeente zelf op dit moment niet veel (woningbouw)kavels meer heeft, is het toch gewenst om met de grondprijzen aansluiting te blijven houden bij de marktwaarde. Daarom worden voor het begrotingsjaar 2019 de volgende grondprijzen voorgesteld:

Eventuele nieuwe projecten/kavels

Bij eventuele nieuwe projecten/kavels laten we een taxatie verrichten door een onafhankelijk beëdigd taxateur om goed te kunnen aansluiten bij de marktwaarde. Deze taxateur houdt hierbij rekening met alle factoren die van invloed kunnen zijn op de prijs van bouwgrond en gebruikt voor zijn taxatie in principe tenminste twee methoden van waardeberekening, te weten de residuele benadering en de comparatieve methode. Dit ter meerdere zekerheid. Hierbij wordt een bandbreedte gehanteerd van € 300 tot € 450 per m2.

Bestaande kavels

Voor de kavels waarop een optie is verleend, handhaven we de bestaande grondprijzen.

Voor de nu nog in de verkoop zijnde bouwkaavel(s) in de Steenakker in Leende indexeren we de bestaande grondprijzen van € 323 per m2 per 1 januari 2019 met de CPI voor alle huishoudens (consumentenprijsindex).

Voor de 12 kavels in Domein laten we een taxatie verrichten zoals bij de nieuwe projecten/kavels.

Sociale huurwoningen

Voor wat betreft de sociale huurwoningen variëren de prijzen in de regio enorm. De negen gemeenten van het Stedelijk Gebied Eindhoven hebben begin 2016 besloten om voor sociale huurwoningen een bandbreedte te hanteren van € 275 tot € 350 per m2. Deze bandbreedte is gebaseerd op de residuele berekeningsmethode.

Hoewel de gemeente op dit moment geen grond voor sociale huurwoningen in de verkoop heeft, zoeken we bij deze categorie aansluiting bij de ondergrens in het stedelijk gebied en hanteren we een grondprijs van € 275 per m2.

Sociale koopwoningen

Op grond van de enige tijd geleden vastgestelde Regionale Begrippenlijst voor 2018 is een sociale koopwoning een koopwoning met een maximale prijsgrens van € 200.000. In veel regiogemeenten wordt geen lagere grondprijs voor sociale koopwoningen gehanteerd omdat men van mening is dat 'subsidiëring' van grondprijzen voor sociale koopwoningen ongewenst marktverstoring werkt. Zodra de sociale koopwoning wordt verkocht is deze immers vanwege de prijs vaak geen sociale koopwoning meer en betekent dit dat slechts eenmalig aan de eerste koper is gesubsidieerd.

Om kwalitatief goede huizen ook voor mensen met een smalle beurs bereikbaar te houden is het effectiever om andere middelen in te zetten. Bijvoorbeeld via de starterslening kan de doelgroep effectiever worden bereikt. De gemeente heeft zelf op dit moment geen kavels voor sociale koopwoningen in de verkoop.

In voorkomende gevallen voor sociale koopwoningen hanteren we geen vaste lagere grondprijs maar laten we een taxatie verrichten door een onafhankelijk beëdigd taxateur.

Bedrijfsgrond

Vergeleken met andere gemeenten in de regio en gezien de huidige markt is onze bedrijfsgrondprijs aan de lage kant. Op basis van de expertise van de makelaar die nu onze bedrijfskavels in de verkoop heeft, zou een grondprijs van € 162 per m2 realistisch zijn.

Voor een bedrijfswoning wordt nu voor de eerste 500 m2 van het totale kavel de normale grondprijs voor woningbouw gehanteerd. Deze systematiek blijft gelijk.

Grondexploitaties

In (toekomstige) grondexploitaties zal, zolang er nog geen taxatie is verricht, ergens mee gerekend moeten worden. Voorgesteld wordt om jaarlijks tegelijk met de andere parameters ook de rekengrondprijzen vast te stellen. Op het moment dat er een taxatierapport beschikbaar is voor een specifiek project worden deze prijzen overgenomen in de desbetreffende grondexploitatie.

Bouwgrondexploitaties in eigen beheer

De laatste actualisatie in juli 2018 leidt tot de volgende prognose per einde van de exploitaties:

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Boekwaarde per 1 januari 2018	Verwacht resultaat (juli 2018)	Verwacht resultaat vorige actualisatie (jaarrekening 2017)	Vershil verwacht resultaat	Jaar van afsluiting
De Poortmannen, Heeze	2.612	971 V	971 V	-	2025
De Breedvennen, Leende	2.343	251 V	246 V	5 V	2022
Domein, Sterksel	1.026	146 V	105 V	41 V	2024
Centrumplan/Schoolstraat, Leende	0	37 V	37 V	-	2020
Gymzaal Marijkeplein, Leende	30	19 V	19 V	-	2020

De actualisatie van de exploitaties in juli 2018 leidt tot een beperkte bijstelling van de verwachte resultaten. De afwijkingen worden hierna kort toegelicht.

De Breedvennen, Leende

Omdat de percelen sneller worden verkocht dan verwacht, zijn de rentekosten lager. Hierdoor neemt het verwachte resultaat toe.

Domein, Sterksel

Bij de vorige actualisatie werd uitgegaan van verkoop aan een ontwikkelaar tegen een lagere grondprijs. Deze verkoop is niet doorgegaan waardoor bij deze actualisatie weer de normale grondprijs van € 323 per m² is gehanteerd. Hierdoor neemt het verwachte resultaat toe.

Grondexploitatie op basis van samenwerking

De Bulders, Heeze

Deze wijk wordt ontwikkeld in samenwerking met de BNG GO. In deze samenwerking zijn de kwalitatieve en kwantitatieve uitgangspunten, waaronder de wijk ontwikkeld gaat worden, vastgelegd in een contract. Dit contract is medio 2012 door beide partijen ondertekend. Er worden zo'n 350 woningen gerealiseerd.

De gronden van de gemeente en de nog door de gemeente te verwerven gronden worden inclusief vergoeding voor rentebijbeschrijving en bijkomende kosten naar rato van afzet van de gronden (grondverkoop aan ontwikkelaars, bouwers, particulieren) ingebracht in De Bulders Woningbouw CV. De eind 2017 in de grondbank opgenomen gronden zijn in 2018 ingebracht in De Bulders Woningbouw CV. Er zijn in 2018 enkele gronden overgenomen van grondeigenaren. Er dient met één grondeigenaar nog tot overeenstemming te worden gekomen. Deze gronden zullen eveneens worden ingebracht in De Bulders Woningbouw CV.

Het door de gemeente ingebracht kapitaal in de BV/CV bedraagt per 1 januari 2018 € 1 miljoen.

Woningbouwprojecten niet in eigen beheer

Naast een actieve grondexploitatie kan de gemeente in voorkomende gevallen kiezen voor een faciliterend grondbeleid, waarbij sprake kan zijn van kostenverhaal. Faciliterend grondbeleid houdt in dat de gemeente het particulieren mogelijk maakt grond te exploiteren. Gemeentelijke kosten verbonden aan het desbetreffende exploitatiegebied kunnen op de particuliere exploitant worden verhaald. De gemeente koopt dus zelf geen grond aan; ze beperkt zich tot de wettelijke publieke taak. Deze taak bestaat vooral uit inspraakprocedures en het vaststellen van het bestemmingsplan.

De gemeente kent nog één woningbouwproject welke niet in eigen beheer wordt ontwikkeld. Dit betreft Kloostervelden in Sterksel. Hierbij is sprake van een langer lopende gebiedsontwikkeling waarbij geldt dat we op basis van de anterieure overeenkomst een afkoopsom voor de totale kosten (exclusief leges) hebben ontvangen.

Overige bouwgronden (normaal vermogensbeheer)

Dit betreft de gronden aan de Halfeindschestraat welke we via een ruil hebben verkregen. Deze gronden worden verkocht in de verkregen staat.

Risico's grondexploitatie

Voorheen was de gemeente voor het voeren van een goed grondbeleid verplicht om een genormeerde reserve grondexploitatie te vormen. Inmiddels is deze verplichting vervallen. Het is daarom van belang om te bezien met welke risico's we rekening dienen te houden bij het bepalen van het noodzakelijk weerstandsvermogen van de gemeente (zie paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing). De resultaten van de grondexploitaties vormen door het vervallen van de verevening via de reserve grondexploitaties onderdeel van de het resultaat van de gemeente Heeze-Leende.

Risico's bij grondexploitaties in eigen beheer

De risico's zijn per grondexploitatie bezien. Binnen de grondexploitaties kan sprake zijn van marktontwikkelingen (vertraging van de afzet als gevolg van gewijzigde woon- en werkbehoeften en conjunctuurontwikkelingen) en specifieke projectrisico's (bestemmingsplan, milieu, flora en fauna, archeologie).

De calculaties van de verwachte eindwaarde van de grondexploitaties zijn met enige voorzichtigheid berekend, maar toch blijven risico's altijd bestaan. Voor de grondexploitaties zijn daarom de risico's bezien en vertaald in een worst case scenario waarin rekening is gehouden met het voordoen van deze risico's. Onderstaand overzicht toont aan dat er bij twee grondexploitaties sprake is van een beperkt nadelig resultaat. Bij de beoordeling van het weerstandsvermogen zijn deze nadelige resultaten als risico meegenomen (zie paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Verwacht resultaat (juli 2018)	Verwacht resultaat worst case (juli 2018)
De Poortmannen, Heeze	971 V	862 V
De Breedvennen, Leende	251 V	178 V
Domein, Sterksel	146 V	16 V
Centrumplan/Schoolstraat, Leende	37 V	6 N
Gymzaal Marijkeplein, Leende	19 V	13 N

De Breedvennen, Leende

De meeste gronden in de Breedvennen worden uitgegeven voor woningbouw. Een klein gedeelte wordt uitgegeven voor bedrijven met bedrijfswoning. Het is de vraag of de kavels volgens de opgestelde planning verkocht zullen worden.

Het bestemmingsplan is inmiddels vastgesteld en onherroepelijk. Er zijn geen verontreinigingen te verwachten daar altijd sprake is geweest van landbouwgrond. Om die reden bestaat ook niet de verwachting dat bedreigde flora- en of fauna voorkomt. Binnen de kosten voor woon- en bouwrijp maken is rekening gehouden met een budget voor archeologische vondsten. Daarmee is er sprake van een klein tot normaal risico.

De Poortmannen, Heeze

Het risico op vertraging in de uitgifte is middelgroot. Behalve twee kavels in de Breedvennen in Leende, is De Poortmannen de enige locatie met beschikbare bedrijfsgrond. Het laatste jaar is duidelijk sprake van een aantrekkende markt. Het bestemmingsplan is op 22 juni 2016 onherroepelijk geworden. Archeologisch vooronderzoek op de aangekochte grond heeft uitgewezen dat nader onderzoek niet is vereist. De praktijk heeft echter geleerd dat er wel rekening moet worden gehouden met tegenvallers in dit gebied waardoor wel sprake is van een risico. Op basis van onderzoek kan worden gesteld dat er geen sprake is van verontreiniging grond en het huidige gebruik landbouwgrond geeft niet de verwachting dat bijzondere en/of bedreigde flora- en fauna voorkomt.

Domein, Sterksel

Hoewel sprake is van een aantrekkende markt voorzien we nog steeds een middelgroot risico op de afzet conform de opgestelde planning. Het bestemmingsplan is onherroepelijk en daarmee is er geen risico. Bodem- en

archeologisch onderzoek is uitgevoerd. Het bodemonderzoek dient geactualiseerd te worden maar verontreinigingen worden niet verwacht. Er is geen verwachting dat sprake is van bijzondere flora en fauna omdat het huidige gebruik landbouwgrond betreft.

Centrumplan/Schoolstraat, Leende

De nog uit te geven gronden zijn gelegen in het bestemmingsplan Centrumplan Leende. Dit bestemmingsplan is vastgesteld maar nog niet onherroepelijk waardoor er sprake is van een middelgroot risico. Er hebben op een groot gedeelte van het terrein al afgravingen plaatsgevonden onder archeologisch begeleiding. Het is echter nog steeds mogelijk dat er archeologische vondsten gedaan worden. Het risico is klein tot middelgroot. Er heeft een verkennend bodemonderzoek plaatsgevonden. Hieruit blijkt dat er ter plaatse geen verontreinigingen en geen asbest zijn aangetroffen. Ook heeft er een onderzoek plaatsgevonden naar flora en fauna in dit gebied. De mogelijkheid bestaat dat er door uitvoering van dit plan, verzoeken tot planschade worden ingediend. Het risico daarop is groot. Vanwege dit grote risico is er in het base case scenario al rekening mee gehouden.

Gymzaal Marijkeplein, Leende

De nog uit te geven grond is gelegen in het bestemmingsplan Kom Leende. Deze grond heeft nu nog een maatschappelijke bestemming en moet dus nog worden gewijzigd naar een woonbestemming en daarmee is er dus sprake van een groot risico. Er heeft nog geen archeologisch of bodemonderzoek plaatsgevonden waardoor er sprake is van een middelgroot risico. Bij sloop van de gymzaal bestaat tevens de mogelijkheid dat er asbestsanering moet plaatsvinden. Gelet hierop is er in het base case scenario al rekening gehouden met een bedrag voor asbestsanering. Ook bestaat het risico dat er verzoeken tot planschade worden ingediend. Ook hiermee is in het base case scenario al rekening mee gehouden.

Het is nu ook een bebouwd stuk grond. In redelijkheid is daarom niet te verwachten dat er bijzondere en bedreigde flora en/of fauna voorkomt.

Risico's bij grondexploitaties op basis van samenwerking

De Bulders

De Bulders BV/CV is als aparte entiteit verantwoordelijk voor haar eigen risico's. Daarom heeft zij binnen haar eigen grondexploitatie een risicobuffer opgenomen. Omdat de eind 2017 in de grondbank aanwezige gronden inmiddels zijn geleverd aan de Bulders, is het risico dat de gronden moeten worden afgewaardeerd beperkt tot de gronden die in 2018 zijn verworven en nog moeten worden overgedragen aan de Bulders.

Met de levering van de gronden van de gemeente aan de Bulders is een ander risico voor de gemeente ontstaan. De Bulders heeft vreemd vermogen aan moeten trekken voor het kunnen aankopen van de gronden en het starten met bouwrijp maken van de gronden. De gemeente staat 100% garant voor deze lening. Dit risico is benoemd en verwerkt in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Overige bouwgronden (materieel vast actief)

Dit betreft de gronden aan de Halfeindschestraat in Leende welke we via een ruil hebben verkregen. Het afzetrisico voor de 3 resterende bouw kavels ligt bij de gemeente. Gezien de te verwachten opbrengsten (€ 323 per m² excl. btw) en het feit dat er nog nauwelijks kosten (slechts kosten van verkoop) zijn omdat het gebied al bouw- en woonrijp is, is het risico minimaal.

Reserve bovenwijkse voorzieningen

De stand van de reserve bovenwijkse voorzieningen bedraagt per 31 december 2017 € 900.775. Tot 2013 werd een bedrag van € 22 per verkochte m² in de grondexploitaties gereserveerd. Vanwege gewijzigde regelgeving was dit niet meer mogelijk. Daarom heeft de raad in 2016 besloten om bij afsluiting van de grondexploitaties met een eventueel positief eindresultaat dit bedrag per m² alsnog aan deze reserve toe te voegen.

Winstneming

De gemeente Heeze-Leende heeft tot nu toe geen tussentijdse winsten genomen. Winsten werden pas genomen nadat een grondexploitatie volledig was afgewikkeld.

Inmiddels zijn de richtlijnen met betrekking tot tussentijdse winstneming bij grondexploitaties aangescherpt en is tussentijdse winstneming het uitgangspunt. Het verantwoorden van tussentijdse winst is geen keuze maar een

verplichting die voortkomt uit het realisatiebeginsel. De wijze waarop rekening moeten worden gehouden met tussentijdse winstneming bij positieve grondexploitaties is in maart 2018 door de commissie BBV nader uitgelegd.

Bij het bepalen van de tussentijdse winst is het uiteraard noodzakelijk de nodige voorzichtigheid te betrachten. In de nadere uitleg door de commissie BBV is de wijze waarop de tussentijds te nemen winst moet worden berekend, vastgelegd. Voor het bepalen van de tussentijdse winst is aansluiting gezocht bij een algemeen aanvaardbare methodiek (percentage of completion), waarbij rekening is gehouden met de bijzondere kenmerken van gemeentelijke grondexploitaties. De doelstelling van het gemeentelijk grondbeleid is immers niet primair gericht op het behalen van financieel rendement, maar op het bereiken van het gewenste voorzieningenniveau voor inwoners en bedrijven. De percentage of completion (Poc) methode houdt rekening met de fase waarin de grondexploitatie, zowel wat betreft de opbrengsten als de kosten, verkeert. Daarnaast is deze methode eenvoudig toepasbaar en kan eenduidig worden gehanteerd voor alle positieve grondexploitaties die door de gemeente worden uitgevoerd.

Bij toepassing van de Poc-methode wordt voor wat betreft de berekeningsmethodiek en de planinhoudelijke uitgangspunten niet afgeweken van de grondexploitatie of herziening zoals deze tot en met het verslagjaar door het college en/of de raad zijn vastgesteld. De tussentijdse winst wordt berekend naar de mate waarin en opbrengsten zijn gerealiseerd per individuele grondexploitatie. Indien nog geen gronden zijn verkocht is er dus nog geen sprake van gerealiseerde winst. Maatgevend is de realisatie tot en met het lopende jaar ten opzichte van het totaal van de kosten en opbrengsten van de grondexploitatie. Bij de berekening van de tussentijdse winst volgens Poc-methode worden de volgende formules gehanteerd:

$\% \text{ kostenrealisatie} \times \% \text{ opbrengstrealisatie} = \% \text{ Poc}$
$\% \text{ Poc} \times \text{verwachte winst} = \text{tussentijdse winstneming}$

Op de verwachte winst worden de project specifieke risico's becijferd en in mindering gebracht. Bij de gemeente Heeze-Leende hanteren we daarom bij de berekening van de tussentijdse winstneming het verwachte resultaat volgens het worst case scenario.

Vanwege de eenduidigheid en eenvoud worden geen uitzonderingen gemaakt voor het toepassen van de Poc-methode. Dit betekent dat de Poc-methode moet worden gehanteerd voor het bepalen van de tussentijdse winstneming.

Tot nu toe werd er pas winst genomen bij de afronding van een project. Het voorzichtigheidsbeginsel werd toegepast. Het tussentijds winstnemen leidt tot een toename van het resultaat vóór bestemming maar betekent ook dat het risico met betrekking tot de grondexploitaties toeneemt. Immers worden winsten al genomen voordat het project helemaal is afgerond en de werkelijke winst definitief is. Om deze risico's te beperken, stellen wij voor om de tussentijdse winstneming te storten in een nieuw te vormen reserve grondexploitaties. De toename van de risico's als gevolg van tussentijdse winstneming worden dan gedekt door deze reserve en het resultaat na bestemming wordt niet beïnvloed door de tussentijdse winstnemingen.

Bij raadsbesluit d.d. 27 juni 2016 is besloten om *gerealiseerde* winsten op bouwgrondexploitaties toe te voegen aan de reserves bovenwijkse voorzieningen en totaaloplossing verkeersproblematiek. Bij tussentijdse winstneming is nog geen sprake is van daadwerkelijk gerealiseerde winsten en bestaat daarom het risico dat de werkelijke winsten, ondanks het feit dat een algemeen aanvaarde en zelfs voorgeschreven methodiek wordt gehanteerd bij de berekening van de tussentijdse winstneming, lager zullen zijn. Daarom wordt voorgesteld de tussentijdse winsten in een reserve grondexploitaties te storten en na afronding van een project en bepaling van de gerealiseerde winst deze gerealiseerde winsten conform het besluit van 27 juni 2016 toe te voegen aan de reserves bovenwijkse voorzieningen en totaaloplossing verkeersproblematiek.

Paragraaf interbestuurlijk programma (IBP)

Algemeen

Nederland staat voor een aantal grote uitdagingen, zoals de energietransitie, het tegengaan van eenzaamheid en minder mensen met problematische schulden. Deze opgaven beperken zich niet tot de grenzen van een gemeente of regio. Het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen pakken deze grote maatschappelijke opgaven dan ook gezamenlijk aan: via het Interbestuurlijk Programma (IBP). In het IBP staan de volgende maatschappelijke opgaven centraal:

Domein	Programma	Opgave
Fysiek	2. Wonen, bedrijven en recreëren	1 Samen aan de slag voor klimaat 2 Toekomstbestendig wonen 3 Regionale economie als versneller 4 Naar een vitaal platteland
Sociaal	3. Samen leven en participeren	5 Merkbaar beter in het sociaal domein 6 Nederland en migrant goed voorbereid 7 Problematische schulden voorkomen en oplossen
Overkoepelend	1. Dienstverlening en bestuur	8 Goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving 9 Passende financiële verhoudingen 10 Overkoepelende thema's

Alle overheden zetten zich financieel in voor de opgaven in het IBP. Het Rijk stelt middelen beschikbaar via het accres van het Gemeentefonds en zgn. enveloppen die het Rijk vult via een decentralisatie-uitkering. De gemeenten zullen een beroep kunnen doen op de decentralisatie-uitkering, maar zullen een cofinancieringsbijdrage moeten leveren (vanuit het extra accres dat bij de maartcirculaire Gemeentefonds 2018 beschikbaar is gesteld). Dit extra accres is bij het vaststellen van de Kadernota 2019 gereserveerd voor de IBP-doelen en is vooralsnog 'geparkeerd' onder programma *Dienstverlening en bestuur* (thema Overige baten en lasten).

Omdat voor de in het IBP benoemde maatschappelijke opgaven in onze reguliere begroting al middelen zijn vrijgemaakt, wordt het budget voor IBP-doelen bijgesteld. Daarbij houden we rekening met het feit dat een nadere uitwerking van de IBP-doelen nog niet beschikbaar is en daarom in het jaar 2019 zeer waarschijnlijk nog geen concrete projecten onder de 'IBP-paraplu' zullen worden gestart.

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Reservering voor IBP-doelen	448	813	1.113	1.529
Bijstelling reservering	- 448	- 313	- 363	- 529
Beschikbaar budget voor IBP-doelen	-	500	750	1.000

Aan de uitwerking van de doelen en het inrichten van de bijbehorende enveloppen wordt nog gewerkt. Gemeenten en regio's werken nu ook al aan de meeste thema's uit het IBP. Dat geldt ook voor de gemeente Heeze-Leende. In het kader van het IBP ligt er een opgave om de verbinding te zoeken tussen de gemeentelijke ambities zoals die zijn vertaald in de programma's en de benoemde IBP-doelen. Nieuwe of aanvullende projecten en activiteiten die in dat kader zullen worden opgepakt, kunnen worden gedekt uit het beschikbare budget voor de IBP-doelen waarbij, daar waar mogelijk, een beroep zal worden gedaan op de (nog door het Rijk te vormen) decentralisatie-uitkering(en). Het betreffende budget zal vervolgens worden overgeheveld naar het programma en thema waar het project of de activiteit een bijdrage aan levert. In deze paragraaf volgen wij de ontwikkelingen ten aanzien van het IBP en zullen we de voortgang van de projecten en activiteiten toelichten.

De IBP-doelen worden hierna kort nader toegelicht.

1. Samen aan de slag voor klimaat

Er ligt een grote opgave om tot een duurzaam Nederland te komen. Het tegengaan van klimaatverandering, aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering en een transitie naar een circulaire economie zijn randvoorwaarden voor behoud van onze welvaart. Een florerend regionaal ecosysteem is essentieel om een duurzaam Nederland te realiseren. Daarnaast biedt de transitie kansen voor economische ontwikkeling.

Een duurzaam Nederland vereist een transitie op economisch, sociaal, ruimtelijk en ecologisch gebied en een fundamentele verandering van denken en handelen. Het gaat om grote maatschappelijke, economische én ruimtelijke veranderingen waarin we van iedere inwoner, ieder bedrijf en tal van betrokken organisaties iets vragen. Dat kan alleen als de samenleving begrip heeft voor en actief deelnemer is aan de te nemen maatregelen.

Relatie met onze ambitie:

Als gemeente willen we bereiken dat maatschappelijk verantwoord ondernemen een gemeengoed wordt binnen de gemeentelijke organisatie waardoor de geleverde producten aan inwoners, verenigingen, instellingen en bedrijven waarde creëren op economisch (profit), ecologisch (planet) en sociaal (people) gebied. De gemeente Heeze-Leende wil een voorbeeld zijn met betrekking tot maatschappelijk verantwoord ondernemen voor bedrijven en instellingen. Met deze ambitie wordt alle programma's en thema's rekening gehouden maar met name bij programma *Wonen, bedrijven en recreëren* zien we een vertaling van deze ambitie in concrete doelstellingen.

2. Toekomstbestendig wonen

Sinds het einde van de crisis is de vraag naar woningen sterk toegenomen. Er zijn meer woningen nodig van goede kwaliteit, op de juiste locatie en passend bij de financiële mogelijkheden en wensen van bewoners. Daarom moet de komende periode extra aandacht besteed worden aan het vergroten en versnellen van de bouwproductie. Naast het bijbouwen is het goed benutten en transformeren van de bestaande woningvoorraad belangrijk (doorstroming en meer flexibiliteit) en moet er aandacht zijn voor betaalbaarheid en duurzaamheid. Ook de relatie met het blijven garanderen van de mobiliteit (weg en openbaar vervoer) is van groot belang.

Relatie met onze ambitie:

Het bouwen van duurzame woningen waarbij de woningbehoefte aansluit op de behoefte zijn doelstellingen die in programma *Wonen, bedrijven en recreëren* zijn opgenomen. In het kader van de leefbaarheid is binnen dit programma ook aandacht voor de verkeerssituatie.

3. Regionale economie als versneller

Het economisch systeem op regionaal niveau is te zien als een 'ecosysteem', waarbij succes wordt bepaald door een groot aantal factoren. Dan gaat het bijvoorbeeld om een goed functionerende arbeidsmarkt, opgeleide beroepsbevolking, actief en innovatief bedrijfsleven en aanwezig leiderschap. Maar ook om bereikbaarheid, digitalisering, verduurzaming en de kwaliteit van de woon- en leefomgeving met goede voorzieningen, cultuur en erfgoed. Ieder gebied heeft door de onderscheidende economische structuur en omstandigheden zijn eigen kansen en problemen.

Relatie met onze ambitie:

In programma *Wonen, bedrijven en recreëren* zorgen wij voor de randvoorwaarden die nodig zijn om de regionale, maar vooral de lokale, economie te bevorderen. Specifiek hebben wij daarbij aandacht voor de bereikbaarheid (verkeer en parkeren) en de leefbaarheid. Voor alle kernen zal een centrumvisie worden opgesteld.

4. Naar een vitaal platteland

De komende decennia komen enkele grote structurele veranderingsopgaven bij elkaar in het landelijke gebied, Dat vraagt om een integrale, regiospecifieke benadering, waarbij opgaven voor landbouw, natuur, kwaliteit van de leefomgeving, milieu en water (nog) meer hand in hand gaan en in samenhang met elkaar worden opgepakt. Een stevige opgave waar actoren gezamenlijk voor staan. Urgente opgaven waar het landelijk gebied voor staat, zijn:

- Gezond en veilig voedsel, geproduceerd door een innovatieve en economisch krachtige agrarische sector die met haar kennis helpt de wereld te voeden. Tegelijkertijd heeft de landbouw in de huidige vorm grote invloed op thema's als gezondheid, klimaat, lucht- en waterkwaliteit, waterbeheer, biodiversiteit en kwaliteit van het landschap.
- Gezonde ecosystemen, die zorgen dat we duurzaam kunnen leven in ons dichtbevolkte land. Ook gezien alle uitdagingen die op ons afkomen als gevolg van de klimaatveranderingen.
- Waardevolle natuur en landelijk gebied waar we van kunnen genieten, wat een belangrijk deel van onze identiteit vormt, die bijdraagt aan een goed economisch vestigingsklimaat en een veilige en gezonde leefomgeving.

Relatie met onze ambitie:

Ook dit IBP-doel is (deels) verwerkt in programma *Wonen, bedrijven en recreëren*. Wij hebben aandacht voor de leefbaarheid en willen het niveau groen in de kernen en het buitengebied verhogen. Voor alle kernen zal een centrumvisie worden opgesteld.

5. Merkbaar beter in het sociaal domein

Veel mensen in Nederland hebben het 'goed'. Ze hebben een baan, inkomen, sociale contacten, voelen zich gewaardeerd, geaccepteerd, weerbaar en beschermd. Voor een beperktere groep mensen is dat helaas niet het geval. Tegen hun zin en vaak buiten hun macht worden ze geconfronteerd met een gebrek aan eigenwaarde en zelfredzaamheid, met gevoelens van eenzaamheid en vervreemding, met situaties van uitsluiting, onveiligheid of zelfs mishandeling, met onbenutte talenten, kwetsbaarheid in het onderwijs of op de arbeidsmarkt, of met andere terugkerende intens beleefde negatieve ervaringen. Meestal zijn het problemen die niet op zichzelf staan, maar met elkaar samenhangend de levensloop van mensen bepalen. De aanwezigheid van dergelijke problemen in een welvarend land als Nederland voelt wrang.

De gezamenlijke overheden willen zich - binnen hun mogelijkheden - sterk maken hier wat aan te doen. Hiervoor liggen kansen binnen het sociaal domein, al hebben veel van deze vraagstukken dwarsverbanden met andere opgaven in het IBP, zoals 'problematische schulden voorkomen en oplossen', 'toekomstbestendig wonen', 'Nederland en migrant voorbereid' en 'regionale economie als versneller'.

Er zijn binnen dit doel 12 specifieke opgaven benoemd:

1. Mensen die te maken hebben met eenzaamheid.
2. Kinderen die binnen verschillende vormen van jeugdzorg en –hulp tussen wal en schip vallen.
3. Ouderen en mensen met een beperking die hulp nodig hebben om in hun eigen vertrouwde omgeving te (blijven) wonen.
4. Mensen voor wie een gezonde manier van leven geen vanzelfsprekendheid is.
5. Mensen met afstand tot de arbeidsmarkt perspectief op werk bieden.
6. Mensen die zich met het Nederlands niet goed kunnen redden.
7. Personen die te maken hebben met huiselijk geweld (waaronder kinderen).
8. Personen die vatbaar zijn voor extremisme en radicalisering (waaronder jongeren).
9. Mensen die om wat voor reden dan ook (tijdelijk) verward gedrag vertonen.
10. Recidive na detentie voorkomen (door meer aansluiting tussen detentie en gemeenten).
11. Vrouwen, mannen en kinderen die slachtoffer zijn van mensenhandel.
12. Kansen creëren voor minder zelfredzame jongeren.

Relatie met onze ambitie:

Een belangrijk deel van de binnen dit IBP-doel benoemde opgaven is verwerkt in de doelstellingen van programma *Samen, leven en participeren* en de werkzaamheden die wij binnen dit programma uitvoeren. Specifiek noemen we op lokaal niveau het tegengaan van eenzaamheid en het verzorgen van taallessen.

Een aantal opgaven pakken we in regionaal verband op. Huiselijk geweld, verward gedrag en gezondheid zijn voorbeelden van opgaven die samen met de centrumgemeente en regiogemeenten worden opgepakt.

6. Nederland en migrant goed voorbereid

De ontwikkeling van internationale migratiestromen is zodanig onzeker dat we ook in de komende jaren rekening moeten houden met grote schommelingen in de asielinstroom; zowel qua volume als qua samenstelling. Dit vraagt om een asielsysteem dat hier flexibel op inspeelt en daarmee duurzaam is. Degenen die mogen blijven moeten snel kunnen meedoen in onze samenleving. Dat betekent onder andere dat we het taalniveau en de arbeidsparticipatie van nieuwkomers, waaronder vluchtelingen, zullen verbeteren. Degenen die uiteindelijk niet mogen blijven dienen zo snel mogelijk terug te keren. Doordat ze dit niet altijd doen worden Rijk en gemeenten geconfronteerd met de problematiek van migranten zonder verblijfstitel die zich in gemeenten bevinden en daar aanspraak maken op voorzieningen.

Relatie met onze ambitie:

In programma *Samen, leven en participeren* vormt de integratie van statushouders een van de doelstellingen.

7. Problematische schulden voorkomen en oplossen

Maatschappelijke opgave is het aantal mensen met problematische schulden terug te dringen en mensen met schulden effectiever te helpen.

Relatie met onze ambitie:

Binnen programma *Samen, leven en participeren* staat een integrale aanpak voorop. Dat betekent dat we indien mensen een beroep doen op voorzieningen zoals schuldhelpverlening breder kijken en daarmee niet alleen doen aan symptoombestrijding maar op zoek gaan naar structurele oplossingen.

8. Goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving

De veranderende samenleving roept vragen op over welke kernwaarden, grondrechten en principes wij in de samenleving willen hanteren. De samenleving verwacht van het openbaar bestuur concrete resultaten op maatschappelijke opgaven. Daarvoor is het bestuur steeds meer aangewezen op initiatieven vanuit diezelfde samenleving. De overheid moet zich positioneren als onderdeel van de samenleving en staat voor de uitdaging vertrouwen te verkrijgen en te behouden in een veranderende (informatie)samenleving. Complexe opgaven vragen om een sterke democratie en bestuur dat in staat is om problemen op te lossen en dat te doen op een wijze die aansluit bij de eisen van deze tijd. Dat betekent opereren als democratische overheid (betrokken, betrouwbaar, effectief), als één overheid (samenwerkend in de uitvoering) en als iOverheid (die digitalisering en informatie-uitwisseling benut).

Relatie met onze ambitie:

In programma *Dienstverlening en bestuur* is onder meer de proactieve, volledige en transparante informatieverstrekking als speerpunt benoemd. We bewegen als bestuur mee met de samenleving, stimuleren en staan open voor initiatieven van burgers en bedrijven.

9. Passende financiële verhoudingen

De inrichting van de financiële verhoudingen tussen Rijk en medeoverheden is te beschouwen als een randvoorwaarde voor een succesvolle uitvoering van dit programma. Het Rijk en de medeoverheden werken daarom binnen het IBP aan afspraken over passende financiële verhoudingen.

Relatie met onze ambitie:

Als het gaat om de inrichting van de financiële verhoudingen tussen Rijk en medeoverheden vertegenwoordigt de VNG de gemeenten bij de besprekingen/onderhandelingen. Uiteraard geven wij als individuele gemeente input, maar wij hebben geen specifieke ambities uitgesproken ten aanzien van dit IBP-doel. Een financieel gezond en verantwoord beleid is en blijft een belangrijke doelstelling (opgenomen onder programma *Dienstverlening en bestuur*).

10. Overkoepelende thema's

Een aantal overkoepelende thema's raakt meerdere opgaven. Daarnaast bestaan crossovers tussen de opgaven. Het IBP houdt overzicht over overlap tussen opgaven en tussen overlap met overkoepelende thema's. Hieronder staat een aantal thema's waarvan bekend is dat ze meerdere opgaven raken.

- Regionale gebiedsgerichte aanpak.
- Krimp en bevolkingsdaling.
- Nationale Omgevingsvisie (NOVI).
- Europese Unie.
- Grensoverschrijdende samenwerking.

Relatie met onze ambitie:

Hier is geen sprake van een specifiek IBP-doel maar wordt de noodzaak voor een 'brede blik' op de opgaven met aandacht voor overkoepelende thema's benoemd. Dit speelt uiteraard ook binnen onze eigen begroting. Zo hebben demografische ontwikkelingen zoals de vergrijzing niet alleen gevolgen voor het sociale domein (programma *Samen, leven en participeren*) maar ook voor het ruimtelijk domein (programma *Wonen, bedrijven en recreëren*).

4. Financiële begroting

Recapitulatie baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Programma		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1	Dienstverlening en bestuur	8.398	10.972	10.813	11.200	11.396	11.951
2	Wonen, bedrijven en creëren	8.880	10.921	9.963	9.145	9.047	9.887
3	Samen leven en participeren	13.547	15.399	14.682	14.803	15.040	15.064
Totaal lasten		30.825	37.292	35.458	35.148	35.483	36.902
1	Dienstverlening en bestuur	21.962	24.962	25.281	26.103	27.060	27.744
2	Wonen, bedrijven en creëren	6.333	7.876	7.248	6.395	5.881	6.719
3	Samen leven en participeren	2.351	2.765	2.819	2.827	2.888	2.897
Totaal baten		30.646	35.603	35.348	35.325	35.829	37.360
Saldo programma's en algemene dekkingsmiddelen (exclusief mutaties reserves)		179	1.689	110	-177	-346	-458
Toevoegingen aan reserves		1.216	1.018	136	206	206	206
Onttrekkingen aan reserves		- 1.918	- 2.957	- 286	- 363	- 245	- 195
Saldo mutatie reserves		- 702	- 1.939	- 150	- 157	- 39	11
Saldo na bestemming		- 523	- 250	- 40	- 334	- 385	- 447

Uitgangspunten

In de kadernota 2019 zijn de (technische) uitgangspunten opgenomen voor de berekening van de begrotingsposten in de programmabegroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022.

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Loonstijging	2,50%	2,50%	2,50%	2,50%
Prijsstijging materiële niet duurzame goederen en diensten	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%
Prijsstijging professionele instellingen	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Prijsstijging overige kostencategorieën	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%
Prijsstijging overige subsidies en bijdragen	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%
Huurlasten nieuwbouwscholen (contractbasis)	2,25%	2,25%	2,25%	2,25%

Een toelichting op de ramingen van de belastingopbrengsten is opgenomen in de paragraaf lokale heffingen en in de paragraaf financiering is de berekening van de renteomslag (rekenrente) opgenomen.

Overzicht incidentele baten en lasten

Op grond van het BBV dient een overzicht van de incidentele baten en lasten opgenomen te worden in de begroting. Baten en lasten voortkomende uit éénmalige activiteiten en projecten, afwikkelingsverschillen, onvoorziene inkomsten en uitgaven alsmede (eenmalige) toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als incidentele baten en lasten beschouwd. Daarnaast worden lasten en baten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen als incidenteel aangemerkt.

De in de begroting en meerjarenraming opgenomen belangrijkste incidentele baten en lasten (groter dan € 10.000) treft u in het volgende overzicht aan.

Bedragen x € 1.000

Programma	Omschrijving	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	
1	Dienstverlening en bestuur	Implementatie nieuw burgerzakensysteem	100			
		Invoering AVG	50	75		
		Dotatie aan algemene reserve	64	134	134	134
2	Wonen, bedrijven en creëren	Opstellen duurzaamheidsbeleid	50			
		Participatietraject nieuwe gymzaal	10			
		Opstellen en digitaliseren wegenlegger		15		
3	Samen leven en participeren	Opstellen integraal beleidsplan sociaal domein	20			
		Huurlasten speciaal onderwijs	45	45	45	
Totaal incidentele lasten		339	269	179	134	
2	Wonen, bedrijven en creëren	Onttrekking aan reserve HNG	60	60		
3	Samen leven en participeren	Onttrekking aan reserve nieuwbouw/renovatie onderwijs	45	45	45	
		Onttrekking aan reserve Centrumplan Leende	2	98	40	40
Totaal incidentele baten		107	203	85	40	
Saldo incidentele baten en lasten		232	66	94	94	

Toelichting incidentele baten en lasten

Implementatie nieuw burgerzakensysteem

Dit betreft de uitgaven ten behoeve van de implementatie van een nieuw burgerzaaksysteem. De vervanging van het huidige systeem is in voorgaande jaren uitgesteld in afwachting van de modernisering van de Basisregistratie Personen. Om onze doelstellingen met betrekking tot de digitale dienstverlening te kunnen realiseren is uitstel niet meer mogelijk en moet het huidige systeem worden vervangen. De exploitatielasten van het pakket zijn in de reguliere begroting opgenomen.

Invoering AVG

De invoering van de AVG wordt vanuit de A2-samenwerking aangepakt. De gemeente Heeze-Leende zal echter zelf ook maatregelen moeten treffen om te (blijven) voldoen aan de gewijzigde regelgeving. Hiervoor wordt in de jaren 2019 en 2020 in totaal € 125.000 beschikbaar gesteld.

Opstellen duurzaamheidsbeleid

Duurzaamheid is voor de gemeente Heeze-Leende een belangrijk speerpunt. In de verschillende programma's en thema's is hier bij het bepalen van de budgetten rekening mee gehouden. Er is echter nog sprake van een integraal beleidsplan als het om duurzaamheid gaat. Dat beleid gaan we in 2019 opstellen en daarvoor is eenmalig € 50.000 beschikbaar.

Participatietraject nieuwe gymzaal

Voor een uitgebreid participatietraject met betrekking tot de bouw van een nieuwe gymzaal ter vervanging van de gymzalen Strabrecht en Spoorlaan heeft de raad bij het vaststellen van de Kadernota 2019 een budget van € 10.000 beschikbaar gesteld.

Opstellen en digitaliseren wegenlegger

Een gemeente dient te beschikken over een wegenlegger. Onze wegenlegger is niet meer actueel en dient te worden geactualiseerd. Daarbij willen we de wegenlegger ook digitaliseren. Dit betreft eenmalige werkzaamheden waarvoor in de begroting geen (periodiek) budget is opgenomen.

Opstellen integraal beleidsplan sociaal domein

In het sociaal domein willen we de integrale aanpak optimaliseren. Daartoe zal een integraal beleidsplan sociaal domein worden opgesteld. Ook dit betreft een eenmalige activiteit waarvoor in de begroting geen (periodiek) budget is opgenomen.

Huurlasten speciaal onderwijs

In 2018 is besloten om in de jaren 2018 tot en met 2021 in totaal € 147.500 ter beschikking te stellen voor de huur dan wel aanschaf van tijdelijke units en dit bedrag ten laste te brengen van de reserve nieuwbouw/renovatie onderwijs.

Mutaties reserves

De mutaties in de reserves die geen structureel karakter hebben, zijn als incidentele baten dan wel lasten verantwoord.

Het begrotingssaldo geeft na eliminatie van deze incidentele baten en lasten het volgende beeld:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Saldo begroting en meerjarenraming exclusief mutatie reserves	110	- 177	- 346	- 459
Mutatie reserves	- 150	- 157	- 39	12
Begrotingssaldo na bestemming	- 40	- 334	- 385	- 447
Eliminatie saldo incidentele baten en lasten	- 232	- 66	- 94	- 94
Saldo begroting en meerjarenraming exclusief incidentele baten en lasten	- 272	- 400	- 479	- 541

Het begrotingssaldo blijft na eliminatie van de incidentele baten en lasten structureel positief.

Overzicht structurele mutaties reserves

Op grond van het BBV dient een overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves opgenomen te worden in de begroting. Dit betreft mutaties waarbij jaarlijks een bepaald bedrag ten gunste of ten laste van de exploitaties komt. Deze mutaties worden niet als incidenteel aangemerkt. De in de begroting en meerjarenraming opgenomen structurele mutaties in de reserves treft u in het volgende overzicht aan.

Bedragen x € 1.000

Programma		Omschrijving	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
1	Dienstverlening en bestuur	Reserve klein materieel openbare werken	65	65	65	65
3	Samen leven en participeren	Reserve gemeentelijke monumenten	8	8	8	8
Totaal structurele stortingen in reserves			73	73	73	73
1	Dienstverlening en bestuur	Reserve klein materieel openbare werken	55	37	37	31
2	Wonen, bedrijven en creëren	Reserve kapitaallasten Nieuwendijk	14	14	14	14
		Reserve kapitaallasten Ginderover	14	14	14	14
		Reserve kapitaallasten Oude Dijk/Strijperdijk	8	8	8	8
		Reserve kapitaallasten fietspad de Plaetse/Boschlaan	6	6	6	6
		Reserve herinrichting Spoorlaan-Schoolstraat	5	5	5	5
		Reserve openbaar groen Schoolstraat-Spoorlaan	1	1	1	1
		Reserve Strijperpad	1	1	1	1
		Reserve totaaloplossing verkeersproblematiek	50	50	50	50
		Reserve streekontwikkeling (reconstructie) buitengebied	18	18	18	18
		3	Samen leven en participeren	Reserve gemeentelijke monumenten	7	7
Totaal structurele onttrekkingen aan reserves			179	161	161	155
Saldo structurele mutaties reserves			- 106	- 88	- 88	- 82

Een overzicht van alle mutaties in de reserves treft u aan in het overzicht reserves en voorzieningen.

Overzicht reserves en voorzieningen

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	1-1-2019	dotaties	onttrek- kingen	31-12- 2019	dotaties	onttrek- kingen	31-12- 2020	dotaties	onttrek- kingen	31-12- 2021	dotaties	onttrek- kingen	31-12- 2022
Algemene reserve	2.431	64	0	2.495	134	0	2.629	134	0	2.763	134	0	2.897
Bestemmingsreserves:													
Bovenwijkse voorzieningen	929	0	0	929	0	0	929	0	0	929	0	0	929
Mobiliteitsplan	67	0	0	67	0	0	67	0	0	67	0	0	67
Totaaloplossing verkeersproblematiek	3.432	0	50	3.382	0	50	3.332	0	50	3.282	0	50	3.232
Verharding en verlichting Kloostervelden	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100	0	0	100
Onderzoeken oplossingen verkeersproblematiek	50	0	0	50	0	0	50	0	0	50	0	0	50
Streekontwikkeling	207	0	18	189	0	18	171	0	18	153	0	18	135
Kapitaallasten Strijperpad	33	0	1	31	0	1	30	0	1	28	0	1	27
Gemeentelijke monumenten	139	7	7	139	7	7	138	7	7	138	7	7	138
Nieuwbouw/renovatie onderwijs	208	0	45	163	0	45	118	0	45	73	0	0	73
Centrumplan Leende	1.225	0	2	1.223	0	98	1.125	0	40	1.085	0	40	1.046
Digitalisering milieu- en bouwvergunningen	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39
Dorpshuis Heeze	231	0	0	231	0	0	231	0	0	231	0	0	231
HSL buffer	23	0	0	23	0	0	23	0	0	23	0	0	23
Klein materieel openbare werken	470	65	55	479	65	37	507	65	37	535	65	31	569
Goede doelen	64	0	0	64	0	0	64	0	0	64	0	0	64
Sociaal domein	479	0	0	479	0	0	479	0	0	479	0	0	479
Onderhoud sportvelden	125	0	0	125	0	0	125	0	0	125	0	0	125
Kwaliteitsimpuls personeel	446	0	0	446	0	0	446	0	0	446	0	0	446
HNG	120	0	60	60	0	60	0	0	0	0	0	0	0
Garantstelling De Bulders	57	0	0	57	0	0	57	0	0	57	0	0	57
Kapitaallasten pand Nieuwendijk 9 te Heeze	336	0	14	322	0	14	308	0	14	294	0	14	280
Kapitaallasten pand Ginderover 59 te Heeze	350	0	14	336	0	14	322	0	14	308	0	14	294
Kapitaallasten vervangen bruggen Oude Dijk/Strijperdijk	143	0	8	135	0	8	128	0	8	120	0	8	113
Kapitaallasten fietspad de Plaetse-Boschlaan	95	0	6	89	0	6	82	0	6	76	0	6	70
Kapitaallasten Schoolstraat-Spoorlaan	230	0	5	225	0	5	221	0	5	216	0	5	212
Kapitaallasten openbaar groen Schoolstraat-Spoorlaan	30	0	1	29	0	1	27	0	1	26	0	1	24
Totaal bestemmingsreserves	9.628	72	286	9.412	72	364	9.119	72	246	8.944	72	195	8.823
Totaal reserves	12.059	136	286	11.907	206	364	11.748	206	246	11.707	206	195	11.720
Voorzieningen:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Riolering	2.096	544	1.385	1.255	474	1.729	0	609	609	0	660	660	0
Onderhoud wegen	311	527	612	225	576	618	183	626	624	184	675	631	228
Onderhoud bruggen	20	43	36	27	43	70	0	44	22	22	44	59	7
Afval	0	0	0	0	0	0	0	80	0	80	80	0	160
Parkerfonds	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1
Gemeentelijke accommodaties	1.044	157	209	992	157	202	947	212	458	702	213	29	886
Afwikkeling schade hagelstorm	240	0	0	240	0	0	240	0	0	240	0	0	240
Renovatie hockeyvelden	141	33	0	174	33	207	0	48	0	48	48	0	96
Molen St. Viktor	49	12	4	57	12	25	45	12	2	54	12	2	64
AED's	14	0	0	14	0	0	14	0	0	14	0	0	14
Frictiekosten Rick	20	0	0	20	0	0	20	0	0	20	0	0	20
Pensioen wethouders	537	55	0	592	55	0	647	56	0	703	56	0	759
Totaal voorzieningen	4.473	1.371	2.246	3.597	1.350	2.851	2.097	1.687	1.715	2.068	1.788	1.381	2.475
Totaal reserves en voorzieningen	16.532	1.507	2.532	15.504	1.556	3.215	13.845	1.893	1.961	13.775	1.994	1.576	14.195

Geprognosticeerde balans

Vanaf het begrotingsjaar 2017 is het verplicht een geprognosticeerde balans in de begroting op te nemen. In de meerjarige balansprognose zijn de volgende ontwikkelingen verwerkt:

- Afschrijvingen op activa;
- Mutaties op activa vanwege nieuwe investeringen;
- Mutaties op reserves en voorzieningen;
- Mutaties verband houdend met de grondexploitatie;
- Aflossing op vaste geldleningen;
- Saldi jaarrekening 2017 en de begroting 2018-2022.

Bedragen x € 1.000

Activa	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
<i>Vaste activa</i>						
Immateriële vaste activa	9	8	8	7	6	5
Materiële vaste activa	18.500	29.368	30.066	42.060	41.893	41.419
Financiële vaste activa	9.124	9.934	9.505	9.073	8.695	8.312
Totaal vaste activa	27.633	39.310	39.579	51.140	50.594	49.736
<i>Vlottende activa</i>						
Voorraden	14.430	4.238	2.469	2.567	2.057	874
Uitzettingen (met een rentetypische looptijd korter dan één jaar)	12.862	7.004	5.703	0	0	0
Liquide middelen	28	28	28	28	28	28
Overlopende activa	1.412	1.412	1.412	1.412	1.412	1.412
Totaal vlottende activa	28.732	12.682	9.612	4.007	3.497	2.314
Totaal activa	56.365	51.992	49.191	55.147	54.091	52.050

Passiva	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
<i>Vaste passiva</i>						
Eigen vermogen	14.125	12.058	11.907	11.748	11.708	11.718
Voorzieningen	5.008	4.473	3.597	2.097	2.067	2.475
Vaste schulden (met een rentetypische looptijd langer dan één jaar)	30.014	28.243	26.469	24.469	22.464	20.455
Totaal vaste passiva	49.147	44.774	41.973	38.314	36.239	34.648
<i>Vlottende passiva</i>						
Vlottende schulden (met een rentetypische looptijd korter dan één jaar)	4.456	4.456	4.456	14.071	15.090	14.640
Overlopende passiva	2.762	2.762	2.762	2.762	2.762	2.762
Totaal vlottende passiva	7.218	7.218	7.218	16.833	17.852	17.402
Totaal passiva	56.365	51.992	49.191	55.147	54.091	52.050

Bijlagen

Investeringsplanning 2019-2022

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	afschrijvings- termijn in jaren	rente- percentage
Bedrijfsgebouwen						
Gemeentehuis	359	45	204		15	1,5%
Brandweerkazerne Heeze		495			30	1,5%
Pompenmaker	219				15	1,5%
Gymzaal Leenderstrip		16			40	1,5%
Valantijn			53		40	1,5%
Multifunctionele accommodatie centrum Leende		10.539			40	1,5%
Vervoermiddelen						
Skoda Fabia	25				10	1,5%
Vrachtwagen		100			10	1,5%
Massey met voorlader		60			10	1,5%
Volkswagen Crafter				58	10	1,5%
Frees Ferrarie				10	10	1,5%
Versnipperaar				28	10	1,5%
Gronden en terreinen						
Brandweerkazerne Heeze		120			n.v.t.	1,5%
Multifunctionele accommodatie centrum Leende		766			n.v.t.	1,5%
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken						
Wegreconstructie Muggenberg	550				50	1,5%
Deklaag vervanging Muggenberg	150				15	1,5%
Langstraat/Oostrikkerstraat	650				50	1,5%
Randweg Heeze-Oudemolen				482	50	1,5%
Randweg Heeze-Leenderweg				567	50	1,5%
Randweg Heeze-Geldropseweg			892		15	1,5%
Kapelstraat-Leenderweg-Jan Deckerstraat			200		15	1,5%
Rotonde Geldropseweg		800			50	1,5%
Bruggen		37	37		60	1,5%
Vervanging masten	46	46	46	46	50	1,5%
Vervanging armaturen	34	34	34	34	25	1,5%
Uitbreiden parkeerterrein NS station Heeze	25				50	1,5%
Overige materiële vaste activa						
Wifi wagenbouwers	40				4	1,5%
Inventaris multifunctionele accommodatie Centrum Leende		348			10	1,5%
Totaal	2.098	13.406	1.466	1.225		

Specificatie baten en lasten per taakveld 2019-2022

Met de herziening van de BBV zijn er nieuwe taakvelden ingesteld om gemeenten onderling beter te kunnen vergelijken. De programma-indeling is daarvoor minder goed geschikt omdat iedere gemeente vrij is in de keuze en benaming van programma's. Daarom maakt een uniform overzicht van lasten en baten per taakveld voortaan ook onderdeel uit van de gemeentelijke begroting.

Bedragen x € 1.000

Taakveld BBV	Lasten 2019	Lasten 2020	Lasten 2021	Lasten 2022	Baten 2019	Baten 2020	Baten 2021	Baten 2022	Saldo 2019	Saldo 2020	Saldo 2021	Saldo 2022
0 - Bestuur en ondersteuning	9.928	10.674	10.903	11.513	25.523	26.423	27.261	27.896	-15.596	-15.749	-16.358	-16.382
0.1 Bestuur	1.295	1.307	1.330	1.371					1.295	1.307	1.330	1.371
0.10 Mutaties reserves	136	206	206	206	286	363	245	195	-149	-157	-39	12
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	40	334	385	447	0	0	0	0	40	334	385	447
0.2 Burgerzaken	555	433	436	451	207	182	172	168	349	251	264	283
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	87	87	87	86	1	1	1	1	86	86	85	85
0.4 Overhead	5.845	5.831	5.743	5.811	178	178	179	179	5.666	5.653	5.564	5.633
0.5 Treasury	1.911	1.917	1.907	2.079	1.850	1.912	2.288	2.349	61	4	-381	-270
0.61 OZB woningen	22	23	23	24	2.424	2.454	2.485	2.515	-2.401	-2.431	-2.461	-2.491
0.62 OZB niet-woningen					1.135	1.146	1.158	1.170	-1.135	-1.146	-1.158	-1.170
0.64 Belastingen overig	6	6	6	6	10	10	10	10	-4	-4	-4	-4
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds					19.432	20.175	20.723	21.308	-19.432	-20.175	-20.723	-21.308
0.8 Overige baten en lasten	30	530	780	1.030	0	0	0	0	30	530	780	1.030
1 - Veiligheid	1.139	1.143	1.160	1.167	43	43	43	43	1.096	1.100	1.117	1.124
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	957	958	984	986	33	33	33	33	924	925	951	953
1.2 Openbare orde en veiligheid	182	185	176	182	10	10	10	10	172	175	166	172
2 - Verkeer, vervoer en waterstaat	2.217	2.345	2.569	2.570	40	40	40	41	2.177	2.305	2.529	2.529
2.1 Verkeer en vervoer	2.121	2.247	2.470	2.469	40	40	40	41	2.081	2.207	2.429	2.428
2.4 Economische havens en waterwegen	81	82	83	85					81	82	83	85
2.5 Openbaar vervoer	16	16	16	16					16	16	16	16
3 - Economie	1.508	712	818	854	1.442	633	740	771	66	79	78	83
3.1 Economische ontwikkeling	72	74	76	79					72	74	76	79
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.182	371	478	507	1.200	390	497	527	-18	-18	-19	-20
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	58	59	60	62	33	33	33	34	26	26	27	28
3.4 Economische promotie	195	207	204	207	210	210	210	210	-14	-3	-6	-4
4 - Onderwijs	1.556	1.703	1.444	1.391	415	421	410	416	1.141	1.282	1.034	975
4.2 Onderwijshuisvesting	981	1.088	840	797	123	124	113	113	858	964	728	684
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	575	615	603	593	291	296	297	303	283	319	306	291
5 - Sport, cultuur en recreatie	2.293	2.328	2.351	2.405	152	154	147	148	2.141	2.174	2.204	2.257
5.1 Sportbeleid en activering	10	10	10	10	1	1	1	1	10	10	10	10
5.2 Sportaccommodaties	774	784	788	802	128	129	122	123	646	655	666	678
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	130	132	133	135					130	132	133	135
5.4 Musea	74	75	75	76					74	75	75	76
5.5 Cultureel erfgoed	106	108	110	114	5	5	5	5	101	103	105	108
5.6 Media	248	253	258	263					248	253	258	263
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	951	966	976	1.005	19	19	19	19	932	948	957	987
6 - Sociaal Domein	10.996	10.938	11.408	11.447	2.270	2.271	2.349	2.352	8.726	8.667	9.058	9.095
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.701	1.703	2.284	2.308	31	31	110	112	1.671	1.672	2.174	2.196
6.2 Wijkteams	711	679	584	598					711	679	584	598
6.3 Inkomensregelingen	2.867	2.867	2.855	2.839	2.171	2.171	2.171	2.171	696	696	684	668
6.4 Begeleide participatie	958	922	890	889					958	922	890	889
6.5 Arbeidsparticipatie	233	238	256	256					233	238	256	256
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	389	393	397	404	3	3	3	3	386	390	394	401
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	1.952	1.954	1.957	1.965	66	66	66	66	1.886	1.888	1.891	1.899
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	2.077	2.079	2.080	2.081					2.077	2.079	2.080	2.081
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	108	104	105	106					108	104	105	106
7 - Volksgezondheid en milieu	3.679	3.564	3.778	3.787	3.661	3.692	3.720	3.774	18	-127	59	13
7.1 Volksgezondheid	753	766	778	790					753	766	778	790
7.2 Riolering	1.363	1.297	1.497	1.483	1.959	1.987	2.012	2.066	-596	-689	-516	-583
7.3 Afval	1.342	1.342	1.341	1.345	1.695	1.698	1.700	1.700	-353	-356	-359	-356
7.4 Milieubeheer	212	149	152	159	5	5	5	6	206	144	147	153
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	10	10	10	10	2	2	2	2	8	8	9	9
8 - Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	2.318	2.281	1.641	2.420	2.087	2.012	1.362	2.115	231	269	280	305
8.1 Ruimtelijke ordening	360	368	376	389	39	39	40	40	321	329	337	349
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.188	1.108	449	1.189	1.393	1.317	664	1.416	-205	-209	-215	-227
8.3 Wonen en bouwen	770	805	816	842	655	656	657	658	115	149	159	184
Totaal	35.634	35.668	36.073	37.555	35.634	35.688	36.073	37.555	0	0	0	0

Portefeuilleverdeling college

Paul Verhoeven	
Functie	Burgemeester
Portefeuille	Openbare orde en veiligheid Algemene plaatselijke verordeningen Burgerzaken De Berkenschutse P&O Communicatie Facilitaire zaken Brabantsedag
Regionaal overleg	Algemeen bestuurslid Metropoolregio Eindhoven
Jan de Bruijn	
Functie	Wethouder
Portefeuille	WMO Jeugdzorg Participatie Economische zaken Recreatie en toerisme Sport Kunst en cultuur Monumenten Onderwijs (met uitzondering van De Berkenschutse)
Majeur project	Doorontwikkeling sociaal domein
Regionaal overleg	Ergon
Frank de Win	
Functie	Wethouder
Portefeuille	Ruimtelijke ordening Openbare ruimte Wonen/volkshuisvesting Verkeer Duurzaamheid Afval Water Transitie buitengebied Dorpsraden
Majeur project	Centrumplan Leende Centrale As Randweg Flankerende maatregelen
Regionaal overleg	Blink
Pieter van der Stek	
Functie	Wethouder
Portefeuille	Financiën Belastingen Informatisering en automatisering Grondzaken Subsidies Vergunningen, toezicht, handhaving, milieu HSLnet
Majeur project	De Bulders
Regionaal overleg	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant
Toon Bosmans	
Functie	Wethouder
Portefeuille	Accommodatiebeleid (inclusief vastgoed) Bibliotheek Dorpshuizen Volksgezondheid
Majeur project	Centrumontwikkeling Heeze Verplaatsing AH Energietransitie
Regionaal overleg	GGD